مادر جونا هر وقت کاغذ نوشتی بچه ات کاغذ نوشته در دانه [illegible]

با مهدی نامه جوابش [illegible] طاقت [illegible] به اسلامبول

[illegible]

[illegible]

[illegible] زیاد مطلب ندارم [illegible]

فراوان [illegible] [illegible] و [illegible] مکتب [illegible]

[illegible] [illegible] فهرست [illegible]

[illegible] بچه [illegible] مادری [illegible]

بسم الله الرحمن الرحيم وبه نستعين

الحمد لله الذي لا يبلغ كنهه جاد ولا يحصى عدد نعمه عاد
في بحار فانه ارواح العالمين ونار بانوار احسانه اشباح
العالمين والصلوة على من لم يراثر الكفر الاطه بجاه ولا رسما
الا انا له معناه محمد المبعوث بالهدى والنور المنشرح بجمع
مغدية القلوب والصدور وعلى آله الكرام واصحابه العظام

اما بعد فهذه اوراق الاعراب عن ديباجة المصباح مع فوائد غرائب
المفتاح وابتداء اولا باية من كتاب الله تعالى تبركا وتيمنا وبيت
من الابيات ليفيد مهارة وعزا لمقتضيا من الله بحبل الرشاد
فانه الهادي الى سبيل السداد ومعتذرا بان شغلي الى غير
هذا مبذول والعذر عند كرام الناس مقبول اما الاية فقوله تعالى

قال رب اني لا املك الا نفسي واخي قال فعل ماض فاعله
مستتر فيه راجع الى موسى عم رب منادى حذف حرف النداء
وياء المتكلم ايضا اجتزاء بالكسرة ومحل رب منصوب لانه مفعول به
لان معناه ادعو اي اطلب رب وربي مع ساقها في محل النصب لكونه
مقول القول هكذا قيل لكن فيه نظر لان الجملة التي لا تقع موقع
المفرد ليست بواقعة موقع المفرد لان مقول القول لا يكون الا
جملة وكذا ما وقعت صلة اللهم الا ان يقال ان قال هنا بمعنى
ذكر لكنه لا يكون واقعة في موقع مقول القول والكلام
فيما وقعت فيه بل جواب الصحيح ان هذه الجملة وقعت هاهنا
موقع مفعول قال والمفعول لا يكون الا مفردا فيستقيم
الكلام ويحصل المرام كذا في شرح جمال الدين الكشاف
وكذا في اللخا ان الكلام لا يكون الا من اسمين او من اسم
وفعل منقوض بالمنادى فانه كلام مع انه مركب من حرف
النداء

واسم وجوابهم بان حرف النداء في تقدير الفعل كامر فيكون مركبا
من اسم وفعل ورد ضعيف بانه لو كان المنادى في تقدير الفعل لكان
محتملا للصدق والكذب لان الفعل الذي قدر به النداء كذلك
لكن يمكن ان يقال نمنع لهم ان الملازمة ممنوعة وانما يصدق
ان لو كان الفعل المقدر به النداء اخبارا وهو ممنوع لم لا يجوز ان
يكون من الصيغ المشتركة بين الاخبار والانشاء كالفاظ
العقود نحو بعت فانه يستعمل لانشاء البيع تارة وللاخبار عنه
اخرى وكذا ادعو يستعمل تارة لانشاء النداء واخرى للاخبار
عن الدعوة الآتية فناسب ههنا ان نذكر معنى الانشاء والاخبار
ارشادا للمتعلم وهو ان كل كلام اما لاظهار مدلوله وهو الخبر
كقولك زيد قائم فانه وضع لاظهار مدلوله وهو ثبوت
القيام لزيد وكذا قولك بعت اذا اردت به الاخبار يعني
لاظهار مدلوله وهو صدور البيع منك في الزمان الماضي او

لاثبات

او لاثبات مدلوله فهو الانشاء كقولك اضرب فان المقصود
منه اثبات مدلوله وهو صدور الضرب من المخاطب وكذلك
بعت اذا اردت البيع الحالي يكون لاثبات صدور البيع
منك الآن وهذا معنى قولهم الاخبار اثبات ما كان ثابتا ونفيه و
والانشاء اثبات ما لم يكن فهذا معنى قول المعاني وان كان
لنسبة الكلام خارج تطابقه او لا تطابقه فخبر والا فانشاء
فالبحث طويل الذيل فيه فالاولى الرجوع الى المعاني فيه ومن بيان
اعراب الآية فان في اني حرف من حروف المشبهة بالفعل ومحل ضمير
المتكلم نصب لكونه اسم ان ولا املك لا حرف نفي املك فعل مضارع
فاعله مستتر فيه وهو انا الا حرف استثناء وفا نفسي ضمير المتكلم
فيه مجرور لاضافة النفس اليه ونفسي منصوب تقديرا بلا املك
والاستثناء ههنا فرغ بحذف المستثنى منه تقديره لا املك
شيئا من الاشياء الا نفسا من النفوس الا نفسي فان كان

المستثناء مفرغا يعرب ما بعد الا بحسب العوامل فالعامل ههنا
وهو لا املك يقتضي النصب فيكون منصوبا به والنحو هذا المستثناء
مفرغا لانه مفرغ لا العامل الذي قبل الا اخذ المستثنى منه بجعل
اعرابه لما بعد الا ومحل الجملة الفعلية المنفية اعني لا املك مع ما عمل فيه
رفع لكونها خبر ان وان مع اسمها وخبرها مع مقول القول
واخي يحتمل وجوها الاول ان يكون مرفوعا بتقدير ان الواو
فيه للعطف وفيه وجوه ايضا الاول اما ان يكون مبتدا خبره
محذوف اي واخي لا يملك الا نفسه وخبر مبتدا محذوف اي
ومثلي اخي لا يملك الا نفسه بقرينة سوق الكلام او عطف على محل
اسم ان او عطف على فاعل لا املك لوجود الفاصل او فاعل
فعل محذوف اي لا يملك اخي الا نفسه ويضمر ان ويقدر الخبر
تقديره وان اخي لا يملك الا نفسه ليكون عطف جملة على جملة
اي لا املك والثاني ان يكون الواو للحال وفيه وجوه ايضا

وهي

وهي الوجهان الاولان لا ان مع الخامس الثالث ان يكون منصوبا
وهو على وجوه ايضا لانه اما عطف على نفسي او على اسم ان او مفعول
معه او يضمر ان ويقدر لها خبر اي وان اخي لا يملك الا نفسه ليكون
عطف جملة اي لا املك الرابع ان يكون مجرورا والواو للقسم
اي وحق اخي مقدرا او الواو للعطف اما على الضمير المجرور
اعني الياء في ربي اي ورب اخي او على المجرور في نفسي كذلك
قيل لكن فيه ضعف يعلم في موضعه ان شاء الله تعالى او على حذف
المضاف اي ونفس اخي وابقاء المضاف اليه على الاعراب
الاول كقول الشاعر اكل امرئ تحسبين امرأ ونار توقد
بالليل نارا اي وكل نار على وجه فجملة الوجوه في اخي ثمانية عشر
كذا اعراب هذه الاية في كتب التفاسير بعضه تصريحا وبعضه
تلويحا والله اعلم بصحته واما البيت فكقول ابي الطيب من
طلب المجد فليكن كعلي يهب الالف وهو يبتسم اعرابه من اسم موصول

مرفوع المحل بالابتدائية طالب الفعل ماض فاعله مستتر فيه عائد الى من

المجد مفعول طالب فليكن خبر المبتدأ الذى هو من بالفاء لان المبتدأ

المبتدأ اسم موصول كما سيجى بعد وكان فى فليكن اما تامة

او ناقصة وان كانت ناقصة تكن فى خبره اى فليكن الطالب

للمجد هائلا لعلى وان كانت تامة فتكن حال من اسم كان او

صفة لمصدر محذوف اى كونا كونه على يهب فعل مضارع

فاعله مستتر فيه عائد الى على الالف نصب على انه مفعول له ومحل الجملة

اما نصب على انه خبر كان بعد الخبر على تقديرها الناقصة او على الحال

من على على تقديرها التامة او رفع على انها خبر مبتدأ محذوف

اى هو يهب الالف او صلة حذف موصولها اى كعلى الذى يهب

الالف والصلة مع الموصول فى محل الجر لكونها صفة على او جملة

مستأنفة يعنى لما قال فليكن كعلى كانه قال قائل لماذا فاجاب

بقوله يهب الالف وهو يبتسم الواو فيه للحال وهو

مرفوع

مرفوع المحل على الابتداء ويبتسم خبره والجملة فى محل النصب بالحالية

وهذا القدر كاف من الاقوال والله اعلم بحقايق الاحوال

وقد حان وقت الشروع الى اعراب ديباجة الكتاب بقوله

الله العزيز الوهاب لكن لا بد لنا اولا من بيان امور اربعة

فى حق طالب النحو قراءة الامر الاول فى اثبات وجوب قراءة

بيانه ان قراءة النحو واجبة لانها يتوقف عليها الواجب وكل

ما يتوقف عليها الواجب فهو واجب فهذا ان النحو واجب اما بيان

الصغرى فلان توحيد الواو تواجب بلا شبهة وهو اى

توحيد الكامل التام موقوف على تصديق النبى ثم الموقوف

على معرفة اعجاز نظم القرآن الموقوف على علم البيان الموقوف على علم

النحو فالتوحيد موقوف على قراءة النحو بهذه الوسائط لان

الموقوف على الموقوف على الشئ موقوف على ذلك الشئ واما

بيان الكبرى وهو ان ما يتوقف عليها الواجب فهو واجب فمعلوم

[illegible]

في الاصلين فبعد بيان المقدمتين ثبت المطلوب وهو وجوب
قراءة النحو الامر الثاني في تعريفه ليكون الطالب على بصيرة وهو ان
يقال النحو علم بقوانين يعرف بها احوال التراكيب العربية من حيث
الاعراب والبناء والانصراف وعدمه فعلم من تعريفه موضوعه
وهو ما يبحث في ذلك العلم عن اعراضه الذاتية وهو ههنا
التراكيب العربية واعراضها الذاتية احوالها العارضة لها من
حيث هي هي من الاعراب والبناء ومسائله حمل هذه الاحوال
على هذه التراكيب العربية كقولك هذا الاسم معرب او مبني وغيره
وكذا الامر الثالث في بيان الغرض من النحو وهو العصمة
عن الخطأ في المقال حتى يكون ذريعة الى معرفة دقايق القرآن
وهو تصديق النبي عم عليه افضل الصلوات واكمل الرضوان
وهو توحيد الواجب الذي هو رازق الانس والجن والجان
كما مر الامر الرابع في بيان سبب وضع هذا العلم وهو ان ابا

الاسود

الاسود الدؤلي سمع قارئا يقرأ ان الله بريء من المشركين
ورسوله بالجر ورسوله ثم ذهب الى امير المؤمنين علي رضه واخبره
بذلك فقال امير المؤمنين كرم الله وجهه هذا الفاظ في الخلطة
العرب بالعجم وكثرة المولدين فينا وقال علي رضه تعليما له
اقسام الكلمة ثلثة اسم وفعل وحرف فالاسم ما انبأ
عن المسمى والفعل ما انبأ عن حركة المسمى والحرف
ما اوجب معنى في غيره والفاعل مرفوع وما سواه فرع
عليه وقال علي رضه بعد هذا المقام لابي الاسود الدؤلي
نح هذا فلذلك سمي هذا العلم نحوا وهذا المنقول عنه اصل النحو
ثم استنبط عنه العلماء الراسخون والفضلاء الكاملون
كتب كثيرة واستخرجوا مسائله جاءت طويلة تسهيلا للتعليم
العلم وتيسيرا لمن بعدهم فبعد بيان هذا
المقصود لابد من الشروع الى المقصود
تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب

بسم الله الرحمن الرحيم وبه نستعين

الكلمة اسم وفعل وحرف الاسم اما نكرة او معرفة واما
متمكن او غير متمكن والفعل اما ماض او مضارع او امر والحرف
نوع ما جاء لمعنى في الكلام المعرب منها الاسم المتمكن والفعل المضارع
وما عدا ذلك مبني الاعراب اربعة رفع ونصب وجر وجزم
اما لفظا او تقديرا واصله بالحركات وتنوب منها الحروف
في خمسة مواضع الاول الاسماء الستة المعتلة المضافة الى
غير ياء المتكلم وهي ابوه واخوه وحموها وهنوها وفوه
وذو مال ترفع بالواو وتنصب بالالف وتجر بالياء
الثاني المثنى يرفع بالالف وينصب بدون الالف في النصب
ويجر بالياء الثالث جمع المذكر السالم يرفع بالواو وينصب

ويجر بالياء الرابع مضارع المعتل الآخر يجزم بحذف
الخامس يفعلان ويفعلون وتفعلون وتفعلين ورفعها
بثبوت النون ونصبها وجزمها بحذف النون والاعراب
التقديري اربعة اشياء المقصور والمضاف الى ياء المتكلم والمنقوص
في الرفع والجر والمضارع المعتل في الرفع باب الاسم اما معرب
او مبني اما منصرف او غير منصرف وغير المنصرف ما فيه علتان
من العلل التسع ولا يكسر ولا ينون الا اذا اضيف
او دخل لام التعريف واعراب الاسم رفع ونصب وجر
ولا يدخل الجزم فالاسم المرفوع ثمانية الفاعل والمفعول
ما لم يسم فاعله والمبتدأ والخبر واسم كان واخواتها وخبر ان
واخواتها واسم ما ولا الحجازية وخبر لا النافية للجنس المنصوبة
اثنا عشر المصدر والمفعول به والمفعول فيه زمان و
ومكان وهو الظرف والمفعول له ضربا والمفعول معه والمفعول

والمفعول المجرد والإعراب والحال والتمييز واسم ان واخواتها وخبر
كان واخواتها والمثنى بالادوات والمنادى النكرة والمضاف
الاسماء المجرورة اثنان كل اسم اضيف اليه اسم آخر او دخل عليه
حرف الجر التوابع خمسة الصفة والتاكيد اللفظي والمعنوي
والبدل وعطف النسق وعطف البيان فهذا تبع متبوعه في
اعرابه الاسماء المبنية تسعة وهي الضماير متصلا ومنفصلا لل
للمتكلم او لمخاطب وغايب مفردا او مثنى او مجموعا والاسماء
والموصولات والمركبات والكنايات واسماء الافعال ولدنا
والمفرد المعرفة والاصوات وبعض الظرف واسماء الاعداد
والمبني منها العارض في المنادى المفرد المعرفة وقد يختم بحرف
اخر وقد يندب تبوعها واسم لا لنفي الجنس المركب من العدد
واسم الجمع نوعان صحيح ومكسر كلاهما يجيء للمذكر والمؤنث
والتأنيث نوعان لفظي ومعنوي ومنه المصغر والمنسوب

والمقصور

والمقصور والممدود واسم الفاعل واسم المفعول والصفة
المشبهة بالفعل واسم التفضيل بالافعال الفعل اما ثلاثي واما رباعي
او اكثر ويضم اول المضارع في الرباعي ويفتح فيما سواه والفعل
اما لازم او متعد اما الى واحد او اثنين او ثلثة الماضي المجرد
مبني على الفتح والامر المجرد مبني على الوقف والمضارع يعرب
بالرفع الا اذا دخله ناصب فينصب او جازم فيجزم واذا
دخله نون التاكيد او نون جماعة المؤنث فيبني ويضارع
الفعل اسم الفاعل والمفعول ومنه الافعال الناقصة وهي
كان وصار واصبح وامسى واضحى وظل وبات ومادام
ومابرح ومافتئ ومانفك وليس ومازال فترفع الاسم
وتنصب الخبر وافعال القلوب وهي ظننت وحسبت
وزعمت وخلت وعلمت ووجدت ورايت بنصب مفعوليها
وافعال القلوب وافعال المقاربة وهي عسى واوشك

وكاد وجعل وانشأ وطفق وافعال المدح والذم وهي
نعم وحبذا وبئس وساء وفعل التعجب باب الحروف
حروف الجر سبعة عشر وهي من الى وحتى وفي وعلى وعن
والباء واللام والكاف وباء القسم وواو القسم
وتاء القسم ورب ومذ ومنذ وحاشا وعدا وخلا
حروف العاطفة عشرة الواو والفاء وثم وحتى واو وام
واما ولا وبل ولكن حروف المشبهة بالفعل وهي ستة ان
وان وكان ولكن وليت ولعل تنصب الاسماء وترفع خبرها
حروف النداء وهي خمسة يا وايا وهيا واي والهمزة حروف الايجاب
وهي ستة نعم وبلى واجل وجير واي وان حروف الاستثناء
اربعة الا وحاشا وعدا وخلا حروف التفسير اثنان
اي يعني حروف التحضيض اربعة هلا والا ولولا ولوما حروف
الاستفهام اثنان الهمزة وهل حروف الشرط ثلثة ان ولو

باب عقد الفرس والحمار ويعلق في اخر كتف المذكور يكتب سورة الاخلاص

باب عقد الولد في بطن الام يكتب هذا المربعة ويقرأ عليها سورة ...

واما حروف التنبيه ثلثة الا واما وها حروف الزيادة
سبعة ان وان وما ولا ومن والباء واللام حروف المصدر
ثلثة ان وان وما حروف الردع واحد كلا نواصب الفعل ستة
ان لن وكي واذن ولا التقليل جوازم الفعل اربعة لم ولما
ولا في النهي ولام الامر حروف الاستقبال ثلثة سين وسوف
ولن حروف التوقع واحد هي قد تمت الكتاب بعون الله الملك

کاملان را

بسم الله الرحمن الرحیم

سپاس بی‌قیاس حکیمی را که افکار حکما و انظار علما در معرفت کنه او متحیر
و بیرنگ‌اند و درود بی‌منتها بر کاملان خاصه حضرت مصطفی و آل و اصحاب او
که غایة ایجاد عالم ایشانند معروض من ارباب الالباب اینکه تمیز نوع
انسان از سایر انواع حیوان بفضیلت تعقل است و هرچند کسی در تعقل اتم و
اقوی است مرتبهٔ او در انسانیت ارفع و اعلی است و کمال تعقل انسان آنست که
مرآة نفس او مرتسم شود بصور حقایق و احوال اشیا از واجب الوجود و عقول
و نفوس و هیولی و صورت جسمیه و نوعیه و افلاک و کواکب و عناصر و مرکبات
ناقصه و تامه که معدن و نبات و حیوان بتخصیص انسان که آخر مراتب وجود
است و نفس ناطقه بواسطهٔ این ارتسام عالم عقلی شود مشابه عالم عینی بنابرین
قلم خجسته رقم نقاب خفا از چهرهٔ حقایق بامداد توفیق الهی برداشت
و این مختصر مسمی بجام گیتی نما بر وفق مذهب متأخرین حکما بر صحایف ظهور نگاشت
و مقصود آنست که در بعض اوقات سبب تذکار این فقیر شود و تحفهٔ مجلس عالی حضرت
... غذا آفتاب آینهٔ صور الالطاف که نقاوهٔ عناصر و افلاک خلاصهٔ ارباب ادراک
حامی ارباب هدایت ماحی اسباب غوایت مفتاح کنوز توفیق مصباح رموز تحقیق
معدل نهار عدالت مجدد جهانداری متمم خلق احسان مقدم نوع انسان ...
علاء امصار ... ملجأ اعصار جامع حدود الهی مانع رسوم مناهی گوهر
درج چشمهٔ اخضر برج حکم مرآة نفوس فلکی خشکاه عقول ملکی سراج الانوار

م

الذات مشرق و مقسم فیض الحق بین الخلایق فی علم و توحید و مظهرة حکمة و منتهی تحقیق
و کشف الحقایق نور الله تعالی بانوار المعارف و افاض علی نفسه القدسیه انوار
العوارف امید که بعین عنایت ملحوظ نظر کیمیا اثر شود والتوکل علی الله الاحد الصمد
و این رساله مشتملست بر فاتحه و بر مقصد و خاتمه موجود یا بذات خود موجود است یا بذات آ
او را واجب الوجود گویند یا بذات او نه مقتضی وجود است و نه مقتضی عدم او را
ممکن الوجود خوانند و ممکن الوجود بر دو قسم است جوهر که محتاج نیست بموضوع و عرض
که محتاج است بموضوع و جوهر بر دو قسم است مجرد و مادی و جوهر مجرد یا عقل است
که علاقه او با جسم منحصر است و در تاثیر یا نفس است که اکثر علاقه او با جسم
در تدبیر و تصرف است و گاه هم تاثیر هم کند مثل چشم زخم و جوهر مادی یا هیولی
است و صورة و جسم طبیعی هیولی محلست و صورة حال و جسم طبیعی مرکبست
از هر دو چنانکه سریر مرکبست از خشب و هیئة مخصوصه پس اصول موجودات
هفت باشد واجب الوجود و عقل و نفس و هیولی و صورة و جسم طبیعی و عرض
کنه واجب الوجود دریافتنی نیست و وجود و تشخص و وحدت و سایر صفات او
عین ذات اوست یعنی مترتب می شود بر مجرد ذات او آنچه مترتب بر ذات
ممکن باشد و واجب الوجود در هستی مانند ضوء است در روشنی چنانچه ضوء
بذات خود روشن است واجب الوجود عین وجود است و بذات خود موجود است
و ممکن الوجود در هستی مانند زمین است در روشنی و چنانکه زمین در روشنی
و تاریکی یکسانست و روشنی او از غیر اوست نسبت ممکن الوجود بوجود و عدم یکسانست

ووجود

و وجود او از غیر اوست علم بر دو قسم است حصولی آنکه بصورة معلوم است در عالم و حضوری
و آن بخصوص معلوم است نزد عالم مثل علم بنفس خود و بصفاتی قایم بنفس خود و چون صفات حق عین
ذات اوست پس علم او حضوری باشد و شیخ رئیس ابو علی ابن سینا درین مسئله مخالف
قوم است و میگوید علم حق تعالی بذات خود حضوریست و باشیا حصولی و این سخن منافی
قاعده مقرره قوم است که فاعل شیئی قابل آن شیئی نمیتواند بود مشهور است
که حکما میگویند خدا عالم است بکلیات و بجزئیات بر وجه کلی مراد آنست که علم کامل او
زمانی نیست و در شان او ماضی و مستقبل و حال تصور نمیتوان کرد و امتداد زمان با حوادث
که مقارن اجزاء اوست بیک نحو نزد او حاضر است و همه نسبت با او متساویند بخلاف
علم ناقص که زمانیست و بعض حوادث نسبت بعلم زمانی ماضیست و بعضی حاضر و بعضی مستقبل
و در توضیح این معنی زمان را مثل ریسمان فرض کنید که هر جزو آن ریسمان برنگی
باشد اکنون اگر انسان آن ریسمان را بنظر کامل مشاهده کند همه را یک
نظر بیند و اگر موری متحرک بنظر قاصر آنرا مشاهده کند هر دم رنگی ظاهر شود
و رنگی غائب گردد فعل حق نزد حکما بر وفق اراده و عنایت اوست اگر
خواهد کند و اگر نخواهد نکند و لیکن فعل خیر لازم ذات اوست چنانکه علم
و سایر صفات کمال لازم ذاتست و مقدم شرطیه اول درین صورت واجب
التحقق است و مقدم شرطیه ثانیه ممتنع التحقق است و اطلاق ایجاب
بر ذات خدا تعالی باین اعتبار میکنند و او خیر محض است و اگرچه شری قلیل در
موجودی متحقق میشود بواسطه آنست که شر قلیل در آن موجود لازم خیر کثیر

وهرکه خیر کثیر برای اشته قبیل منافی حکمتست همه شی پر تو هستی حق اند وعقل اول را
بی واسطه ابداع فرموده و بواسطه عقل اول عقل ثانی و فلک اطلس و نفس او را بواسطه
عقل ثانی عقل ثالث و فلک ثوابت و نفس او را برین منوال الی عقول و افلاک و نفوس شده
تا عقول عشره و افلاک تسعه و نفوس فلکیه پیدا گشته و اشراقیان منع حصر عقول در ده
کرده اند و میگویند عدد عقول از حد احصا متجاوز است و بزعم حکما فلک اطلس عرش است
و فلک ثوابت کرسی و عقول و نفوس فلکیه ملائکه علوی موجود و شدن مجردی از مجردی مثل
روشن شدن چراغست از چراغی و از عقل عاشر که او را عقل فعال گویند و جبرئیل
نزد حکما عبارة از وست هیولی عناصر و صور و اعراض و نفوس عنصریه صادر شده و اشراقیان
گویند که هر نوع ربی دارد از جنس عقول و ارباب النوع خوانند و طباع تام نیز گویند و
مثل افلاطون این عقلیست و این مثل غیر مثل معلقه است که اشراقیان و صوفیه قائلند بثبات
آن متفق اند و در اشراقیین آنرا اقلیم ثامن و عالم اشباح گویند و صوفیه آنرا عالم امثال
و عالم ارض حقیقة و خیال منفصل خوانند عقل را جمیع کمالات ممکنه حاصلست و فلک را
کمال ممکن در حیز قوة نیست الا اوضاع مختلفه او شبیه بعقل میکند و بجهت آنکه اوضاع
مختلف غیر متناهیه از قوة بفعل آورد و آن بیکدفعه میسر نیست پس بتدریج بوسیله
حرکت بفعل آورده و اشراقیان برانند که حرکت فلک رقص است که بواسطه انوار
قدسیه و شوارق انسیه از و صادر می یابد و مبداء اشراق انوار بر هر فلک رب النوع
اوست و فلک بواسطه هر اشراق مستعد حرکتیست و بواسطه هر حرکة مستعد اشراقی نفس ناطقه دو علم
نفس فلکیه بعضی گویند هر یک از کواکب سیاره مانند دلست و افلاک بمنزله تن و مانند سایر اعضا و نفس
فلکیه نه باشد بعدد افلاک و ابوعلی گوید هر فلک را نفسیست و هر کوکب را هم نفسیست که محرک اوست

حرکة

بلکه ضعیفه پس نفوس فلکیه افلاک و کواکب باشند تا نفس انسانیه که نشانی از آن است و نزد افلاطون ازلی
ابدیست و نزد ارسطو حادث ابدیست و بعد از خراب بدن باقیست او بمشابه لعبت منه
و بدن بمنزلهٔ لعبت و اشراقیان گویند نفس ناطقه مخصوص بانسان نیست حیوانرا هم هست
بلکه نباتات را هم از او رکن خالی نیستند ولهذا اگر در سمت حرکت نباتات در وقت نمو
مانعی پیدا میشود آن نبات قبل از وصول بآن مانع منحرف میگردد و بسمت دیگر نمو
میکنند هیولی هر فلک مغایر هیولی فلک دیگر است و مغایر هیولی عناصر است اما هیولی
عناصر یکیست صورت بر دو قسم است صورة جسمیه که هیولی و جسم مطلق است و
صورت نوعیه که جسم مطلق با او نوعی از انواع جسم مطلق میشود و نسبة هیولی بصورت
جسمیه چون صورت نفس انسانیست بهیئة صنوبریه و صورت بمنزلهٔ جسم مطلق
و نسبة جسم مطلق بصورة نوعیه چون نسبة صورتست بهیئات و نسبه حروف بنشاء انواع
جسم اند و اشراقیان نفی این هیولی میکنند جسم مطلق را هیولی میخوانند و بصورة نوعیه
جوهریه قائل نیستند و میگویند تنوع جسم مطلق از اعراض است جسم
دو قسم است بسیط و مرکب هر جسم را مکانی و شکل طبیعی هست و شکل بسیط
کروی است و جسم بسیط افلاکست و کواکب و عناصر و افلاک اول فلک الافلاک
که او را فلک اطلس و فلک اعظم گویند پس فلک ثوابت پس فلک زحل پس فلک
مشتری پس فلک مریخ پس فلک شمس پس فلک زهره پس فلک عطارد پس فلک قمر پس
کره آتش است پس کره هوا پس کره آب پس کره خاک
فلک الافلاک کره ایست متوازی السطحین
است و هیچ کوکب در وی نیست و فلک البروج مشتمل است بر جمیع
ثوابت در و مرکوز اند و آنچه مرصود شده هزار

شکل کرات

ومنطقهٔ فلک الافلاک که معدل النهار است و منطقهٔ فلک البروج که دایرهٔ البروج است
بدو نقطهٔ متقابل تقاطع کرده اند یکی را نقطهٔ اعتدال ربیعی گویند و دیگری را
نقطهٔ اعتدال خریفی و غایت بعد دایرهٔ البروج از معدل النهار در جانب شمال
مسمی بنقطهٔ انقلاب صیفی است و در جانب جنوب بنقطهٔ انقلاب شتوی و
باین چهار نقطه دایرهٔ البروج چهار ربع منقسم میشود و مدت قطع آفتاب هر ربعی را
فصلی است از فصول اربعهٔ مشهوره و اکثر معمور در ربع ملاصقین را
چهار نقطه ذکر شش شش منقسم می کنند و شش دایرهٔ عظیمهٔ متقاطعه
بر قطبین دایرة البروج فرض کنند که چهار را از آن باین چهار نقطه گذرد و یکی
بنقطهٔ اعتدال و یکی بنقطهٔ انقلاب و فلک باین شش دوازده برج مقسوم
شود و دایرة البروج هم بدوازده قوس قسمت یابد و آنها را هم بروج خوانند
و هر برجی سی درجه باشد و سیصد و شصت درجه منطقه و همین فلک را بیست
و هشت بخش منقسم می کنند و آن منازل قمر است و هر برجی دو منزل
و ثلث منزل باشد و اسامی بروج و منازل باعتبار کواکبی چند است که در وقت
تسمیه مسامت بروج و منازل بوده اند و اکنون بواسطهٔ این تغییر متغیر
شده باشد والله اعلم فلک آفتاب کره ایست متوازی السطحین که مرکز او
مرکز عالم است و او را فلک ممثل خوانند و در تحت ممثل کره ایست متوازی
السطحین که مرکز او غیر مرکز عالم است و او را فلک خارج مرکز گویند و محدب
ممثل مماس محدب اوست بنقطهٔ اوج و مقعر ممثل مماس مقعر اوست
بنقطهٔ حضیض و چون خارج مرکز را از ممثل جدا کنیم دو کره مختلف الثخن
بماند یکی حاوی از جانب اوج است و غلظ او از جانب حضیض و رقت

وغلظ

وغلظ محوی بعکس آن و آفتاب کره ایست مصمت مرکوز در خارج مرکز و سطح او
مماس سطحین خارج مرکز است بدو نقطه بر یک هیئت

فلک الشمس

فلک زهره و مریخ و مشتری و زحل مانند
فلک آفتاب است لیکن آنچه در فلک آفتاب
خارج مرکز نام دارد اینجا حامل مسمی است
و بجای جرم آفتاب فلکی است که او را تدویر
گویند و این کواکب را جرم در تدویر مرکوز اند چنانکه
سطح الشمس را مماس سطح مدار است بیک نقطه بر یک هیئت

فلک العلویه و الزهره

فلک قمر مانند این افلاک است لیکن آنچه
در این افلاک ممثل نام دارد اینجا حامل
مسمی است و محیط بر او دو متوازی
السطحین که او را جوزهر و ممثل خوانند بر یک هیئت

فلک القمر

فلک عطارد مختلف است بممثل و در
تحت ممثل فلکی است خارج
مرکز و او را مدیر گویند و محدب
او مماس محدب ممثل است بنقطه
که او را اوج گویند و اوج مدیر
خوانند و مقعر او مماس مقعر
ممثل است بنقطه که او را حضیض ممثل و حضیض مدیر گویند و در تحت او حامل است

و محدب او مماس محدب مدیر است بنقطه د او را اوج مدیر گویند و اوج
حامل گویند و مقعر او مماس مقعر مدیر است بنقطه د او را حضیض مدیر
و حضیض حامل گویند و عطارد را دو اوج و دو حضیض بهم رسد چهار متمم شد برین هیئة

از تحقیقات سابق معلوم شد که مجموع افلاک
بیست و پنج است فلک اعظم و فلک البروج و
دو فلک آفتاب ممثل و خارج مرکز و
دوازده فلک زهره و مریخ و مشتری و زحل
باعتبار ممثل و حامل و تدویر و پنج فلک قمر
ممثل و مایل و حامل و تدویر و فلک کل چهار فلک عطارد و ممثل و مدیر و حامل و تدویر
و در تحفه شاهی اثبات افلاک دیگر نموده و این مختصر سعه بیان ندارد
آنچه در تمام دو روز از مشرق بمغرب حرکت کند بر خلاف توالی بروج فلک
فلک اعظم و مدیر عطارد و جوزهر و مایل قمر و آنچه در تمام روز از مغرب بمشرق
حرکت کند باقی افلاک که محیط ارض اند و آنچه در قطعه علیا از مشرق بمغرب
حرکت کند و در قطعه سفلی بعکس تدویر قمر است و آنچه بعکس این حرکت کند
تداویر خمسه متحیره و فلک اعظم در قریب شبانه روز یک دوره کند و نفس او محرک آل
محرک جمیع افلاک است که در جوف اوست باین حرکه سریعه و فلک ثوابت
نزد بطلمیوس سی و شش هزار سال دوره کند و نزد ابن اعلم و خواجه
نصیر الدین طوسی به بیست و پنج هزار و دویست سال و نزد محیی الدین مغربی
به بیست و سه هزار و صد و شصت و هفت سال و زحل بسی سال دوره کند و مشتری

بدوازده سال و مریخ بیکسال و ده ماه و نیم و آفتاب و زهره و عطارد بیکسال
از روی تقریب و ماه به بیست و هفت روز و ثلثی زمین مسبع مثل و
ربع قمر است و بیست و دو مثل عطارد است و سی و شش مثل زهره است
و شمس صد و شصت و شش مثل و ربع و ثمن زمین و مریخ مثل و نصف زمین
است و مشتری هشتاد و دو مثل و ربع زمین است و زحل هفتاد و هفت
مثل زمین است و از مرکز زمین تا محدب کره آتش چهل و دو هزار و هشتصد
فرسخ است و تا محدب فلک ثوابت بیست و پنج هزار و چهار صد و دوازده هزار
هشتصد و نود و نه فرسخ است جهة حقیقی دو است فوق و تحت و هر دو
بفلک اعظم محدود شده فوق بمحیط او و تحت بمرکز او و تا بر این او را محدد و جهات
گویند و زمان مقدار حرکت او است و جمیع افلاک شفاف اند و حاجب ابصار نیستند
و خفیف اند و نه ثقیل خفیف میل بمحیط است و ثقیل میل بمرکز و نه سرد و
نه گرم و نه تر اند و نه خشک و نه کون و فساد و نه شهوت و غضب ندارند و قابل
کون و فساد نیستند و همیشه متحرک اند باستداره و حرکت ایشان ارادی
است و حق ناطق اند چه گذشت که نفس ناطقه مجرده دارند و ایشان را قوه
متخیله است که بران ادراک جزئیات جسمانیه میکنند و قوه متخیله
ایشان را نفس منطبعه گویند نور کواکب ذاتیست الا جرم ماه
که تیره است و نور او از آفتاب است و در وقت اجتماع روی تاریک
ماه مواجه ماست و روی روشن او مواجه آفتاب است و دایره ضوئیه که فاصل
میان روشن و تاریک منطبق است بر دایره رؤیت که فاصل است میان مرئی و غیر مرئی

و چون از هم که گفته شد این دو دایره تقاطع کردند هلال پیدا آمد هر شب بقدر
بمقدار انحراف و اثر بین در روشنی می افزاید تا وقت مقابله که بازده از زمین
منکوزمین متمکن بین دو اثر بین تحقیق باشد محاق میشود و در وقت اجتماع
اگر ماه حایل شود میان بصر و آفتاب چنانکه نماید که آفتاب بی نور شد و آن
کسوف است و در وقت استقبال اگر زمین حایل شود میان ماه و آفتاب
ماه بی نور شود و آن خسوف است   عناصر چهار اند خفیف مطلق حار یابس
که آتش است و خفیف مضاف حار رطب که هوا است و ثقیل مضاف بارد رطب
که آب است و ثقیل مطلق بارد یابس که خاک است و سطح محدب هوا از
مقعر آتش را بر کره حقیقیه باشند و باقی اگر چه بواسطه تأثیر امور خارجه
کروی حقیقی نیستند اما کروی حسی اند چه نسبت ارتفاع اعظم جبال بقطر
زمین چون نسبت سبع عرض شعیر است بکره و بعضی از آن قطع شده و از خاک
مکشوف گشته بروجهی که مجمع آب و زمین یک کره است و این ربع مسکون را
خوانند و بحار و انهار و جبال در این ربع بسیار است و هر عنصر کلی و جزو
منقلب می شود و اهل اکسیر تقویج و اهیق خاک را آب می کنند و آب
بحرارت بدن آب هوا می شود و هوا بسبب مجاورت کاسه سرد آب می شود و آب
مرمر می شود و آفتاب بر سمت منطقة البروج حرکت می کند جمیع نقاطی که بر منطقة
البروج فرض می کنیم بحرکت فلک اعظم متحرک اند و هر یک از ایشان دایره
دوم رسم می کنند و ایشان را مدارات یومیه گویند و افق که دایره ایست
که فاصل میان مرئی و غیر مرئی از فلک تنصیف مدارات یومیه می کند در خط استوا

شوند و بتدریج کم میشود و بعد از اجتماع
نور او افزون میشود و نقصان می
پذیرد تا باز ...

که دایره

که دایره ایست که فاصل میان مرئی و غیر مرئی است معدل النهار پس شب و روز آنجا در جمیع
سال برابر باشد اما در مواضع شمالیه قطع مدارات شمالیه بر وجهی کند که آنچه
فوق افق است اعظم باشد از آنچه تحت افق است و قطع مدارات جنوبیه
بعکس این پس از اول جدی تا اول سرطان روز دراز تر شود و شب کوتاه
تر شود و از اول سرطان تا اول جدی بعکس و در اول حمل و اول میزان
شب و روز برابر باشد   و دوایر صغار موازی خط استوا بر زمین
فرض کرده اند و اقالیم سبعه باین متعین شده و ابتدای اقلیم اول آنجاست
که اطول ایام دوازده ساعت و چهل پنج دقیقه باشد و در ابتدای هر اقلیم سی
دقیقه بر اطول ایام افزون میشود و در آخر اقلیم سابع آنجاست که اطول
ایام شانزده ساعت و پانزده دقیقه باشد و بعضی گفته اند ابتدای اقلیم
اول خط استوا است و آخر اقلیم سابع آخر عماره که عرض آن شصت و شش
درجه است و اطول ایام آنجا بیست و سه ساعت است و در اقلیم اول
کوه بیست و سی نهر و در اقلیم ثانی بیست و هفت کوه است و بیست و هفت نهر
و در اقلیم ثالث سی کوه است و بیست و دو نهر و در اقلیم رابع بیست و پنج
کوه است و بیست و دو نهر و در اقلیم خامس سی کوه است و پنج نهر و دو
هر یکی از اقالیم سادس و سابع یازده کوه است و چهل نهر   چون عناصر
متصوره ممتزج شوند و در هم تاثیر کنند کیفیه متوسطه که حادث شود
مزاج و جسم مرکب با مزاج دارد در زمان دراز باید بحفظ ترکیب او
باید اول را تام گویند و ثانی را ناقص و از مرکبات ناقصه آثار علویه

و بخار متصاعد مجتمع سحاب است و اجزاء او که فرو می آیند برف و باران و تقاطیر آن و از این وادیست
نظرات بیسه که از سقف حمام می چکد و گاهی دخان در جوف سحاب محتبس میشود و اراده
و آواز او رعد است و گاهی آتش شده و حرکت مشتعل میشود و آن برق و صاعقه است و چون
بکرهٔ آتش رسد آتش شود اگر لطیف باشد شهاب نماید و اگر کثیف باشد ذوات
و نیازک و از حرکات ابخره و ادخنه و غیر آن هوا متموج و متحرک می شود و آن باد است
و اجزاء رشیه صغیره صقیله متبانیه با ماه مجتمع میشود و هر وضعی که خطوط شعاعیه بصریه از ایشان
منعکس بماه میشوند و ایشان بواسطه صغر مرئی ضوء ماه اند به شکل قوس و دائره
روشن مرئی میشود و آن هاله است و چون پشت با آفتاب کنیم و اجزاء مذکوره در نظر باشد
قوس قزح می نماید و گاه بخار و دخان محتبس در زمین او را می لرزانند و میشکافند و آن
زلزله و آب چشمه بعضی بخار است که در زمین محتبس شده بواسطه برودت آب میشود
بیرون می آید و بعضی باران است که بعمق زمین نفوذ کرده و لهذا آب چشمه بسبب برف
و باران افزون میشود   مزاج معتدل حقیقی که عناصر اربعه او بحسب کم و کیف
متساوی باشند محال است و هر چند که مزاج با اعتدال حقیقی اقرب است فیضی که از مبدء
فیاض فایض میشود اکمل است و بعد از اعتدال حقیقی معدنست و فایض بر او صورت
نوعیه معدنیه است برای حفظ ترکیب پس نبات و فایض بر او نفس نباتیه است
برای حفظ ترکیب و تغذیه و تنمیه و تولید مثل پس حیوان و فایض بر او نفس حیوانیه
است برای ادراک مذکوره و حس و حرکت ارادیه و اول بر انسان صورتی فایض میشود
که حافظ ترکیب است بعد خلع آن صورت پس نفس نباتیه بعد خلع آن نفس پس
نفس حیوانیه می کند پس مستعد تعلق نفس ناطقه می شود و نفس بقدر استعداد
او تعلق می گیرد و اعدل انواع حیوان انسانست و اعدل اصناف انسان نزد

شیخ رئیس

متموج

شوند نور او

نزد شیخ رئیس سکان خط استوا اند و نزد امام فخر الدین سکان اقلیم رابع و معدن و نبات
و حیوان را موالید ثلثه گویند و افلاک را آباء و عناصر را امهات   بعضی از حکما بر آنند
که ذهب و فضه و نحاس و حدید و قلعی و اسرب انواع اند و تحت یک جنس و قلب یکی از ایشان
بدیگران محال است و نهایت کیمیا آنست که مس را مثلا رنگ نقره دهند یا نقره را
رنگ طلا دهند و ارباب کیمیا بر آنند که اجساد مذکوره اصناف اند و تحت یک نوع
و ذهب بمنزله انسان صحیح است و بواقی بمنزله انسان مریض اند و اکسیر دواست
که ازاله امراض از ایشان می کند و این جماعت ایشان بمرتبه صحت میرسانند و بر تقدیر تسلیم
که ایشان انواع باشند و انقلاب نوعی بنوعی محال نیست نمی بینیم که هر عنصر بدیگر
خود منقلب میشود و چنانچه گوشت مرغ می بینیم که استخوان خرها عقرب می شود و برگ
پشته و حسین بن اسحق از جمله اطبا و حسین و شیخ رئیس در شفا بر نفی است
و رساله هم بر طبق آن نوشته اند و آخر بر غلط خود اطلاع یافت و رساله خفائی
الاشهاد و در اثبات آن فرموده که تصنیف ساخته   نفس نباتیه را چهار خادم
که ایشان را قوای طبیعیه گویند غاذیه و نامیه و مولده و مصوره و ایشان را چهار خادم
جاذبه و هاضمه و ماسکه و دافعه اند و این چهار مخدوم حراره و برودت و رطوبت و یبوست
اند و قوای نفس حیوانیه که ایشان را قوای نفسانیه گویند یا مدرکه یا محرکه و مدرکه
یا ظاهره اند و یا باطنه و مدرکه ظاهره پنج است و غیر آن اگر هست معلوم نیست
لامسه و شامه و ذائقه و سامعه و باصره و مدرکه باطنه و دو است و مساعد مذکور میشود
شده که پنج است حس مشترک که مدرک صور است و خیال که خزانه اوست و واهمه
که مدرک معانی جزئیه است و حافظه که خزانه اوست و متصرفه که بتفصیل و ترکیب
قیام می نماید و اشراقیان بر آنند که خیال و واهمه و متصرفه یک قوه است و معانی

استخوان خرها ... شود

جزئیه در نفوس منطبعه فلکیه محفوظند چنانچه کلیات در مجردات محفوظ‌اند و قوه محرکه
یا باعثه است و آن شوق بتحصیل ملایم است یعنی شهوه یا شوق بدفع منافر است یعنی
یعنی غضب یا فاعله است که سبب قبض و بسط و تشنج و ارخاء عضلات است
افراد انسان در امر معاش محتاج‌اند بیکدیگر پس چاره نیست از قواعد و قوانین که
همه بر آن متفق باشند تا ظلم در معاملات و مشارکات واقع نشود و نظم عالم محفوظ
ماند و باید که آن قواعد و قوانین از پیش خدا باشند تا همه کس آن را قبول کنند بنا بر این
حکمت و عنایت الهی اقتضاء بعثت انبیا کرده تا قوانین برای انتظام عالم وضع کنند
و مردم را بلطف و عنف بر آن دارند که متفق شوند بر آن قوانین و به برکت آن
احوال و امور عالم مضبوط و منتظم گردد   در عقول و نفوس فلکیه صور علمیه اشیا
هست و اغلب آنست که انسان در بیداری مشغول محسوسات است و متوجه
بعوالم علویه مجرده نمی‌تواند شد لیکن اگر صفای ذهن و کسبی دارد در وقت
توجه آن صور را در نفس ناطقه و در حس مشترک خود می‌یابد و هرگاه متصرفه در آن
صور تصرف میکند و گاه نه و الاول محتاج به تعبیر است و بسا که چنانچه دیده شده
واقع میشود و بعضی کاملان هستند که قوه انقطاع ایشان از بدن بمرتبه ایست
که آنچه مردم بخواب بینند ایشان در بیداری می‌بینند و گاه یکی از عقول
یا نفوس فلکیه متمثل میشود بصورة بشریه و با انسان سخن گوید از خود یا از
خدا و آن مجرد متمثل شده فرشته است و سخن که از خدا گوید کلام خداست
و آن کامل مجرد نزد او متمثل شده نبی است و نفس ناطقه پس در تنزه و تقدس
بمرتبه میرسد که مشابه عقول و نفوس فلکیه میشود و او را تاثیر و تصرف
عظیم در عالم پیدا شود و خوارق عادات از وی صادر میگردد و در شأن اولیا
در الهام و خوارق عادات که بمعجزه موسوم گشته دلیل استعداد و همت از انبیا و اولیا

مفید

مفید تر آنکه عظیمه است خواه در حال حیوة ایشان و خواه در حال ممات ایشان چه نفوس ایشان
که بنفس حیوه تاثیر و تسخیر کواکب از این وادی است و حاصل آن استمداد و استمدادات
از نفوس سماویه   انسان را سه قوه است عقلیه و شهویه و غضبیه اعتدال
قوه شهویه عفت است و افراط او فجور و تفریط او بلاهت و اعتدال قوه غضبیه شجاعت
و افراط او تهور و تفریط جبانه و از ازدواج حکمت و عفت و شجاعت عدالت حاصل گردد
و این چهار اصول اخلاق حمیده‌اند و کمال انسان تحلیت باخلاق حمیده و تخلیت
از اخلاق ذمیمه از لوازم نفس ناطقه است بصور موجودات گشت و چون متصف بدین کمالات
باشد در وقتی که نفس او از بدن مفارقت کند لذت عظیم و سرور بی اندازه در خود یابد
و نفس ناطقه او بمنزله یکی از ملائکه مقربین شود و بقدر کثرت و قلت این کمالات مراتب نفوس
ناطقه در قرب و بعد از حق مختلف باشد و اگر منتفی بعض کمالات مذکوره موصوف و برسوم باشد
بعذاب دوزخ گرفتار گردد و به آتش حسرت و ندامت سوزد و نعوذ بالله منه و آنچه مذکور شد
معاد روحانیست و محققان حکما چنانچه معاد روحانی اثبات می‌کنند معاد جسمانی نیز بوجهی
که انبیا صلوات الله علیهم بیان فرموده‌اند مسلم میدارند و میگویند تصدیق واجب است
و شیخ رئیس در آخر شفا و نجاة تصریح باین سخن کرده و با وجود این تصریح امام محمد غزالی قدس سره
نفی معاد جسمانی باو نسبت فرموده و گویا سبب نسبت است که معاد جسمانی مقابل ابدیه عالم اجسام
و او قایلست بازلیه و ابدیه این عالم و بجهت تشکیک است   غرض ما مقولات است
و مراد از مقوله جنس عالی است و مقولات نسبه اول کم است و او عرضی است که بذات خود
قابل قسمت باشد و آن دو قسم است منفصل یعنی عدد و متصل و او یا قار الذات است یعنی
مقدار که خط است و سطح و جسم تعلیمی یا غیر قار الذات است یعنی زمانه که مقدار حرکت قطعی است
که موجود نیستند و موجود آن سیال و حرکت توسطی است و نسبت این دو با آن دو چون نسبت

نقطه‌ای ... است به خط مستقیم چه در حس مشترک مرتسم شود ثانی کیف و او عرض است که بذات
خود قابل قسمت نباشد و اقتضاء نسبت نکند مثل حیوة و علم ثالث وضع و او هیئتی است که عارض
شیء شود بسبب نسبت اجزاء او بیکدیگر و بامور خارجه چه رابع اضافه و او نسبت متکرره است
مثل ابوة و بنوة خامس این و او هیئتی است که عارض جسم شود بسبب حصول او
در مکان سادس متی و او هیئتی است که عارض شیء شود بسبب حصول او در زمان
یا آن سابع ملک و جده و او هیئتی است که عارض شیء شود بسبب حصول او در مکان
و منتقل با انتقال او است ثامن فعل و او تأثیر است تاسع انفعال و او تأثر است

الخ و در این رساله بعرض رسید مجمل مطالب حکما است و تصور نباید کرد که حکما گفته اند
حق است چه بعض از کلمات ایشان مخالف شرع است مثل قدم عالم و امتناع خرق
و التیام در افلاک و اعتقاد بهم نمی توان کرد که هرچه ایشان گفته اند باطل است چه تحقیق
مسائل در کتب ایشان بسیار است و متکلمان ارکان حکمت را بمناقشات و
اعتراضات بر براهین ایشان متزلزل ساخته اند و رنگ تفرقه در بنیان مقاصد ایشان
انداخته اند لیکن خبطی عظیم کرده اند که در برابر هر مقصد از مقاصد حکما مقصدی نقیض
آن کرده و دلایل ضعیفه واهیه بر آن مقاصد اقامه نموده مثلا حکما گفته اند جسم مرکب
از هیولی و صورة و متکلمان گویند مرکب است از جواهر افراد و چون نظر در دلایل طرفین
میکنیم همه را مدخول می یابیم اما استحسان حکما بطبع اقرب است پس جانب حکما بواسطه
این رجحان می یابد و اگر متکلمان بطبع بتتبع و اعتراض اکتفا میکردند نیز فتوری عظیم
در کلمات حکما ظاهر میشد و طریق اسلم آنست که طالب قرآن و حدیث
را میزان سازد و عقاید خود را از آن تصحیح کند و بعد از استحکام عقاید و تنبیه
در کلمات متکلمین و حکما چون به نظر کند و از هر جا استفاده نماید تا آن عقاید بمزید
استحکام و رسوخ موصوف گردد و بدرجه یقین رسد ان شاء الله تعالی ارنا الحق حقا و ارزقنا
اتباعه و ارنا الباطل باطلا و ارزقنا اجتنابه بحق نبینا محمد سید الاولین و الآخرین و آله و اصحابه
الطیبین الطاهرین الفقه ... شیراز ... وضع جدید
فرغ من تحریر التسوید ...

بسم الله الرحمن الرحیم

لسان حال و ترجمان مقال لبیان بلاغت اساس متکلمی جلت نعمته
گویاست که یکی از آثار قلم بدیع الرقم قدرت او و سبع شداد او
و یک ذره از پرتو انوار فیض او و بهر برهانه مطلع مهر غرا است روشنگر
عالم جرمانی ایجاد و درود بی قیاس نثار کریاس کیوان مکان محمد
والاحضر تیست که بیت القصیده نظم سبع اود او و رابطه سلسله مبدء
و معاد است صلی الله علیه و آله الأطهار الأمجاد و بعد چون
گروهی از سابقان مضمار سخنوری روح الله ارواحهم قصیده
لامیه را بابلغ سیاق و احسن شاقی ثبت جریده بلاغت نموده اند
و اکثر ایشان یکی از ملوک عهد خود را بمحاسن آن کلام ستوده
ناظم عقد این لالی ابو المعالی محمد المشتهر بعلی بن ابی طالب بن
عبد الله بن جمال الدین علی الزاهد الجیلانی رشیی در ایام زندگانی
و استیلاء الام و هنگام جسمانی در و حالی که بخت غنوده شبستانی
چند تیره روز نیست و شمع سوز روکه از در انتظار سپید دیده

بروزی پرتو انشاد آن قصیده بخاطر فاتر افتاد و بتشریف اذن بری
شدن نسیمی از آن شب تباره سحر سعادت آلود و ستاره مسعود
مقصود دمیده کلک ناظم را فراغت از انتظام سلک این منظومه
فاخره روی داد همانا امداد سعادت مداحی و ولای سرور
اولیا و سید اوصیا فارس عرصه لافتی علی مرتضی علیه
من التحیات انمها و من التسلیمات افضلها و ازکاها که
حب او پاک سرشتان و عالی گهران را سرمایه ایمان. و ذکر
فضایل مجید و کرامت او گرامی گنجینه حسنات نیز آنست باوری
خامه مکسور اللسان این عاجز قاصر البیان نموده و از کمال
گرانمایگی و والا پایگی که از شرف ممدوح ربوده و تارک افتخار
بافسر اسم مبارک و زیور وصف آن سرور زین و بها یافت
تدارک نقصی که بنسبت قایل و مادح بمقدار ردا رو نموده
کما قیل باید بخشش مداح مطلق زهق الباطل است و جاء
الحق پس اگر این شکسته بسته را از انظار سابقان و سایقان
میدان سخن گستری بهره نبی گیرد و سروری بذیرد در شگفت

شگفت نباشد و چون این عقده فریده سامعه افروز بعض موالیان
سعادت اند و ربنده ملتمس ترجمه شدند اکنون شروع در توضیح
مینماید والله الموفق بالاتمام شعر یا حادی الورک
عج بالقرب من طلل واقرء سلامی سلیمی
منتهی آمالی اللغة الحادی السایق والورک بالضم
جمع الورکا و هو العظیم الورک الموصوف بقدر و هو الورک
وعاج المکان اقام به والطلل الشاخص من الدار کالکرسی
والدکه یجلس علیه والتنوین للتعظیم وتصغیر سلمی لافاده شدة
الحب و کمال الرقة والالفة الترجمه چون باید که مقام و موقع
کلام را بضبط و تصور در آورد چنانکه بداند که این قایل وقت
انشاد در سفر بود و یک کس که راننده راحله تا همراه داشت
و در آن سفر یاد معشوق و منزل او کرد و بموضعی رسید که
پیشتر آن موضع منزل و مکان محبوب و بود انجا انشاد
این شعر کرد و خطاب بآن راعی که همراه داشت نمود گفت
ای ساربان قرار کن بایست نزدیک تا آثار باقیمانده از خانه

محرکه

د منزل دوست و تحیت و سلام من بگوی تا آن دوست گرامی
که سلمی نام داشت و نهایت مقصود و تمنای منست **شعر**

الرسم باک و الرشم والدار دارسة
لم یبق فی الحی من ظل ولا ظلل

اللغة رسم الغیث الدار عفاها والبقا اثرها لاصقا بالارض والرشم بالشین المعجمة الاثر واول ما یظهر من النبت واثر المطر فی الارض ودرس الرسم عفا والظلل بالمعجمة محرکة ما تحت الشجرة لا یصیبه الشمس **الترجمة** چنانکه گفته شد چون تصور موقع و مقام کلام تحت ضرورت را باید دانست که چون از تبلیغ سلام فارغ شد و در آن دیار نظر کرد و از ساکنان خانها یافت و از مساکن ویران شده نشانی بتحسر و تاسف میگوید که از آثار این دیار و منازل فایض الانوار چیزی برجای نیست و درین بوم و بر نه سایه مانده و نه انجای سایه پرورد که در زیر اشجار بود و در ابیات این قصیده تخیلات و استعارات لطیفست که بر عارف مستبصر

بویره بتحسر

مستبصر پوشیده

مهم ۳

مستبصر پوشیده نیست و بیان اینها را مناسب این ترجمه نمیدانند

شعر این الفریق الذی لا فرق بینهم
احسا خلقت روحا بلا ثقل

اللغة الذی یعنی الذین ولا فرق بینهم ای لا تفاوت بینهم لان اجسامهم کالارواح المجردة المقدسة بلا ثقل کعنب ضد الخفة **الترجمة** کسانیکه بسبب نوع ورزیده نموده و بیاد آن رفتگان از روی تحسر و تاسف میگوید کجا شدند و چه شدند آن گروه والا شکوه که در میان افراد و احادشان تفاوت و تعدد نبود بلکه بمصداق المؤمنون کنفس واحدة ابدان آن سبکروحان فارغ از زیان و گرانی و با روح قدسی همسری و همتائی داشت

شعر این الحبور التی راقوهم فتحت
ابواب دار الهدی کالاعین النجل

اللغة الحبور جمع حبر بالفتح وهو العالم الکامل والنجل بالنون والجیم محرکة سعة العین **الترجمة** کجا رفتند دانایانیکه علوم و بینشهای ایشان گشوده داشت درهای منزل هدایت

ومقام مقصود ایشان بر روی طالبان مانند چشم گشاده شعر

أين البدور التي أنوارها لمعت

كالنار من علم في السهل والجبل اللغة

لمع البرق لمعاً ولمعاناً محركة أضاء والعلم محركة الجبل العالي

والسهل الأرض المستوية الخالية عن الأحجار الترجمة کجایند

آن خوبانی که چون ماه شب چهارده انوار ایشان تابان بود در

کوه و دشت یکسان و مساوی رسید فیض ایشان

بهر پست و بلند و وضیع و ارجمند شعر أين العرائس

لم ينكحن صاحبنا أرواحهن سكارى

الحب في الهزل اللغة صحي السكران كرضي ذهب

سكره الترجمة کجایند آن زیبا عروسانی که هرگز تن ندادند

بصحبت یاران و سر فرو نمی آوردند بهمسری و الفت عاشقان

و بیدردان چه بود حال مستان باده عشق بود از بدایت

ایجاد شعر أين القدود التي كالبان في

رشق أين الخدود التي كالنور

للمقل

النور للمقل اللغة البان شجر معروف يشبه به غصنه

قد ود و الغواني الحسناوات ورجل رشيق حسن القد ولطيفه و

الخدان ما جاوز موخر الى منتهى الشدق والذان يكتنفان

الأنف عن يمين وعن شمال والمقل كصرد جمع مقلة الحدقة

الترجمة کجاست آن قامتهای رعنا که مانند نهال بان بود

که در رعونت و تمثیل ایشان مثل تشبیه بسرو شمشاد است و دلجو از کمال

رعونت و لطافت کجاست آن رخسارهای زیبا که حکم نور داشت

در دیدها و روشنائی احداق بود و چون هر خیره و هر کس را

که یاد کرد فقدان ایشان را معاین و زوال ایشان را مشاهد یافت

هوا و هیچیک نشانه ندید بیوفائی دنیا و بی ثباتی دهر بی مقدار المثل

یافته بطریق استدراک گوید شعر لهم حصن تبلغ

من تمشي مناكبها كأنت موافقنا

كالماء للعسل اللغة العسل محركة حباب الماء

أو أجري الترجمة بسیط خاک و پهنای زمین فرود سپرده بهر کرا

بر پشت او درخشش بست و بهر دانش راهی چون لقمه در کام

قنا ذر وال میبازد وار آنشکاه هیچیک نیست چنانچه سطح آب محل بقا
و نبات جان نیست بلکه در لمحه از او فرو میبرد و ما فی میگذارد شعر

مِنْ بَعْدِ بُعْدِهِمُ لَمْ تَحْلُ فِي نَظَرِي
إِلَّا الدُّمُوعُ وَقُرْبُ الْوَعْدِ بِالْأَجَلِ

اللغة الحلو بالضم ضد المر وحلي بالعم وحلي في العين والدمع ما
العين من حزن او سرور جمعه دموع والاجل محركة غاية الوقت في
الموت الترجمة پس شروع در بیان حال پریشانی خود بعد
ومفارقت آن یاران نموده گوید که بعد از ان وقتی که جدائی
و دوری افتاد میانه من و ایشان شیرین نمی آید چیزی در چشم
من بکرار ی و اشک جاری یا نزدیکی اجل موعود و انقطاع
زنده گانی مستعار که امید اتصال تا ان ابرار اخیار رستی

شعر إِلَى مَ نَفْسِي يَضُنُّكِ الْعَيْشُ صَابِرَةً
لِلَّهِ تَصْبِرِي يَا مُهْجَتِي ارْتَحِلِي

اللغة اصل الم الی ما سهنا استفا معنا ما ای شیء نحو ما هی و حالو نها
و یجب حذف الفها اذا جرت و ابقاء الفتحة دلیلا علیها کفیم وعلام

وعلاها والعکس الضيق في کل شيء الترجمة تا کی نفس من تنگی
عیش و سختی زندگانی فسازد خدای را ای جان شکیبائی صبوری
بگذار و ازین وادی دشوار در گذر درخت بر بند شعر

تَهْفُو نَوَازِعُ قَلْبِي كُلَّمَا هَتَفَتْ حَمَائِمُ
الْأَيْكِ فِي الْإِشْرَاقِ وَالطَّفَلِ

اللغة هفا یهفو اسرع والفؤاد ذهب في اثر الشيء وطرب والنزع
القلع والشوق ونزعه من مکانه قلعه کانتزعه والنازع من
حن الی مکانه واوطانه والهتف الصوت والصیاح والایك
الجماعة من کل الشجر واحدة الایکة والاشراق وابل
النهار عند شروق الشمس والطفل النهار محرکة آخره عند الغروب
والشمس دنت للغروب الترجمة بطرب آید و سبک
از جا سر رود بارها دل برکنده از جای مشتاق و بدرد می
ناله هرگاه بیانگ و نوا می آیند و نغمه سرا میکردند قمریان نشانه خواران
و کبوتران درختان در هر صبح و شام یعنی سماع صوت و غان
و صفیر ایشان عشاق و اصحاب اندوه را بوجد می آرد شعر

لیت الفریق الذی فارقتهم علموا
مر الفراق و الحیرة الهول اللغة الجار
الجاور والحلیف والناصر والجارة الفقده والعادة والجمع جیران
وجیره الترجمه چون ذکر گذشته از احوال خود در فرقت و هجران
احباب نمود بیان الم و اندوه دیگر میکند وان بیخبری ایشان
از حال عاشق مهجور و فراغت آن گروه از درد و افتاده
رنجور و میگوید کاش درینحال این جمعی که من از ایشان بریده ام
و در هر فرقت ایشان حسب شده میداشتند واگهی داشتند از تلخی
جدائی و بذایقه ایشان رسیده بود طعم ناکامی و چشیده بودند
بار غم هجران یاران و یاوران و همسایگان و همرهان در مرحله
وچون نام آن فریق برد و یاد آن دوستان کرام نمود بی اختیار
شروع در توصیف و ستایش ایشان کرده گوید شعر
صفهم بما شئت من علم ومن عمل ١٣
واضرب لمثلهم الا على من المثل
اللغة وصفه یصفه وصفا وصفة نعته فی الصفة وعلمه کسمعه علما

علما بالکسر عرفه والعمل محرکة المهنة والفعل والمثل بالکسر الشبه
والمثل محرکة الحجة والحدیث والصفة ومنه مثل الجنة التی الترجمة
بسزای ستایش آن گروه را هرچه خواهی و هر پایه که توانی از
مدارج دانش و نیکوکاری و نکو و اثبات کن و بعنوان
توصیف ۴ تمثیل یاور هرچه از عالم دانی برای هرکس که شباهتی
بان گروه داشته باشد آن مرتبه اعلی و درجه اقصی از مدح
وثنا را واین نهایت مبالغه است که در حق اشباه
ایشان کرده گفته چه در کلام الهی وارد است که ولله المثل
١٤ الاعلی شعر ما ضر انا لم نخل ان بعد
لنا اعباد شمل علی اللذات مشتمل
اللغة الضر ضد النفع وما نافیة والنجد ما ارتفع من الارض
وموضع معروف خلف تهامه اعلاه تهامه والیمن واسفله
العراق والشام واوله من جهة الحجاز ذات عرق الترجمه
نقصانی بنداشت و زیانی نبود اگر آن روزگاران که گذشت
وآن عهد خوشی که داشتیم که در نجد با وصال دوستان

وکامرانید در صحبت ایشان اگر باز میکردید برای ما عیدهای جمعیت
وشادمانی را که بجمیع لذتها وحلاوتها خاطر داشت شعر
عادت غمامة اهلها بي تفيض ١٥
دما تسقي منازلهم من الطيب
البلل اللغة الاهداب الاجفان والبلل محركة الندى
الترجمة اگر چنانچه تمنا کردم آن ایام کامرانی و اعیاد
شادمانی در وصال یاران جای باز گشتنی داشت بر آینه
عود میکرد و بر سر کار خود میرفت ابر مژگان شراب من
بخونباری و آبیاری میکرد بقطرات خونین ساحت منازل
ایشان را بپاکیزه ترین رطوبتی و بهترین طراوتی چه منبع
آن عبرات از دل و مجرای آن هر دو دیده بود شعر
أها لضعفي وبعدي من خيمهم ١٦
أقدرن على التحمل والنقل
اللغة اها كلمة تحزن وتوجع والضعف بالضم وبحركة
القوة او الضعف في الرأي وبالضم في البدن خيمهم موضع خيامهم

العصر المطر ... وما سقط آخر الليل

خیامهم والنقل محرکة مراجعة الكلام مع الصحب الترجمة تحسرات
عجز وصال دوستان و آن ایام محبت تو امان کردم و چون عجز
وناتوانی و یاس و نارسای خود را در سعی حصول آن دولت مده
نمود آرزوی در دآمدم در راهنمای بیچاره که وعده دیدار گوید
آه از ناتوانی و دوری از ساکن و منازل ایشان که اتصال آن وقت
و توان جنبش و انتقال نیست و در حالت محادثه و مکالمه
تواند شد شعر يا نازحين بأنا تجد أعهد خبرا ١٧
لكي أمنت أمان المعهد أم قتل اللغة
الربا والربوة ما ارتفع من الارض و امنت تبادل المضارع لانه
مدخول كي والمعهد المنزل المعهود به الشي والاثل بالفتح المثلثة محركة
الاصل الترجمة چون چاره دوری و مهجوری متعذر دیده
خطاب برسیدگان و رهگذریان دیار یار و منزل معهود
کرده گوید ای آنکسی که راه و فرودگاه تو در زمین واللد و اکبر
اتفاق شده مژده باز رسان و خبر باز گوی مند که جامه‌های طبیبان
و آسایشی که در وعده گاه وصال در اصل و خصوص امید گاه

العيس

معهود ومقصود نتيجه ميشود **شعر** يا حادي العيس
بشّر لي بموقفهم وهذه مهجتي خذها
بلا مطل **اللغة** العيس بالكسر الابل البيض يخالطها بياضها شقرة
والمطل بحركة التسويف في العدة **الترجمه** اي ساربان
خبري خوش ومژده دلکش من رسان از جايگاه ايشان
واينک جانم نثار گلدسته شان بااينکه در اداي آن درنگ رود
شعر كم لامني يا عذولي في هوى
رشاء رضية حكما عداه علي
ولي **اللغة** كم لامني اي عذلني والعذول اللائم ومن نوع
من الالتفات لا يخفى والالتفات المقام يقتضي الخطاب ولا ياباه
الوزن فعدل عنه الى الغيبة لاجل حسن الالتفات والهوى العشق والرشاء
الظبي اذا قوي ومشى مع امه رضية حكما اي حاكما فعداه الحكم
… تحكمه ينفعني او يضرني **الترجمه** چند ملامت من اي ملامتگر
در عشق تازه نگاري که دلم شيفته اوست کردن نهاده ام فرمان
او را والصاف ست نزد من هرچه او کند خواه لطف خواه جور

زخواه جوارحه سلوت شوق ازمحال مهر در سينه ميرزوال است
خانه گويد **شعر** حل الصبابة في دار
رضعت بها النشت في الحي با
الغزلان والغزل **اللغة** حل المكان به نزل فيه
والصبابة العشق والشوق او رقة الهوى والغزال كسحاب
الشادن وجمعه غزلان بالكسر والغزل بحركة المحادثة مع النساء
ونوع من الشعر معروف **الترجمه** کاشانه عشق وشوق
بود وفرودگاه محبت آنجا که زاده شدم در آن و پرورش
يافتم و چون شير باز گرفتند انس گرفتم و خو کردم در صحراي حرم
واماکن جوانان قبل و چنين با غزالان شوخ چشم و مالوف
بودم سخن عشق **شعر** ورقدتني بارنان
مسجعة بترق رماني بنار الوجد
من خزل **اللغة** الورق جمع الورقاء وهو الحمام والرنة
بالكسر الصوت والجمع ارنان والمسجع الكلام المقفى والحب والحزن
والخزل المسجعين بحركة شديدة ثاقل وكسالة **الترجمه** کبوتران

نثار خساری کنند براه از خود ربوده بدبر اینها صبوزدن عاجز بی ودر اختیسدن
گرفت که آتش را بآتش وجد از کسالت وکرامه شعر یصفق
السماع حمام اسجع الهزجا یقوی الغرام
بالحان من الرمل اللغة الصفو نقیض الکدر کالصفا
وصفوة الشیئ خلاصه ما صفا منه والسمع حس الاذن والاذن وما
وقر فیها من شیئ تسمعه ویکسر کالسماع واسجع الحمامة وساجع ردد
صوتها والسجع الکلام المقفی وموالات الکلام علی روی وسجع نطق
بکلام له فواصل والهزج محرکة من الاغانی وفیه ترنم وصوت مطرب
وکل کلام متدارک متقارب ووزن معروف فی العروض والغرام با
لمعجمة ثم المهملة الولوع والمغرم کمکرم اسیر الحب والمولع بالشیئ والرمل
محرکة فی العروض معروف الترجمه صاحب میان زد سماع را که شنیدن
صوت معنی است ترجیع صوت مطربانه وترو نوای موزون
وترنم شور انگیز فاخته که سرایدنش مطابقت کاهی با ضروب
وزن هزج ومیفزاید شیفتگی وگرفتاری عاشق را گاهی که ترانها
ونغماتش موافق است با ضروب وزن رمل شعر حسبی

حسبی من الوجد ذخرا ان سری سحرا
طیف الحجاز ووافی مضجعی الهمل اللغة
الوجد الحب والحزن کما ذکر وذخره اختاره واتخذه والذخیرة ما ادخر
من الاشیاء سری سحرا لیلا کاسری به وبعیده لیلا ناکیده وسری اراد
سیره فی اللیل والطیف الخیال الطائف فی المنام واصله طیف کمیت
ومیت ووفی کوعی وفاء ضد الغدر واوفی فلانا حقه اعطاه وافیا
والمضجع موضع وضع الجنب علی الارض والهمل المتروک الترجمة
بس است مرا از وجد ولذت غم دیرینه عشق سرمایه نصیب اید وذخیره
انکه سحرگاهان آمد خیال حجاز وجلوه ان شمع طراز بدل آسایی
در عالم خواب بسر وقت این شیفته ونجوا بگاه این پهلو از
آسایش تهی ساخته شعر ان الصبابة معهما شدة
اکتمها بدت بما شهدت عینای
من جحد کل اللغة الحب والشوق ومهما بسیط لا مرکب ٢الصبابة ۴
ومن زعم ترکبها خطا ولها ثلثة معان الاول ما لا یعقل غیر الزمان
مع تضمن معنی الشرط مهما تاتینا به من آیة ولها فی الزمان والشرط

فيكون ظرفا لفعل الشرط والثالث الاستفهام والجدل بالجيم
المهملة والدال المعجمة محركة حمرة في العين وسيلان دمع الترجمة
هر گاه كه ميخواهم عشق را بپوشانم اشكارا ميشود بشهادت
دادن دو چشم من كه سرخ واشكبارند شعر أمسيت و
همي أن اكتم الحب في لهب أصبحت ودمعا
من العذال في وجل اللغة في لهب نار
مشتعل والاعلان المجاهرة وعلن الامر علنا وعلانية ظهر و
الوجل محركة الخوف الترجمه روز را بشب رسانيدم عمر را
كه از كتمان عشق در آتش سوزان بودم و روزگاري شب را
روز كردم كه از اظهار وافشاي محبت هراسان بودم شعر
عقلي بكسره وان الحب يتلفني حالا نفسي
ان الى اليوم في كسل اللغة علام اسمها
حذفت الفها كما سبق في الام والكسل محركة التثاقل عن الشيء
والفتور فيه الترجمة عقل من بكسر رسيده بود و خرد در بليت
برانكه عشق را امان نميدهد و زندگاني باقي نميگذارد چون

بلغ

چون اين مژده ميرسد بچه چيز اي نفس درين يكروزه فرصت
ودرين چند بوده ساعت مهلت گرانباري هستي ورنج
اينهمه تفرقه ميداري شعر يا منيتي كيف لا اشكو
اليك جوى وما دعوتك حتى قطعت
حيل اللغة بغيتي اي مرادي مقصودي ومحبوبي الهوى باطن
والحزن والتقاول المرض وداء الصدر والحيل جمع حيلة جودة النظر
والقدرة على التصرف الترجمه پس خطاب بمحبوب كنم گويم اي
مقصود وآرزوي من چگونه بتو شكايت از غم عشق نكنم وحال اينكه
صبر وكتمان آن نمودم ولب بشكوه نگشوده وداد خواهي نزد تو نياورده ام
مگر بعد از ان كه چاره وتدبير كار من منقطع شده شعر لا
غرو لي غير ان العشق ذو لهف ان
مت فيك غراما وانقضى اجل اللغة
لا غرو اي لا عجب ذو لهف محركة ذو حزن وتحسر كلمة تحسر بها
على فايت الترجمه عجب نيست وشگفتي نه باشد از حال خود وحال
گرفتاري چه حقيقت آن را شناخته ام اما چيز كه هست آن

كه عشق ماتم زده و مصيبت رسيده خواهد آمد كه من اگر در گذرم
در محبت تو دلبر آيد رندانه من چه از رفتن عاشق رونق كار معشوق
نماند و سوختن خاشاك نير افروزي شعله را افزونتر نه شعر

لا تعجبن من الملهوف ضجرته وسل
لعمرك عن ريح الصبا سدل

اللغة الضجرة
الملال وضيق القلب من الحزن والعمر بالفتح وبالضم وبالضمتين الحيوة
وبالفتح الدين وقيل ومنه لعمري ولعمر الله اي وبقاء الله كلمة حلف
والصبا ريح مهبها من مطلع الثريا الى بنات نعش وسدل شقة ثوب
الترجمة بايد كه شگفت نيايد ترا از دلتنگي عاشق اندوهگين
حسرت نصيب و سوگند ميدهم ترا بجان تو كه بپرسي از باد
صبا سبب گريبان چاكي مرا كه وي نيز داند شعر

وكيف
عنك سواد العين منصرفا مهما
تشاهده بالتدعيج والكحل

اللغة الدعج محركة
سواد العين مع سعتها والكحل محركة السواد في اصل الخلقة
في منابت الاشفار ومواضع الكحل الترجمه مردمك ديده

ديده از ديدار تو روي بر نتابد و نظاره نگذارد تا جلوه گر است
جمال تو با اين چشم سياه كننده عشوه ساز كه از سرمه بي نياز است

شعر اسمع كلامي ودع لامية سلفت ٣١
الشمس طالعة تغنيك عن زحل

اللغة
دع مبني على السكون كدع الترجمه بشنو سخن و گفتار بلند
مرا و بگذار هر قصيده لاميه را كه پيش ازين گفته اند كه اكنون
كه آفتاب نظم از مطلع بلاغت طالع گشته و بي نياز ميگرداند
ترا از ستاره زحل و اين قصيده لاميه را انشا كرده اند
جماعتي از بلغاي سلف كه از غرر آنها لاميه ابي الطيب احمد بن
الحسين بن عبد الصمد الجعفي الكندي الكوفي المعروف بالمتنبي عليه
الرحمه است و لاميه قاضي تستر احمد بن محمد بن الحسين الارجاني
و لاميه مشهوره شيخ جمال الدين بن نباته در مدح سيف الدوله
و لاميه ابراهيم بن العباس الصولي و لاميه ابي اسحق ابراهيم
بن نصير الموصلي و لاميه احمد بن محمد و لاميه العجم طغرائي شعر

فمن أتيت خاما الهايك في طرب قد ٣٢

اقتدى بزفيري واقتفى رتل
اللغة انّ انينا تاوّه وحمام كسحاب طاير بري معروف
او كل ذي طوق والجمع حمايم والايك الاشجار جمع ايكة و
الطّرب محركة الفرح والحزن والحركة والتشوق وزفر يزفر
زفيرا وزفرا اخرج نفسه بعد مدّه اياه والرتل حسن تناسق
الكلام الترجمة از ناله من كبوتر ساختگان در طرب
ونوا ز ليست ودر ناليدن بيرو هست وشيوه نغمه براى
او ماخوذ از سياقت كلام من شعر منى الهمة اين و
ومنكم ما يليق بكم بذل
جهدي لكم لا بد من بذل اللغة
بذله يبذله اعطاه وجاد به والابتذال ضد الصيانة وجهد
كمنع جدّ والجهد الطاقة وبالضم المشقة وبلوغ الغاية وبذل
الشيء محركة الخلف منه الترجمة ناليدن از منست واز
شماست انچه شايان شما باشد كوشش وسعي خويش وصرف
تاب وتوان خود در راه شما كرده ام وتدارك در تدارك آن

وتماشاي ان بزم را لازم شعر لم يبق في لوعتي شيء
بقا ومنها القلب في لهب والجفن كا
لجفل اللغة اللوعة حرقة القلب والم من حب او هم او مرض و
جفل السحاب بالجيم والفاء محركة اهرق ماءه ومضى الترجمة
باقي نمانده است مرا در غم عشق سوزنده چيزي كه برابري كند با
تماشاي ان تواند كرد چه دل از آتش سوزانست و مژگانم مثل
ابريست كه قطرات خود باريده باشد و در گذشته و نمانده
شعر ورب معتصم بالصبر ازعجه تعلل
الفريق وهجر الصحب والنزل اللغة عصم
يعصم اكتسب ومنع واعتصم بالله امتنع بلطفه عن المعصية و
المعتصم بالشيء المتمسك والزعج محركة القلق وازعجه اقلقه وقلعه
من مكانه والنزل محركة القوم النازلون الترجمة بسا كسيكه چنگ
در زده باشد بصبوري وملكه خود ساخته مانند شكيبائي را و دوري
ياران لايق ومصاحبان موافق ودوستان وارد ادرا
از جاي برده وبيتاب ساخته دامن صبوري از كف او بر آوردهم

شعر قلبي يبشرني بنجح في أملي توسلي
بولي الله خير ولي اللغة خاب يخيب خيبة
حرم وخسر ولم ينل ما طلب واما خاب من الجوبة بالواو فهو الفقر
والجوع وارض بين ممطورتين وارض لا رعي بها والجمع دعائي
الترجمه دل من بشارت ميدهد مرا كه در هيچ تمنا و مقصودي
نوميدي و نارسائي مبادت را و دليل براين بشارت مي آورد
كه التجا و اعتماد من بدوست خدا و بهترين صاحب اختيار است
هر دو سرا شعر علي المرتضى الحاوي فضايله
على اواخر اهل الفضل والاول
اللغة حواه يحويه واحتواه واحتوى عليه جمعه واحرزه والفضل
ضد النقص والفضيلة الدرجة الرفيعة في الفضل الترجمة
ان ولي خدا و بركزيده هر دو سرا على مرتضى است كه فضايل
او جامع و محيط است بر همه فضايل و كمالات جميع صاحبان
پيشين و پسين و برهمه كاملان اولين و آخرين شعر
تجمعه على العالمين عوارفه في مدحه

فمر

قلبي يرتاح بالتمل اللغة العارفة الواردة والعرف بالضم الجود
واسم ما تبذله و تعطيه و موج البحر والارتياح النشاط والتمل محركه
بالثمار المشتملة الشكر الترجمة بحريست كه بخشش و معاون است
بروار و خشك لب سيل فيض و كرم او موج زنست بحريكه از زلال نوال
و افضال او در ستايش و خادم من در رقص نشاط است اركو
ستي باده اخلاص شعر ما ينكر الكوثر الفياض
ان وكفت كفاه في المحل مثل العارض
الهطل اللغة وكفت اي قطرت و المحل الجدب وانقطاع المطر
والعارض الغيم والهطل متتابع ممطر الترجمه منكري نيست
كوثر فيض بخش اكر ميديد كفهاي دريا نوال ور ابر و خارج خشك سالي
مانند ابر بارنده كه از ريزش باز نايستد شعر افعاله سيرة
في المجد ايسرها يحي المحامد بين السهل و
الجبل اللغة السيرة السنة والطريقة والهيئة والمجد نيل الشرف
والكرم والمجيد الكريم الشريف الفعال السيرها سهلها الترجمه
كارهاي ان سرور طريقه سهل و واضحه در بزركواري و بلندي بايه و كرم

گستری و کراماتی که بسهم تیر حیدری زان زنده مشار و سپاه و

در بسیط جهان از کران تا کران شعر كَانَ صَارِمُهُ

أَحْيَانَ صَوْلَتِهِ نَارًا عَلَى عَلَمٍ فِي الجَحْفَلِ الحَفِلِ

اللغة الصارم السيف القاطع و العلم محركة الجبل الطويل و الجحفل كجعفر

والحاء المهملة الجيش الكثير و حفل القوم كضرب اذا اجتمعوا الترجمه

پنداری که تیغ سر افشان در دست کینه سپاهان هنگام گیر و دار

و وقت حمله آتش در صفوف مخاذیل کفار آتش نور است

بر کوه بلند بنیان در میان لشکرهای انبوه شعر من سيفه

حَصْحَصَ الحَقُّ الَّذِي سَتَرُوا غِلًّا

وَغُلَّتْ يَدُ أَهْلِ الشِّرْكِ بِالشَّلَلِ اللغة حصحص بان

و ظهر و الغل بالكسر الحقد و الشلل حركة يبس اليد او ذهابها الترجمه

از تیغ اوست که آشکارا شد آن حقیقة که معاندان و منافقان

از روی کینه نهان کرده بودند و ظهور و رواج آن را مانع میشدند

و بسته دست همه بداندیشان را و کوتاه دست ساخت آنان را

شعر مَا مُنْكَرُ المُدْبِرِ المَخْذُولِ سَطْوَتَهُ مَا

أَنَسِيتَ

مَا كَانَ فِي صِفِّينَ وَالجَمَلِ اللغة خذله خذلا و خذلانا

بالكسر ترک نصرته و المخاذل المنهزم و سطا عليه و به سطوا و سطوة

قهره بالبطش و صفين بالكسر و تشديد الفاء المكسورة موضع بشاطئ

الفرات فيه الواقعة العظيمة بين امير المؤمنين سلام الله عليه و معوية و الجمل

الوقعة العظيمة في البصرة الترجمه اي آنکه منکری و روی از حق بافته

و اهل حق روی از تو برتافته قهر سرپنجه کبریای او را و حملات مردانه اش را

هماناکه از یاد رفته است آنچه در معارک جهاد از آنحضرت در صفین

واقع شده و در جنگ جمل در بصره بعمل آمده شعر وَفِي حُنَيْنٍ

وَفِي بَدْرٍ وَفِي أُحُدٍ وَفِي مَوَاقِفَ خَضْخَضَ

القَوْمَ بِالأَسَلِ اللغة حنين بضم الحاء المهملة و فتح النون

اسم موضع بين الطايف و مكة و بدر اسم موضع معروف و احد اسم

بئر و احد بضمتين جبل بالمدينة و خضخض كمنع زلق و الاسل محركة

جمع اسلة الخطية و النقط الترجمه و همچنین آنچه از سطوة

آنحضرت بظهور پیوست در معرکه حنین و در قتال بدر و مصاف

احد و در سایر معارک جهادی که در پیش روی پیغمبر صلی الله علیه و آله

کرد و آن مواضع و مقامهای لغزشگاه بسیاری از یاران و هم اهان

شدند بگناه بزرگ فرار و اختیار عیب و عار و از حضرت رسول

مختار گریختن و آبروی اسلام و اعتبار خود را بخاک مذلت

ریختن و بطون دفاتر مشحون است بذکر تفاصیل جمیع آن

غزوات و ایراد انسب است باهتمام بیت **شعر**

کم عاندته قریش وهی عالمة ۝ بانه من

رسول کالرسل **اللغة** عند عن الطریق کفر و سمع

وکرم عنودا امال و خالف الحق و رده عارفا به فهو عنید والمعاندة

المفارقة والمجانبة والمعارضة بالخلاف وقریش ولد النضر قطعه و جمع

وضم بعضه الی بعض ومنه قریش وفی وجه التسمیة اقوال لیس هذا

محل ذکرها والرسل محرکة القطیع من الشیء **الترجمة** چه بسیارها

وجه مخالفتها که نمودند وکدام معارضتها و خصومتها که نکردند

با آن حجت پروردگار و امام روزگار و لشکر و اذناب الشیطان

و حال اینکه همه دانستند محققا از پیغمبر صلی الله علیه وآله حدیث

و همه شنیده بودند که در حق او فرموده که لحمک لحمی ودمک دمی

الله

ودمک دمی وحربک حربی وسلمک سلمی وانت منی وانا منک

وانت منی بمنزلة الراس من الجسد وانت منی بمنزلة هرون من موسی.

وعلی منی وانا من علی وانا وعلی حجة علی الخلق الی یوم القیمة یا علی من

فارقنی فقد فارق الله ومن فارقک فقد فارقنی وان علیا منی

وانا منه وعلی ولی کل مؤمن بعدی وانت اخی ووصیی وقاضی

دینی وخلیفتی من بعدی الی غیر ذلک من الاخبار الکثیرة التی کلها

من صحاح اهل السنة واما شکایتهای آنحضرت که متفق علیه امت

و از ان بیشتر است که در مختصر گنجد مثل اینکه اللهم انی استعدیک

علی قریش ومن اعانهم فانهم قطعوا رحمی وصغروا عظیم منزلتی واجمعوا

علی منازعتی امرا هو لی ثم قالوا الا ان فی الحق ان تاخذه وفی الحق

ان تترکه و در این مجال تطویل کلام نهیت **شعر** یا من تشبه

من جهل بسودده ۝ لیس التکحل فی العینین

کالکحل **اللغة** الکحل محرکة قد سبق بیانه فی البیت الثانی **الترجمة**

ای انکه تشبیه میجوئی و مانند میکنی خود را از جهل و حماقت بر تشبیه

علی و بزرگواری او بدانکه سرمه چشم را سیاه کردن چنان نبود

ملا علی قباله

کر آن دعوت ها مجتبی بسبب جنان فطرت توان بود و از آن رتبت
رسد که بلغاره همسری با حسن صد ادا و زبا طلعتان عالم ایجاد
شعر أَصْبَحَتْ وَكَمْ يَتَّهُ عِنْدَ الْوَرَىٰ جُمَعًا
كَأَنَّهُ مِثْلَهُ اسم سلوم فِي الْمِلَلِ اللغة اضحت
اظهرت كالشمس في ارتفاع النهار وظهرت كما قال بعض الفضلاء
من الشعراء شعر فلم يطمح اليها ما شمر وان اضحى له الحب اللباب
وضمير اليها في كلامه راجع الى الخلافة المذكورة في البيت السابق
الترجمه اشکار او بود مدات ولایت و امامت او نزد خالق
عالم جلی کرده و تمامی عقلا از بینش و دیدار خبر دارند که بنا ارای ذات
متعالی او در تقوی و اعتقاد نسبت بسایر اولیا و اصفیا چون ملت
اسلام است در میان باقی ملتها و منه شعر وَكَمْ جَرَىٰ قَلَمٌ
مِنْ غَيْرِ مَادِحِهِ أَصَبْتَ لَوْ قُلْتَهُ سَهْمٌ خَطَا
خَطَلِ اللغة الاصابة الاتيان بالصواب والارادة والخطل المستعجل كه
على غير قصد الى الهدف الترجمه و اگر جاری شود و بنوشتن قلم از غیر مدح
آنحضرت اصابت نموده خواهی بود اگر گوئی آن قلم غیر مادح را که این

کر این تیر مرمیست که فتنه نزو بی نابید و چو صح سودی و صوابی در جهان خامه الگو
کرد مدح آن سرور رکنند باشد و این سخن تو چون تیر بهدف آمده راست آمده
شعر وَلِي الْمُخَالِفُ عَنِّي خَائِبًا وَجِلًا هٰذَا
لِسَانِي جَارٍ كَالرُّمْحِ فِي الرَّجُلِ اللغة رعلة صنعة [illegible]
الترجمه روی گردانست از من مخالف منحرف از آن سرور و بجان
خسارت و محرومی و هراس تمام چه این زبان من در طعن او و روایت
مثل نیزه شجاعان و شمشیر مردان در معارک جهاد است اورد [illegible]
شعر تَمَّتْ سَعَادَةُ مَنْ يَرْجُو شَفَاعَتَهُ
لَا خَابَ ظَنِّي مَلْحُوظًا وَكَمْ أَمَلِي اللغة الدهر الطرد
والمنع الترجمه تمامست سعادت و نیکبختی آنکس که امیدوار شفاعت
و رستگاری بوسیله اوست و هرگز این یقین و اعتمادی که دارم
و این امیدی که بولای او بسته ام نسع و محرومی نخواهد ارزید و [illegible]
شعر عَزَّ الْغَرِيُّ بِأَنَّهُ بِهَا تَرْبَتُهُ يَمْحُو بِهَا مَا جَنَا
الْعَبْدُ مِنْ زَلَلِ اللغة الغری بالفتح المعجمة وکسر الراء والمهمله و
تشدید الیاء ارض بنجف سمی به لان الغریان کانا فیها لاتماثان بناها

بعض ملوک العجم کما ذکره فی قوله الترجمة خوش و خرم تربت زمین
کلعرنجف تا ره فرخنده که آن مکان با برکت و اکابر احادیث
ولطفیل آن محو و سترده میشود آنچه العیب کرده باشند بنده از
گناهان ونحوها شعر یا خیر من واراه مسك کان
تربته فاحت بمنقطع عنها ومتصل اللغه واراه
اخفاه وفاح المسك انتشرت رایحته الترجمه پس بمقام خطاب برآمده
گوید ای بهترین کسیکه پوشیده جسد مطهر اورا مشک از قبرکه آن
خاک پاک مرقد اوست و میرسد نکهت آن تربت بشکوبقریب وبعید
وفیض وشامل در ساحت بکه دور و نزدیک شعر نفسی
الفداء لقبر انت ساکنه فیه الهدی و
الندی کالعلم والعمل اللغه الندی المطر والبلل وسخی
تیصیب به والمراد به ههنا الجود والافضال الترجمه جان من فدای
قبری شود که تو در آن آسوده در آن قبر مستور است رشاد و رهنمای
بمقصود و نکهت فیض و منبع فضل و معدن جود مانند علم و عمل که
این هردو نیز در آن دفین اند شعر احلال ذات الحمی

طوبی لزائرها انس الغریب وامن الخائف
الوجل اللغه حمی الشیء یحمیه وحمایه بالکسر منعه والطور بالضم جبل حمی
الشیء والجبل وجبل قرب ایله یضاف الی سینا وسینین وجبل بالشام
وقیل هو المضاف الی سینا وجبل بالقدس عن یمین المسجد وآخر عن قبلته
به قبر هرون علیه السلام والانس بالضم ضد الوحشة الترجمه خلاصه ابیات آنکه در آن
محروسه شیعود ارض علیه آنحضرت و کوه طور نیست که لازم آن اخفاء
انس و دل آسایش آواره گان از یار و دیار روآسا انس و اطمینان [illegible]
بیقرار و ایمنی بیدرک سکه آن ارض مقدسه و روضه منوره رسیده اند [illegible]
شعر فتهوی الیها قلوب العارفین کما تهوی
الی الخلد من خاف ومنتقل اللغه هوی الیه هویا [illegible]
الترجمه خواهان و مشتاق است برسیدن و زیارت آن ارض
اقدس دلهای عارفان همچنانکه شتابان است بهشت جاودان دلهای
مردم چه برسیدن و چه [illegible] پوشیده کان شعر محراب حاجاتنا
منهال منیتنا نفیض بالفضل فی الاصباح
وقله اللغه المنهل المنهال الشرب والموضع الذی فیه
المشرب والمنزل یکون بالمفازه والکثیب الرمل الذی [illegible]

والغاية في السخاء والمنية ما تمنّاه الانسان واراده والاصل التحتي والجمع
اصل بضمّتين اللغة محراب مطالب هست که از آن درگاه حاجت
روان توان شد وموضع سیرابی تشنه لبان مقاصد وآرزوهاست
ومقصد اقصای احسان وبخشش است ومرسد ارانجا فیض جلیل
نعمت ونیل درجه رفیع سعادت بامدادان وشبانگاه شعر
رواقه جبل الله المنيف سمت في العز قبته
العليا على القلل اللغة رواق البيت سقفه التي دون السقف
العليا والنيف الفضل والاحسان والمنيف انه اسم جبل عال
والقلل جمع قلة بالضم السنام الترجمة اکنون شروع در وصف آن
روضه علیه وبارگاه ملایک پناه نموده گوید که تکیه گاه دلنشین آن
قصر بلند ارکان کوه بشکوه افضال واحسان است که برتری
وسروری گرفته است در رفعت وعزت وفخر وشرف قبه والا
پایه آن بر اقصی درجه بلندیهای وقلههای کوههای سرافراشته و
اکنون نیز برافراشته والسنه کالسه طلائق عارفان که الطاف کنند ارفع
مرقد آنحضرت متصل آن شهر ومعروف بر رفعت است شعر
سمت فوق المجد في العلى من دون نظار

كأنما رضى من نحل اللغة المجد والفلك الاعظم الترجمة
آن قبه والا پایه آفتابیست که پدید آن آمده برتر از فلک اعظم در
بلندیها قدری چنانکه فروتری وپستی زحل که بر فلک هفتم است نسبت
برفعت آن قبه مهر آسا حکم پستی زمین دارد ونسبت زحل و در حسن عید
داوران که آن قبه بزرگ شأن وقصر سپهر ارکان پایه طلا درا
از حضیض خاکساری باوج سرافرازی ورفعت شعاری رسانیده
نخست طلای تعریف است صورت این تشبیه بخشم ظاهر بیان شعر برده
انتم پرتو جلوه گر آمد شعر في الذي تحجب الزوار
كعبته ١١ وكم هنالك من داع ومبتهل
جرت مجاري دمعي حب حضرته و
اشتاق الشوق في صدري بلا كلل اللغة
دمعي
المبتهل المجتهد في الدعاء المخلص فيه والكلل آخر النهار عند العود
کامره البیت الحادي عشر الترجمة اکنون شروع با اظهار شمه از
شوق واخلاص خود واعتذار محرومی از طواف آن حرم ملک
مطاف کرده گوید پس سوگند بخدا که اطراف گشته را یران

رحا جيان كه او را ثباتي نكرده رحمتها با خلاص دل و خضوع من مشغول
بندكي و مناجات اندكرد انست در مجاري خون من حب ستهانه او
و آفتاب سپهر محبت كه از مطلع سينه من دميدا و آتش شوق كه
شعله كشيده زوالي و فرونشستي بدادو چون رشك عاشق خون است
اشارت بانهمه جوش مجاري دهي گفته بجاي دمي شعر ليس
اصطباري ببعد الدار من سكن بل من
نحولي يا غوثي ومن فشل اللغة نحل جسمه نحولا
ذاب و ذهب من مرض او سعد والفشل محركة الضعف والعجز
والكسل الترجمه نيست قرار و شكيبايي من بدوري دعاي
از آن كه پاس كردن است از آن ميدو كه خاطر او ساختن
محرومي بلكه از روي عجز دعا توانست كردن كه لاغري و ضعف و شكستگي
مرا انجا كه دعا كرده است انداخته اي فريادرس من شعر وكم
دعوتك يا كهفي ومعتمدي مستنصرا فاتني
بالنصر عن عجل اللغة الكهف البيت المنقور في الجبل والملجأ
الترجمه وبسي خوانده ام و توسل جسته اي پناه من و تكيه گاه و ملتجا

باوري

ياوري بانجام بشن برودي من از ان نصرت خود را او يا وري دريغ
مدار شعر ارحم على قلبي الحزين من الاسى
وامنن علي بكشف الضر من كبد اللغة الاسى الحزن
والمصيبة والكبد بالمعجمة والموحدة ... الاعضا والعلاج والحبس
والقرض الترجمه شفقت و مهرباني و منت فرمايي بر دل اندوهكين
من از واردات خاطر از دنيا و منت گذار بر من برفع بدحالي
كه از امراض و اسقام جسمي و از دو ماندهم كه وقصد ار است شعر
في ظلمة الغربة الظلماء منفردا غابت نجومي
وضل الصبح يا املي اللغة الطخيه السحاب والكرب والظلمة
والدهما من الدهمه بالضم السواد والدهم الاسود ومن البعير شديد
السواد وهي دهما غارت غربت ضل الصبح اي ذهب وخفي
وغاب الترجمه در ظلمت و كربت غربت كه تيرگي آن بنهايت
رسيده و تنها مانده نيكم ستاره هاي نصيب فرو رم از ميان رفته
و صبح پنهان و ناپديد است اي آرزوي دل و جان من شعر
انظر الي فلم تحصل الولد له بي كيف عبدك ذا اضحى من الا... اللغة

الاسل محرکه الرماح و النبیل ومن اللسان طرفه الترجمه نظرا کن بکام

که مخصص لا دوست اخلاص و ولای تو بود ریخته غلام تو اینک روان

تراست وکاری برا انرزه و تبر شعر یکفی وکله ثم لک

حمرة الفؤاد کما یکون حمرة کاس العین من شهل

کما یکون حمرة

اللغة الشهل محرکة قلیل الحمرة واقل الزرقة فی الحدقة الترجمه

کافیست زلال مهر و محبت تو از آب بجانه و دل همچنانکه ساخ

چشم نیکو از اشهلا بودن آن چشم بس است و حاجت بیانه دیگر

ندارد شعر علیک سلام دائم متواصل من

النبیین وکل ملائک و الرسل اللغة الاملاک

جمع ملک بر تو باد نثار رحمت پیوسته بسیار از انبیا و فرشتگان و

پیغمبران رساله تمت

فی سنة ۱۳۳۱ فی شهر رمضان

المبارک من البدایة الی النهایة

قصیدة لامیة ابو ...

الخط باقٍ والعمر فانٍ والعبد عاصٍ

كتاب شرح كبرى ...

غریق رحمت یزدان کسی باد که کاتب را بالحمدی کند یاد تمت

اللهم انك امرتنا بدعائك ووعدتنا باجابتك وقد دعوناك كما امرتنا فاجبنا كما وعدتنا فامنن علينا بمغفرة ما قارفنا واجابتك وسعة رزقك

دیمکل شمدی جوانم پیر اولانی خرابدیم . جوقاری پیر اولادی قوتمز بو جوان قلدی

کد ملک بهادر ...

لی والملوک وسیر الحرا ...

وبه نستعین

بسم الله الرحمن الرحیم

قال الشیخ شیخ دیدی الامام ایله شیخ که امام درشیخ داخی انکادرلرکه آنلره تابع
ظاهر اولمش اوله الی دن بابی بردن سکیلن شنبه دن با آخر جمعه دن تو با ایشنی اوله ینه ده شیخ
دیرلر نعظیما العلامة ایله شیخ که علامه در علامه داخی انکا دیرلرکه علوم عقلیه ونقلیه جامع اوله بن علوم عقلیه
ونقلیه جامع بدن المحقق قطب الدین رازیدر بو شمک غیری داخی علامه دیرلر نعظیما افضل المتأخرین ایله شیخ
که متأخرینک افضل در متأخرین وار متقدمین وار متقدمین انکا دیرلرکه پیغمبردن برده لو کیچمش اوله افلاطون
کبی سنو کبی بولاردن حکمای یونان دیلی ایله تصنیف ایدیدر متأخرین انکا دیرلرکه پیغمبردن صو کره گلمش اوله
ابو علی سینا کبی فارابی کبی بولاردن حکمای یونان دیلندن عربی لسانه نقل ایدیدر ارسطو معلم اول در فارابی
معلم ثانی در قدوة الحکماء الراسخین حکماء راسخین فرقه وسیدر یعنی علمده ثابت اولان حکیم ارسطو
مقتدا بیدر حکما جمع در حکیمک حکیم لغة نیکوکار دیمکدر اصطلاحده عالم کل شیء کل شیء ایشکده بعضی
کل شیء که اوسطا ایسه علم انکا متعلق اوله اوله اوفق یعنی کمدر علی ما هو علیه اوزرینه هو وشیء علیه اولدی حال
اوزرینه در واقعده علیه ولان شیء بله نه حکیم دیرلر نه مقدار صحیحه بقدر الطاقة البشریه بشرینک طاقتی یتیشن
مقدار صحیحه بشردن داخی مراد اوسط بشردر اعلا بشر دکلدر یحو که اعلا بشر اولنه لازمدر کلو حرج الحق ابنایه علم
اوله یحو که کل شیء بنیا الیه کمی سایر ایلم و داخی ادنی بشر ده دکلدر یحو که بر جهلا حکیم اولمق لازم کلور معنی اکه

جهلایه

جهلا به حکیم دیمز لر پس انک ایچون بشردن اوسط مراد اولندی که کل شیء دن اوسط
نامینک علمی اونکا متعلق اولان مراد اولندی که اوسط بشرداخی اونکا دیرلرکه تکلیفه قادر اوله دن نتیجه آنبه
اثیر الدین الابهری یعنی کمیه دار اول شیخ ابهری در اثیر الدین لقبی در ابهری سکون با ایله غلط
مشهور در ابهری فتح با ایله صحیح غیر مشهور در غلط مشهور دیمک در صحیح غیر مشهور دن فصیح در طلب الله ثراه
الله تعالی اوشیخک ثراسنی یعنی قبرنی پاک ایلسون دیمکدر بو لفظ مجاز در اسک قبر ندن مجاز در وجعل الجنة
جنة مثواه انک مقام ایلسون شیخ نجه دیدی ایله دیدیکه بحمد الله تعالی حمد ایدرز علی توفیقه
الله تعالی نک توفیقی اوزرینه توفیق جعل الاسباب اسباب قلمقدر موافقة موافقی قلمقدر المسببات مسبب
متکلم مع الغیر صیغه سی وزرینه کلدی معلوم دکل در دیده یکی الله تعالی دکل بزم در غلیظ در که بلنور
بلنورانک صفتندن کلمک اولملر که بر معاون اقتضا ایدر دنیاله هدایة طریقه شیخ داخی دیدیله
دیدی بر الله تعالی دن سوال ایدیورز بزی هدایة طریقه الله تعالی نک اظهار ایدیکی طریقه هدایة داخی بیلنورلر
هی الدلالة علی طریق یوصل الی المطلوب سواء وصل اولا والهدایة بر دلالتدر دیرلر دلالة علی طریق دیر
ایله طریق که یوصل او طریق موصل اوله الی المطلوب مطلوبه کرک ایرشسون واصل اولسه کرک اولمسه هدایة نک
طریق معتبر اولدیه پس طریقه اضافه سی تجزیه ایدرکه تکرار لازم کلمسون دیو طلب هدایة داخی اول کرکه
حقیقه در صاحب هدایة اولمایه مصنف ایسه صاحب هدایتدر ابیدی پس تحصیل حاصل لازم کلدی دیرسه ورکه هدایه
مجازا ثبات معناسنه کلور اهدنا الصراط المستقیم ده ثبات معناسنه کلدیکی بس معنا ایله اولدی که بزی ثابت ایله تعالی

سایل دلوب قابو کالدی عقد
عجز ایله چونه ایتدی دلت

دن سؤال ایدرلر علی طریقة وفصل علی محمد وعترته رضوان کنوز روز محمد اوزرینه ودخی اولاد واوزرینه

اما بعد بیلگل که [illegible] فهذه مختصر [illegible] رساله در رساله لغتده [illegible]

اصطلاحده صغیر الحجم الکثیر المعنی [illegible] اما معناسی [illegible] فی المنطق [illegible] رساله در علم

[illegible] منطق لغةً [illegible] اصطلاحاً آلة قانونیة تعصم مراعاتها الذهن عن الخطأ فی الفکر

برآلتدر که [illegible] قانونیه که تعصم [illegible] مراعاتها اوله آلة قانونیه [illegible] یعنی

[illegible] الذهن [illegible] عن الخطأ [illegible] فی الفکر فکرده [illegible] مراد ترتیب امور معلومة در

معلوم [illegible] منطق تسمیه اولندیغی [illegible] منطق لغةً [illegible]

نطق دیمکدر نطق ایکی قسمدر نطق ظاهری و نطق باطنی و نطق ظاهری تکلم [illegible]

ادراک کلیاتدر [illegible] و نطق [illegible] فیچون منطق داخی نطق [illegible]

بو علمه آدی [illegible] بو علمه منطق تسمیه اولنور [illegible] میزان داخی تسمیه اولنور [illegible]

سایر اشیانک [illegible] بو علم [illegible] سایر علوم [illegible]

آلتدر سایر علوم ایچون [illegible] استحضاره

اول شی که واجب الاستحصالدر [illegible] استحضاری وجوب [illegible] وجوب عقلی و وجوب

شرعی و وجوب [illegible] عقلی [illegible] لا ممتنع [illegible] وجوب شرعی [illegible]

مراد اولان وجوب [illegible] بو علم [illegible] شروع

ممتنع اولمق معناسنه که [illegible] کلدیکی شروع ایدرسن وجوب شرعی ده کلدیکی ایچون که بونده وجوب شرعی

مراد اولان لازم کلور که بو علم [illegible] ایله کلدیکی وجوب شرعی مراد [illegible]

ما وجب استحضاره دیدی مصنف واجب تعلمه و تحصیله دیمدی [illegible] سایر علومک ابتداسی

ایچون بو علمک استحضاری [illegible] تحصیل و تعلم [illegible] استحضاری [illegible] سایر العلوم

استحضاری واجبدر [illegible] ابتدا [illegible] من العلوم علوم [illegible]

رنم ابتدا ایدن [illegible] استحضاری واجبدر علوم [illegible] مطلق علم اراده ایدر [illegible] نفس ایچون آلت اولمق لازم

کلور [illegible] منطق [illegible] لازم کلوردی قواعد منطقک استحضاری واجب [illegible] آلت اولدی

ایچون [illegible] منطق ابتدا ایدر [illegible] آلت [illegible]

عقیده [illegible] علم حکمت [illegible]

ایچون [illegible] منطق علم حکمت [illegible] مستعینا بالله [illegible]

تعالی [illegible] الخیر [illegible] الجود [illegible]

که [illegible] ایساغوجی [illegible] هذا الباب ایساغوجی [illegible]

بو باب [illegible] ایساغوجی [illegible]

برای [illegible] ایساغوجی [illegible]

خوب نقل [illegible] الکلام [illegible] لفظ [illegible]

اولوب ادمی كتوبدرلر كلیات خمس اكوك علم قویمدرلر بونی كتابك اچن علم قویمقده وجه تسمیه بو لیدرلر
بعض ادیدرلر بو كلیات خمسی حكیم سوملری ایله [illegible] امانت قو بعضی بو باب [illegible]
كیمشدی بو كیشه ایسه قرایدیلر بو كلیات خمسی بلمزدی ایله كه حكیم نودن كلدی بو كیشه دكیدی
اول حكیمك نه كلیات خمس او قیماقه بو كیشك ایرادی ایساغوجی ادی حكیم ایسه بو كیشه استادی دیسن
دیردی كیا ایساغوجی هكذا اولاد بر موما نینده اوراق كلیات خمس اولدی تسمیه التی باسم قاریه بو
وجهنك داخی قالی بو علی [illegible] بعض ادیدرلر كه ایساغوجی اول حكیمك اوزنك ادیدر صورت كبوزنك كلیات
خمس ادقو بیدرلر من قبیل تسمیة المصنف باسم المصنف بونك قالی مبارك شاه قطب الدین رازینك بعض
دیدیلر كه ایساغوجی [illegible] ور قلو كلمه در ایدی كوزبیه [illegible] قو بیورلر
بو كون تحدی منفعتی او كثرات [illegible] اولور قیچون تسمیة للشیء باسم المشبه به قبیلندندر مشهور بیننده
العلماء واللقباء بودر اما مجموع رساله یه ادقوبیدرلر تسمیة الكل باسم الجزء كلیات خمس داخی [illegible]
نوع و جنس و فصل و خاصه و عرض عام در اگر [illegible] سوال ایدر كه بو كتابده كلیات خمسدن بحث او
[illegible] خطابنده جدلدن بحث اولونور وجه تقدیم بونك مقدم [illegible] جواب ایراد ایدر كه بو علمده
بحث اولنور الا كه ایكی شیدن بریسی تصورات در بریسی تصدیقات در تصوراتك [illegible]
سی وار مقاصدی وار تصدیقاتك داخی مبادیسی وار مقاصدی وار تصوراتك مبادیسی كلیات خمس
مقاصدی تعریفات در تصدیقاتك مبادیسی قضیه و احكام قضیه مقاصدی قیاسدر [illegible] تصورات ایسه

[illegible] باسم قاریه [illegible]

درست

تصدیقات اوزرینه بالطبع مقدم اولدیغی كبی وضعده داخی مقدم قلدیلر تا كه وضع طبعه موافق اولسون بوخصوصده
تصورات ایله مبادی مقدم قلدیلر مقاصد اوزرینه حتی كه مبادی موقوف علیه در للفظ الذی
وضع مصنف سوال ایدر مناسب اولان بو ایدی كه كلیات خمسدن بیان ایله ابتدا ایدیلیك حتی كه هذا
الباب بو بابه ایساغوجی بیننده بوطرفیندن حصر افاده اولونیدی یعنی مبتدا اتك خبر [illegible] لازم
كلدی كه بو بابه ایساغوجی كتابی [illegible] اوله بونك غیری [illegible] جواب ویرر كه لفظ مقسم مقسم مقسم كلیات
خمسه حتی كه لفظ مقسم در مفرد [illegible] كلی مقسم داخی [illegible] كلیات
خمسك بعض لفظ واسطه ایله كلیات خمسك مقسم در [illegible] قسم [illegible] اطلدن مقدم
قلدی اكر دیرسك كه لفظ ذكر ایتدی بو علمدن [illegible] جواب ویرر كه منطقیون لفظدن بحث
ایدرلر مغایره دلالت ایتدیگی اعتبار ایله لفظدن بحث ایدرلر [illegible] اولا
مناسب اولان بو ایدی كه دلالت مطلق ذكر ایلیه [illegible] جواب ویرر كه ذكر ایلدی
كتب صغیر [illegible] دلالت [illegible] بحث [illegible] من العلم به العلم بشی اخر بو داخی ایكی
قسمدر لفظی و غیر لفظی غیر لفظی داخی اوچ قسمدر وضعی در دال الربع كی طبیعی حمرة الخجل صوفة اولا
كی عقلی [illegible] دلالت لفظی داخی اوچ قسمدر وضعی زید عمرو كی طبیعی [illegible]
كی عقلی [illegible] لفظ دلالت لفظی [illegible]
طبیعی عقلی [illegible]

موقوف صحح بر

لفظی وضع کون الشیء بحیث متی اطلق فهم منه المعنی للعلم بالوضع بودخی اوج قسم در که مصنف بونلری ذکر
ایله بیدر بدل او لفظ دلالت ایدر علی تمام ما وضع له ما وضع له نک تمامنه دلالت ایدر بالمطابقة
مطابقة ایله مطابقة دخی موافقه دیرلر ایله که عرب لر دیرلر که طابق النعل بالنعل اذا توافقا بس موافقت
ایسه شیئین نک ما بیننده اولور بس مجموع معنایه دلالت بیدر دلالت مطابقی دیمکله دوعلی جزئه بالتضمن لفظ ما وضع له نک
جزئنه دخی دلالت ایدر تضمن ایله تضمن ذه مجموع ما وضع له نک هر بر اجزای ضمننده اولدوغندن ایدی دلالت
تضمن دیمک تسمیة المسبب باسم السبب در نیچونکه مادام که مجموع ما وضع له هر بر اجزای ضمننده
المیدر لفظ او بکا تضمن دلالت ایتمز ان کان له جزء اکر ما وضع له نک جزئی اولورسه ان کان له جزء
دیمک لک ایله احتراز ایلدی اول شیء دنکه اسنک جزئی اولمیه مثلا بسایط بسایط و واجب الوجود
در لفظ در بنیع لارده دلالت تضمن تصور ایتمز و علی ما یلازمه مطلقا ما وضع له خارجده
لازم کلن شیئه دخی دلالت ایدر بالالتزام دلالت التزامی ایله التزامی دخی ما وضع خارجده
لازم کلن شیء درلر دلالت التزام دیمک تسمیة المسبب باسم السبب در نیچونکه ما وضع له خارجده
لازم کلمیدر لفظ او بکا التزاما دلالت ایتمز لازم دخی بیزدر ملزوم المنصف بالزوم لازم ملازم
تلازم لغتده امتناع انفکاک شیء عن شیء اصطلاحده کون الشیء مقتضیا للآخر در شیء آخره
مقتضی اولمقدر لزوم تلازم ملازمه دیرلر شیء اولده مراد ملزوم ییدر نیدر مراد لازم لزوم بولنکی
ما بیننده ولازم معنوی لازم دخی ایکی قسمدر لازم بین و لازم غیر بین و لازم غیر بین ما لا یحصل

من تصور الملزوم واللازم والجزم باللزوم بل یحتاج الی وسط یعنی لازم غیر بین ما لا یحصل من تصور اللازم والملزوم
اول شیء درلر که لازمک ملزومک تصورندن جزم باللزوم حاصل اولمیه بلکه وسط احتیاج اوله مثلا
الشمس مشرقه کبی شمسک اشراقی تصور ایتسنگ ایکیسنک تصورندن جزم باللزوم حاصل اولماز لکن
شمسی کوره سنجه لازم بین دخی ایکی قسمدر لازم بین بمعنی الاعم و لازم بین بمعنی الاخص ما یحصل من
تصور الملزوم واللازم الجزم باللزوم بدون وسط یعنی ملزومک لازمک تصورندن جزم باللزوم حاصل اوله
بر وسطه احتیاجی اولمز مثلا الاربعة منقسمة بمتساویین یعنی درت ایکی متساوی به منقسم در تصور ایتسنک
متساویین انقسام تصور ایتسنک ایکیسنک مابیننده اولان نسبتی دخی ایله جزم ایدرسن که اربع متساویین منقسمه در لازم
بین بمعنی الاخص اکادیرلر که انجق ملزومک تصورندن لازمک تصوری لازم کله مثل عمی کبی بر کیمسنه عمی ی تصور ایتسه
که ملزوم اولدوغی بصرک تصوری اوکا لازم کلور نیچونکه عمی بر کیمسه اول عدم بصر در عدم مطلق دکل بلکه عدم مضاف
الی البصر در معلوم که مضاف الیه اوله بصر در ایله عدمک تصوری بصرک تصوری لازم کلور بوکا لازم بین
بمعنی الاخص دیرلر نیچونکه لازم بیندن مراد لازم بین بمعنی الاخص در نیچونکه اوتاخیر لازم بین بمعنی الاخص
لزوم اولدوغی اکاون نیچونکه انجق ملزومک تصورندن لازم کلدی کبی اولان لازم دخی ذهنده اولمق
ایله قید ایلدی احتراز ایلدی اول لازمدن که خارجده اوله لازم دخی بیزدر کون الشیء بحیث یلزم
من تحقق المسمی فی الخارج تحققه مثل النار محرقه کبی بیر ده که نار متحقق اولور حرارت دخی ذهنده اولمق
متحقق اولور لازم بین لازم غیر بین بولنماز زیرا فهم قسمی ایدر بالالتزام دیدی مصنف

باللزوم دیمدی مع هذا که لزوم مجرد دلالت التزام مرادی مجرددر دیمزیدیکه اصلا جواب دکلدر زیرا که التزام دیمک
ایله فوق لازمه اشارة تأکید بعض الشارحین [illegible] ایدوب دیدیکه بو مقامده مراد اقوی لازم درکه دیمک لکن بونده
ایله فوق لازمه یه اشارة اتمک ایچون دیمدیر که بو التزام افتعال بابینک مصدریدر بونده مبالغه واردر ایچونکه
زیادة حروف اولان یرده زیادة معنایه دلالت ایدر پس بو اولان یرده فی الجمله مبالغه و لکن لزوم
ذهنی بمعنی الاخص ده دخی بر مبالغه و زیادة در ایچونکه اقوی مراتب لزوم در لازمدر اکثر [illegible] بیننده فوق لازمه اشارة اولدیکی
الا انه فی دلالة الاولی منه دلالة التضمن کمثل دلالة المطابقة مثال انسان کبی فانه یدل علی الحیوان الناطق بتمامه
دلالت ایدر حیوان ناطقه بالمطابقة و دلالت مطابقی لقبله یعنی انسان کلمه سی مجموع حیوان ناطقه دلالت مطابقی وار الا
انسانک الحیوان او الناطق دلالتی [illegible] که مافوق له ضمن التضمن [illegible] اعتبار ایله [illegible] دلالت
مطابقه [illegible] نسبت ایله [illegible] علی احدهما ای حیوان او ناطقن بریسنه دلالتی مجموعه
دلالت ایدرن بالتضمن دلالت تضمنی لقبله [illegible] بو کا [illegible] بولواردر که احدهما [illegible]
اولدیکه انسان الحیوان او الناطقه دلالت تضمنی [illegible] ذاکره بریسنه دلالت مجموع ضمن تضمن دیرلر
جواب [illegible] استغراق ایچوندر [illegible] معناسیه اولدیکیله
بریسنه دلالت ایدر تضمنی لقبله وعلی قابل العلم وصنعة الکتابة قابل علم صنعت کتابة دخی دلالت
ایدر مجموعه دلالت ایدن باللزوم دلالت التزامی لقبله نهایه مصنف [illegible] بو مقامده
طرد لازم ذهنی بمعنی الاخص ایدر [illegible] لزوم ذهنی بمعنی الاعم [illegible] ایچونکه انسانک

تصور

تصور ایدن قابل علم صنعت کتابتی تصور ایتمکله لازم کلمز جواب ویررز که ونحن نبادر بیر قابل علم صنعت کتابتی
انکا لازم کلمه کی فرض ایدر پس [illegible] وقتکه فی درنهایة قلت که دلالت مطابقی دلالت ما تضمن دلالت
التزام بو مجموع بری برینی مستلزم دری مستلزم دکلمی بیورزکه دلالت مطابقی دلالت تضمنی مستلزم دکل
بلا خلاف ایچونکه معنا بسیط اولسون دلالت التزامی مستلزم درامام یانندن ایچونکه معانی مطابقی اولورکه
او معانی کلمه [illegible] لازم کلمه که [illegible] لازم کلور [illegible] مطابق اولدرانلرکه انکاری
لازم کلمه [illegible] کلور که هر معانی مطابقی التزامی مستلزم اوله امام [illegible] اما جمهور دیرکه
مطابقی التزامی [illegible] حاضر [illegible] معانی مطابقی
معنا بسیطکی اما دلالت تضمنی مطابقی مستلزمدر بلا خلاف التزامی مستلزمدر امام یانندن ایچونکه تضمنی
مطابقی مستلزمدر مطابقی التزامی مستلزمدر مستلزم المستلزم مستلزم اما جمهور یانندن دلالت
تضمنی التزامی مستلزم دکل اگرچه مطابقی مستلزم ایسه مطابقی التزامی مستلزم دکل که مستلزم الملزوم
مستلزم دیمسن اما دلالت التزامی مطابقی مستلزمدر بلا خلاف ایچونکه اولا یری [illegible] بو اونکا
لازم کلور اما التزام تضمنی مستلزم دکلدر بلا خلاف ایچونکه معنا بسیط اولسون هکذا افاده. ثم اللفظ
یعنی دلالت [illegible] که لفظ اما مقصود یا مقصود دکل درو بو مقصود الذی یدل [illegible] که لا
یراد قصد اولنمز [illegible] اوله بالجملة جزءا [illegible] مقصود در جزء
که مترتب فی [illegible] اوله [illegible] مترتب اوله [illegible] اولنمیه دلالت . دلالت قصد اولنمز

نه دلالت علی جزء معناه اول مفردک معناسنک جزئنه یعنی مفردک لفظنک جزئی دن معناسنک جزئنه دلالت قصد
اولنمیه نا اول المفهوم ثانیا مفرد دخی دورت قسمه در قسمی اولدر که اصلا لفظنک جزئی اولمیه همزه استفهام کبی مثلا ایکنجی
قسمی اولدر که لفظنک جزئی اوله معناسنک جزئی اوله اما دلالت ایتمیه انسان کبی انسان بر لفظدر که بر جزئی الف در بر جزئی نون
در دلالت ایتمز معناسنک جزئنه که حیوان ناطق اولدر و بر کبی بو مجموع لفظک مجموع معناسنه دلالت ایدر قسمی اولدر که
لفظنک جزئی اوله معناسنک جزئی اوله لفظ جزئی معناسنک جزئنه دلالت ایده اما معنی مقصود اولمیه مثلا عبد الله کبی بر
لفظدر بر لفظ جزئی معناسنک جزئنه دلالت ایدر ترکیب اضافی اعتباریله اولا معنی علم اولان حینده مقصود دکل
کل معنی علمی مقصود در بو ترکیب اضافی اعتباریله عبد دلالت ایدر عبودیته الله دلالت ایدر الوهیته علم اولدی اعتباریله بو معنا
مقصود دکل مقصود اولان ذات مشخص در پس [illegible] مفرد دیو [illegible] قسمی اولدر که لفظنک جزئی اوله معناسنک
جزئی اوله دلالت ایده معناسنک معنای مقصود اوله اما دلالت معتبر اولمیه یعنی لفظنک جزئی معناسنک جزئنه دلالت
ایده معنای مقصود اوله اما جزء لفظنک جزء معناسنه دلالتی معتبر اولمیه مثلا حیوان ناطق کبی که موضوع اوله بر شخص معین
انسانه حیوان ناطق شخص معین [illegible] موضوع اولدی اعتباریله لفظنک جزئی معناسنک جزئنه دلالت ایدر
بوجهله که حیوان ناطق که لفظدر بو مجموع لفظنک جزئی در [illegible] حیوان ناطق بو مجموع لفظنک معناسی ذات
مشخص ذات مشخص در حیوان ناطق مع التشخص دن عبارت در پس حیوان ناطق کلمه معنای حیوان ناطق مع التشخص
اولدی حیوان ناطق بر جزء تشخص بر جزء حیوان ناطقه که حیوان دلالت ایدر حیوانه ناطق دلالت ایدر ناطقه
بو معنا معنی مقصود در [illegible] ترکیب [illegible] که مقادر بو معنای علمی سنده مقصود اولور اما دلالت معتبر دکل

بچونکه

کو کل چونکه مقصود اولان معنا بو در که مجموع لفظ مجموع معناسنه دلالت ایدر جزء دلالت مقصود دکل اگر دینلسه که
لفظنک جزئی معناسنک جزئنه جزء دلالت ایدر جزء معناسنه دلالت ایتمز دیو [illegible] جزئی جزء [illegible] ولانه
داخل مفرد در [illegible] قصدی که قانون وضع لغة ثانیا اوله دیدی چونکه انسانک [illegible] حیوان اراده ایلیه [illegible]
ناطق اراده ایلیه [illegible] مرکب در [illegible] چونکه [illegible] قصد [illegible] وضع لغة ثانیا اولان
قصد دکل جزئی که مترتب [illegible] اوله [illegible] مثلا ضرب کبی
ضرب ایلدی کلامنده دلالت ایدر [illegible] زمانه [illegible] جزء لفظ جزء معناسنه دلالت ایدر
اول کلمه [illegible] کلام [illegible] سؤال ایلسه که مفهوم مفرد
مفهوم مرکب [illegible] مقدم [illegible] جواب [illegible]
تقسیمه تعریف [illegible] باعتبار الذات [illegible] باعتبار الذات [illegible]
حال [illegible]
مفرداتی مقدم در [illegible] فاما مؤلف
لفظا یا مؤلف [illegible] وهو ما یدل جزئه [illegible] لا یکون [illegible] کذلک [illegible] مفرد
لفظنک جزئی اوله معناسنک جزئی اوله دلالت [illegible] مقصود اوله دلالت معتبر اوله مثلا رامی الحجارة
کبی رامی الحجاره بر لفظدر که [illegible] جزئی معناسنک جزئنه دلالت ایدر [illegible] رامی الحجاره [illegible] جزء
حجارة [illegible] رامی الحجارة مؤلف

کبی

اولدی بو علمدن دنوروسنه اکر سائل سؤال ایدرسه رامی الحجاره قبل الترکیب معنایه که دلالت ایدر بعد الترکیب
همان اول معنایه دلالت ایدر نیچونکه رامی دلالت ایدر شی اوزره که آتیجی حجاره دلالت ایدر جسم معینه تعیین
النوعیه پس بر جزئی بر لفظ آخر در که اول معنایه دلالت ایدر بر لفظ اولمدی و بر جزء معناسنک جزئنه دلالت
ایدن جواب ویرورز که رامی الحجاره بو مجموع مرکب موضوعدر مجموع داخی انک اجزاسی وضع نوعیه کالیه وضع
نوعیه ایکادر اگر بر لفظ الفاظ متکثره ایله ملاحظه ایدن سنکی زمان عام ضمننده اولدوغی اعتبار ایله امر عام که شامل اوله
اول الفاظ متکثره یه وضع ایدرسه زیرا بونده معانی متکثره اراده اولنسه ایله معانی متکثره که اول ملاحظه اولنانه بر امر عام
ضمننده اولدوغی اعتبار ایله امر عام که شامل اوله اول معانی متکثره یه الفاظدن مراد لفظ مرکبدر امر عامدن مراد
کل شی که مرکب اوله ایکی لفظدن معانی متکثره داخی بیله دیرسه مجموع لفظ مرکب موضوع اولدوغی اعتبار ایله وضع نوعی — عینیه
لا شی جزء لفظ جزء معنایه دلالت ایدر وضع نوعیه ایکی انکار ایله بر اضرابلیدی وضع شخصیه دن وضع شخصیه ایکادر اگر
لفظ معین وضع ایدرسه بر معنای معینه اذا انسن تفضّل والمفرد اما کلی وهو الذی لا یمنع نفس
تصور مفهومه عن وقوع الشرکة کالانسان غرض مصنف تقسیم ایلدی
مفرده مؤلفه مفرد داخی تقسیم ایلدی کلیه جزئیه مؤلفه ترک ایتدی نیچونکه زیرا مطلوب اولان مفرده نوع دکل
نیچونکه معلوم کلی جزئی اولدوغی ایچون بو علمده بحث بولاردن اول مفرد داخی یا کلی در یا جزئی کلی اینکه
درزوهو بو کلی الذی اول لفظ در که لا یمنع منع ایتمز نفس تصور مفهومه اول کلینک
مجرد مفهومی عن وقوع الشرکة شرکتک وقوعندن یعنی اول کلینک مجرد مفهومی

تصور ممتنع ایمیه

[illegible]

تصور ممتنع ایمیه عقل او مفهوم متکثر ما بین اشتراکنی تجویز ایتمزدن امکان فرضیله ایتمزدی عقل او مفهومک کثیر
ما بینده اشتراکی جایز کورن بو اوله امکان فرضیه بار بر حد بالفعل اشتراکدن داخی بو قیاسیه اشتراکن فرض ایتمه
بو اوله مثلا انسان تعریفی اسامی ایلدی بر کلی در که اول مفهومک مجرد تصوری منع ایتمز عقل او مفهومک کثیر
ما بین اشتراکنی تجویز ایدن تصوری داخی بو مفهوم ولقوله الحاصلة من الشی عند العقل صورته مراد
الامتیاز اولدوغی ادنی مثلا انسان بر شیدر که بو مفهومک تصوری بر صورت حاصل اولور که اول صورته ایله
انسان غیردن تمیز ایدرور پس بالعینه لا ما یعنیه مفهوم حال ایدی لفظه تصورک نسبت ایتدوکی نیچون — زدر
بو مکان ایتمز ایندوکی ردکی نفسک تصور ایتمز بو مفهومک مانع لا مانعیه و ما فیه کما قال فی وراء نیچونکه بولار
کر مرتبه ده سک که لا یمنع مفهوم عن وقوع الی آه لازم کلور نعدن کلیات فرضیه که مثلا الاشیء لا ممکن بالا — مکان
العام دلادوغی فرد خارج فیله دواجب الوجود داخی خارجی قبلی نیچونکه افعالک فواعل نسبتدن متباد خارج دیر
یعنی مفهوم خارجی مانع اولمیه پس خارجی ضیه بو لازم در نیچونکه بولار اجون خارجی افرادی بوقدر
اگر دینلسه الجواب تصور کنور نفس کنور مده دیرز که واجب الوجود کی خارج قبلی نیچونکه معنایه اولورکه
او مفهومک تصوری مانع اولمیه جایزدر که اول مفهوم تصوری ایدن سنز دلیل جوابه ایتدیله پس کین مانع اولدی
اگر دینلسه الجواب نفس کنور تصور کنور مده دیرز که کلیات خارج قلور نیچونکه معنایه اولور که لا یمنع
نفس مفهومه انک مجرد مفهومی مانع اولمیه جایزدر که انک مفهوم خارجی معین اوله پس خارجیه اولا کلیات
که خارج قلور اگر دینلسه خارجیه معین اولسون سزده دیرز که کلیه جزئیه عوارض ذهنیه در

پس بو قیدک ایکنجی فائده‌سی ذکر ایتمک لازم گلمز **واما جزئی** لفظ مفرد یا جزئیدر **وهو جزئی**
الذی اول لفظدر که **یمنع** منع ایدر **نفس تصور مفهومه** اول مفهومک مجرد تصوری
ایدرکن دلک بو وقوع شرکتدن کزید زیدکبی که لفظ مفرد جزئیدر که بو لفظک معناسی مجرد تصور
عقلی منع ایدر بو معنیده کثیرین مابینده اشتراکی نتکیم کلیه جزئیه ذاتی اولاوبالذات
مفهوم حالدر و بالعرض لفظ حالدر پس لفظ جزئی کلی دیمک تسمیة الدال باسم المدلول قبیلندندر
مجاز ایله بو کا اطلاق مجازدر پس مصنف مجازه حرکت ایلدی بیله لکن لفظ تعقیم ایدی
کلیه جزئیه معانی تعمیم ایتمک گرک ایدی لفظ ایلدی تعریفات ایلدی فهم قلمسی اولدیغی ایچون بو نکته
فهم لفاظه قانونه ایدی ایچونکه نحودن حروف نحویه کلیه ذاتی کلی دیمک منسوب الی الکل اولدوغی
ایچون یا لنبه مثلا انسان کلی دیرایچونکه کلانسبه اولدوغی ایچون کلیدر زید دیو بعض زید که
بر جزء دوشنجی ایچون بحسب المفهوم غالبا ایکی جزء قید ایدن کسی که معنی واردر که
منسوب الی الکل دیو کل مثلا عرض عام کبی خاصه کبی بو لار ذاتی داخل اولمسون دیو جزئیه دده
جزئی دیدی جزء نسبه اولدوغی ایچون جزئی دیر ان کبی بعض جزئی دیرلر
ایچونکه بونک ایچون جزء متحقق اولدوغی ایچون ایچونکه انسان کبی حیوان ناطق اولدوغی
درجزدر حیوان ناطق مع التشخص دن جزئی آلی که تعریفه هو الذی یمنع نفس تصور
مفهومه عن ذلک اولدوغی در بو کلی در جزئی اولان مصدقدر **والکلی اما**

ذاتی لفظ مفرد کلی یا ذاتیدر **وهو الذی** لفظ مفرد کلی ذاتی اولدر که بدخل داخل اولور
فی حقیقة جزئیاته مفهومنک جزئیاتنک حقیقته داخل اولور مفهوم زیادلی فلدوق
ایچونکه داخل اولان جزئیات اولان مفهوم دلفظ دوکلی **کالحیوان بالنسبة الی الانسان** و
حیوان کبی انسانه نسبت ایله حیوان ذاتی دیر ایچونکه حیوانک مفهومی که جسم نامی حساس متحرک بالارادة
اولدوغی اوزره انسانک حقیقتی حیوان ناطق حیوان ناطق اولدوغی اولارک حقیقته حیوان داخلدر تعریف
ایدر که ایدیلر جزئی ایله حقیقتیه داخلی حیوانی انسانه مثلا دنسنه جزئی دن مثلا دیر
اگر جزئی اراده ایدر اینک داخل دیر که جزئی اضافی اولسون جزئی حقیقی جزئی حقیقی هو الذی یمنع نفس تصور
جزئی اضافی کل الاخص تحت الاعم جزئی اضافی اولادر لازم گلور که جزئی حقیقیه جزئی اضافی دیمک اولور
جزئی حقیقی اولمک اوزره مثلا زید کبی بو جزئی اضافی در انسان کبی جزئی اضافی در پس بو جزئی
حیوانه جزئی اضافی در جسم نامی کبی جسم نامی جسم مطلقه کبی بو انسان جزئی حقیقیه اراده ایدرسه
جمالکه الفلام عهد خارجی بو نسبته بومحمود کبی اولور جزئی اضافی اراده ایدرسه الفلام جنسیه اولوب حقیقته مثلا
اولور اگر انسان حیوان ناطق دیو اولورسه حیوان انسانه نسبتله انسانه اضافی مضاف اولور دیو جزئی اراده
ایدیلرسه جزئی دن مثال اولور حقیقته اولور حقیقته اراده ایدر ذاتی اولان حقیقته مثال اولور
جزئی اراده اولور کل التقدیرین متقق اولان مثال قاصر ذاتی اولور جنس در حیوان کبی نوع در
انسان کبی فصل ناطق کبی بو لارک مجموعی ذاتی در پس ایچونکه جزئیاتنک حقیقته داخل اولدوغی

ایچون ذاتینک ایکی تعریفی واردر بری اولدرکه جزئیاتک حقیقتنه داخل اوله بریسی اولدرکه جزئیاتک
حقیقتندن خارج اولیه مصنفک کلامندن متبادر بودرکه ذاتی معنای اولی قصد ایدوب معنای اولی قصد
ایدنجه ذاتی دیمک اولور فصله ذاتی دیمک اولور اما نوعه ذاتی دیمک اعم اولور زیرا نوع دخی اعمدرکه جزئیاتک
حقیقتنه داخلدر زیرا که نوعک جزئیاتی زید عمرو بکر اولوب آنلرک حقیقتی حیوان ناطقدر انسانک مفهومی
حیوان ناطق پس لازم کلورکه شی نفسنه داخل اوله پس بو اعتبار ایله ذاتینک تعریفندن نوع خارج قالدی
نهایتی ذکر اولنورکه والذاتی اما مقول فی جواب ما هو دینمکله ودخی جزئیاتک حقیقتندن خارج اولمیه ذاتی ارادسی
ایله روزیله که موضع مضمرده مظهر قومق نوعنک نه ایدوکی بیان ایتمک ایچون بو سؤال کلورکه ذاتی اعید لیسی معرفه
یکمیش اذا اعید الاول بوندن بودر غیر اول ارادی ایله رجوع اولنورکه بوندن قرینه اولمین [illegible]
واردر بیان ... ذاتی نوعه تقسیم ایتمک [illegible] دخول معنای لازمی [illegible]
معنای لازمی عدم حرف جر دخولی [illegible] عدم حرف جر [illegible] تسمیة اللازم
باسم الملزوم [illegible] دلالت التزام [illegible]
اولمین یر [illegible] قرینه ذاتی نوعه تقسیم ایتمک ذاتیه داخل [illegible] منسوب الی الذات اولدیغی
ایچون ذاتی دیرلر [illegible] حقیقته ذات دیرلر [illegible] ذاته منسوب اولدوغی
ایچون فصله ذاتی دیرلر ذاته منسوب اولدوغی ایچون [illegible] ذاتی دیمک [illegible]
ایچونکه منسوب الی الذات [illegible] منسوب الیه [illegible] متغایرین [illegible]

دیرورکه ذاتی منسوب الی الذات [illegible]

دیرورکه ذاتی منسوب الی الذاتک معنای لغویسیدر اما معنای اصطلاحیسی ذاتی انکار ایدرکه جزئیاتک
حقیقتنه داخل اوله پس نوع ذاتی ایتمک معنای اصطلاحیسی اولدیغی ظاهردرکه نوعه ذاتی دیرز معنای لغویسی
ذاتندن مراد السک فاما عرضی لفظ موضوع کلی یا عرضیدر وهو الذی یخالفه ذاتیة مخالف
اولیه یعنی که بونک مفهومی جزئیاتک حقیقتنه داخل اولمیه یا خارج اوله کالضاحک بالنسبة
الی الانسان ضاحک که انسانک عرضیسیدر زیرا بونک مفهومی که شی له الضحکدر جزئیات
که زید عمرو بکردر انلرک حقیقتلری [illegible]
یا حقیقتلری [illegible] ناطق ضاحکدر [illegible]
[illegible] ذاتی [illegible] عرضی [illegible]
مترتب [illegible] ذاتی [illegible] خاصه [illegible] ضحک [illegible] نطق [illegible]
که انسان [illegible] منکشف [illegible] ادراک [illegible] منتجه [illegible]
[illegible] ناطق [illegible] عرضی [illegible] الی الوصف [illegible]
منسوب [illegible] مشتق منه [illegible] مثلا مشتق منه [illegible] منسوب [illegible]
فالذاتی اما مقول فی جواب ما هو بحسب الشرکة فقط ذاتی
یا مقول [illegible] بحسب الشرکة سؤال [illegible] جواب [illegible] شرکتدن [illegible]
شرکته [illegible] ذاتی [illegible] جواب [illegible]

فصل ما هو جوابنده مقول اولان دیمکدر بحسب الشرکه اولور الحق ما یجب الشرکه والخصوصیه معاً اولور اول جنس
نوع نوعی تفسیرنده قید فقط وار در بعض نسخه‌ده یوقدر واولمیانده لابد در با قید فقط دن یا جنس دن که ثانی
نوع خارج قلمسون دیو بوکه نوعده دیمک اولور که ما هو جوابنده مقول اولور بحسب الشرکه کالحیوان بالنسبة الی
الانسان والفرس فهو الجنس حیوان که برزانی در مقوله ما هو یه بحسب الشرکه المحضه سؤال کرکجه یعنی مثلا
انسان ایله فرسک ماهیته مشترکه‌لرندن سؤال اولنجه انک جوابنده مقول اولور اما بحسب الخصوصیه سؤال اولنسه الحق
انسانی فرسدن حیوان جوابی اولمز مثلا که دیسن ما الانسان حیوان یا ما الفرس حیوان دیمز
بجوکه ما ایله شیئک تمام ماهیتندن سؤال اولنور بونلر انک بالحق وشیئک تمام ماهیته حیوان اولور کل بلکه حیوان ناطقدر
حیوان ... در بو ماهیت حقیقتدر بجوکه تمام حقیقتندن سؤال اولنده حیوان فی کل فرس نقض
اولور زبانه بیلکه بو جنس کلی در که مقول لدی علی کثیرین مختلفین ٢
مختلفین بالحقایق ایله کثیرین که حقیقتلری مختلف اوله فی جواب ما هو مقول در ما هو جوابنده نوع
بر کلی در که ما هو ایله کثیرین مختلفین بالحقایقدن سؤال اولنسه انک جوابنده مقول اولور بله ولا جنس
دیرلر مثلا جواب جسم دیرلر بجوکه انسان ایله فرسک ماهیت مشترکه‌سندن سؤال اولنسه انک جوابنده مقول او
جسم نامی جسم در بجوکه انسان ایله شجرک ماهیته مشترکه‌لرندن سؤال اولنسه جوابنده مقول اولور جسم جنس در
بجوکه انسان ایله حجرک ماهیته مشترکه‌سندن سؤال اولنسه جوابنده مقول اولور جوهر جنس در بجوکه انسان ایله
عقلک ماهیته مشترکه‌سندن سؤال ... بجوکه اولار مختلفین بالعدد جوابنده مقول او

سؤال

سؤال ولانکه جوابنده مقول اولور نوعنده جنس کی فصل کی بعض کلی جنس وفیه
را مقول لی اجزاء تعریفک ربط ایچون کسوتدر علی کثیرین کسوتدر که مختلفین بالحقایق
ایله وصف لرنسک دیو سن بو نکا با کلی زاید ولمادی بعض اردیده ارکه کلی زایددر تحقیق فایده یوقدر
مقول علی کثیرینی جنس دوتدر بجوکه قولنک مؤداسی اداء ایلر بجوکه کل ده مقول علی کثیرین
دیرلر اما بین ارتک اجمال تفصیل ایله فرق وار مقول علی کثیرین تیدن تفصیل اولور بو اراده ایمک
بجنسندر بر ایکه کرک اول کرک ثانی که مختلفین بالحقایق ایله نوع چقاریدر وبی در
الحق بجوکه نوع متفقین بالحقایق مقول اولور فی جواب ما هودن فصل قریب که ناطق اولور
فصل بعید که حساس اوله وخاصه نوع که ضحک اوله و عرض خاصه جنس که مشی عرض عام
مشی ... بولار چقاریدر بجوکه بونلر جوابنده مقول اولمز ای ایچون بونکا بونلر
وارد اولور که فصل قریب ایله خاصه نوع فی جواب ما هو ایله چقار نه احتیاج لازم کلور بجوکه
مختلفین بالحقایق ایله چقیدر جواب ویرورزکه بولار عبارت فضولیه در سلک واحده چقار
مقول اولا د بعض انواع خاصه نوع فصل قریب مختلفین بالحقایق ایله چقاریدر بولارک ما عدا ثانی جوابدر هو
ایله چقاریدر بو نکا بنا سؤال کلم مقصود رسم دیر و بجدد بدر بجوکه ذاتیاتدن مرکب اولانه دیرلر رسم
عرضیاتدن مرکب اولانه دیرلر یا بعض عرض بعض فی ان مرکب اولانه اطلاق اولنور بجوکه دیمیب
ور رسم دیدیکه بو نکا بنا اوله که بو جنس کوع ماهیته اولسونکه بو تعریف او ماهیتک لازم مساوی اولور

اوکنسک و مساوی اولسون او ماهیتک مرقوم مساوی اولسون بعر تعریف باللازم ایسه رسم اولور
بوکلامی مصنف بر سؤال وارد اولورکه بوکلامک مفهوم مفهومات اصطلاحیه در دیدکلرینه مصطلح
ماهیتی اصطلاح التسمیه ارسمالی اتمک اتدر اسن وضع ایتمزلر که وضع ایتدیکی ذاتی و لدی لازمی اولدی
پس وجه ایله دیمک که کدیکی یا وجودی که سنک علم علمکلره که درسک اولسون که بو تعریف لازم ماهیته
اولسون جزم بالرسم لازم کلمز بن عبارتکور که حتی ده یا اسوری رسم اکر رسم ایسه رسم اوله حد ایسه حد اوله
اول عبارت ده و یعرف اولدوغیندر علم منطقدن ایکی شیدن بحث اولنور تصور و تصدیق در
تصورات مبادیسی و مقاصدی وارد مبادیسی کلیات خمس مقاصدی قول شارح بو نکی مقاصدن مذکور اولور
مبادی دیمک لائقدر بجونکه مبادی موقوف علیه پس قول شارح ده مقصد جنس و فصل ... ذکر ایلیه جکدر
بر حیثیله لازمدر اونی مبادی ده بیلمک که ... مقاصد ده کلنده واضح اوله ایکه قوم ده ترتیب ایدیه در ارتقا جنانکه
کلیات ... که مبتدی متعلمک فهم تسهیل ایچون بو سبیله که اولا انسان وضع ایدیه در ارتقا حیوان وضع
ایدیه در ... جسم نامی بی وضع ایدیه در ... جسم مطلق وضع ایدیه در ... جوهر وضع ایدیه در پس بر ماهیته
اولا ... که جنس فوق جنس و ... اوله ... ماهیته اتمک ... جنس ... مثلا جوهر
کلی جنس قریب الکاذر ارکه بر ماهیتک بعض مشارکندن جوابدر ... مشارکندن جواب اوله مثلا انسان ...
کلی انسان بر ماهیته در که ... جنس قریب حیوان بجونکه انسانک جوابنه بعض مشارکندن جواب دوسن ...
ابر مشارکندن جواب دوسن مثلا دینلسه که ما الانسان و الفرس حیوان جواب دوشر ...

موضعنده

موضعنده بعد قویندک ... الی آخره جنس بعید الکاذر ارکه بر ماهیتک بعض مشارکندن جواب اولور
اولور مشارکندن جواب دوشمیه مثلا انسانک بعض مشارکندر جسم نامی یعنی شجر نابت سؤال اولنسه که
ما الانسان و الشجر نامی جواب معقول اولور اما ... مشارکندن جواب اوله بلمز مثلا حجله
مشارکندن ... سؤال اولنسه که ما الانسان و الفرس جوابنه معقول اولمز
بجونکه ... تمام ماهیتدن سؤال اولنور انسان ایله فرسک تمام ماهیتی جسم نامی دکل جسم
مطلق ایله جنس بعید در بجونکه ... انسان ایله حجردن سؤال اولنسه جواب معقول
اولور جوهر جنس در بجونکه عقل ایله ... سؤال اولنسه جوابده معقول اولور نامی ...
له النمو جسم جوهر قابل للابعاد الثلث جوهر ماهیته اذا وجدت کانت لا فی موضوع اکر جنس
ما بیننده بر مرتبه بعید اوله جواب ایکی اولور حیوان بر جسم نامی یعنی ایکی سؤال اولور ایکی جواب بو ...
بوکیک دوکی که ما الانسان و الشجر دینلسه مثلا جسم نامی جواب اوله ... حیوان بر مرتبه بعید اولسه
جوابی ... بو اولور مثلا جسم نامی انساندن بر مرتبه بعید اولور جواب ایکی یعنی ایله اولور بر
هذا حیوان ایله برده جسم نامی ایله جسم مطلق ایکی مرتبه بعید در جوابی ... ایله اولور و علی
القیاس و اما معقول ذاتی یاعوله رفی جواب ما هو ... بو اتک جوابنه
بحسب الشرکة والخصوصیة معا شرکه خصوصیه ایله سؤال بو ...
وار معقول اولور معادن متبادر معنیه فی الوجود یعنی بحسب الشرکه سؤالک جوابنه ممکن ...

مثلا دیرسک زید وعمرو وحیوان وحش نه در ماهیتلری مختلفین بالعدد دون الحقیقه مقول اولدی
جواب ویرد کم ماهو ایله اصل ویرد ور یعنی ماهو ایله سؤال اولنانلک جوابنده مقول اولور ایسه ولا
ایسه ماهو ایله سؤال اولنانلر متحدین بالحقیقه اولماز ومکنه جوابنده دوشمز زیاده ویرد کم
رقیده فقط معتبر در تقدیری بو دیمکدر که مقول علی کثیرین مختلفین بالعدد دون الحقیقه
شرح
فقط جنس فامثال جنس مختلفین بالحقیقه مقولدر فقط متحدین بالحقیقه ده مقول اولور
یا دیرسوز بس بو لاز خارجی یحو نکه نوع الحق متحدین بالحقیقه مقول اولور
یا دیرورز دون طرف مقولدر خلاف ظاهر اولور ایله یحو نکه ظاهر اولان بو
در که مختلفین نک طرف اوله قریب اولدوغی یعنی مضاف اوله اولدیکی نوع
ترجمتی بلمه مختلفین بالعدد مقول اوله دون الحقیقه مختلف اولان حقیقة مختلف اولان مقول
اولمیه بس جنس وامثال جنس خارجی یحو نکه بونلر الکی سنه ذاتی مقول اوله وجنس الحیوان واکر سایل ایله سؤال
ایتسه که جواب ماهو ایله دخی ویرلمک نیه جنس خارج یحو نکه دیرم که مازید وعمرو وهذا الوحش وذاک الفرس
ع جیوان بعد حیوان ماهو ایله حقیقت واحد سؤال اولنانک جوابنده مقول اولور جواب ویرر که زید وعمرو بو
در هذا الوحش ذاک الوحش بر انسانک حقیقتی ویرر متحد دکل سایل ایله تمیز نده بولارنک
حقیقتلری جوابنده بل که بولار نک ماهیت مشترک که دی ور حیوان فاما غیر مقول
فی جواب ماهو یعنی ذاتی مقول ویرجوا ماهو ایله بل مقول فی جواب

بحسب الخصوصیة سؤالک جوابنده دوشمکده وجود وار بو تعریف آخر یعنی بحسب الشرکة ده سؤال اولنان
جواب مقول اوله بلور بحسب الخصوصیة ده سؤال اولنان جواب مقول اوله بلور مرادسز ان
فردلی وذا سؤال اولنان بر ایله جواب دوشمک صحیح ربو داخی جایز در که معادن
اوله مراد معیه فی الزمان اوله یعنی بحسب الشرکه والخصوصیه سؤالک جوابنده برزمان واحد مقول
بوداخی ضمر کیم الا که مقول لدن صلاحیته مقول اراده ایلیه بس صلاحیته مقول ایله لک ایله
اولو که سایل اکی اوله بری خصوصیاتدن سؤال ایلیه بری شرکتدن سؤال ایلیه مثلا بر سی دیکه
ما زید بری دیکه ما زید وعمرو جواب ویریر جنسک انسانی بن بیر زمان واحد خصوصیاتدن ده
جواب وشدی شرکتدن جواب دشدی کالانسان انما یقال بالنسبة الی زید وعمرو
وبکر زید وعمرو بکره نسبة فهو النوع بو نوع در وقد یرسم بو نوع تعریف اولور
بانه بیله نوع کلی کلی در مقول علی کثیرین کثیرین اوزرینه مختلفین
بالعدد دون الحقیقة ایله کثیرین عدد ایله مختلف اوله حقیقتلری مختلف اولمیه فی جواب
ماهو ماهو ایله سؤالک جوابنده مقول اوله بر رسم دیدوکی که فاین سی نولدی تعریف
جنسده مختلفین بالعدد دون الحقیقة ذکر ایله جنس خواصه جنس فصل بعید خارجی یحو نکه مختلفین بالحقیقه مقول اولور فی
الی الحیوان فی جواب ماهو دیمک ایله فصل قریب خاصه نوع خارجی یحو نکه جواب ایتیه مقول اولور بولار اکر سایل بولر
ایسه که مقول علی کثیرین مختلفین بالعدد دون الحقیقه دیمک ایله جنس خاصه جنس فصل بعید خارجی یحو نکه اولا

مختلفین بالعدد جوابنده مقول اولورسه
تم

ماهو یا ذاتی سؤال اولنمز جواب ماهوده بل مقول فی جواب ای
شیء هو فی ذاته بل ای شیء هو فی ذاته جوابنده مقول اولور یعنی بر ممیزدن سؤال
اولنور کن ممیز ذاتی اولسون کرک ممیز عرضی اولسون اکر ذاتیدن سؤال اولنورسه
فصول ایله جواب ویرورز واکر عرضیدن سؤال اولنورسه خاصه ایله جواب ویرورز واکر سائل
سؤال ایدرکه ای شیء هو فی ذاته دیرسه عرضی دیرسه خاصه ایله جواب ویرورز مثلا سائل انسانک
سؤال ایدوب دیسه که ای شیء هو فی ذاته یعنی جوهره ای جوهر هو فی ذاته جوابنده فصول الخ
مقول اولور مثلا درسک که قابل للابعاد الثلث نامی حساس ناطق واکر سؤال ایدرکه ای جسم نامی
حساس هو فی ذاته جواب ویرورز سنکه حساس ناطق واکر سؤال ایدرکه ای شیء هو فی عرضه
جسم نامی حساس هو فی ذاته جواب ویرورز سنکه ناطق واکر سؤال ایدرکه ای شیء
هو فی عرضه جواب ویرورز سنکه ضاحک فهو ذاتی که جواب ای شیء ده مقول اوله
الذی اولدر که یمیز الشیء یعنی تمییز ایدر وجوعا اول شیئی اول کسنه لرکه
اول شیئه مشارک اوله لر ذاتده مشارک اوله لر فی الجنس جنسده یعنی شیئی جنسده
مشارک کندن تمیز ایدر مخصوص کالناطق ناطق کبی بالنسبة الی الانسان
انسانه نسبت ناطق مثلا بر ذاتی در که انسانی جنسده مشارک کندن تمیز ایدر و اونکا مشارک
اولان مثلا فرس در فی الجنس کلمه سی ایله مذهب متقدمینه اشارتدر و کیدر بو جونکه تقدم ایله

ایله متاخرین

متاخرین اختلافنه ایدر و بو مذهب متقدمین در که کل ماهیته لها فصل فلها جنس التی متاخرین در که فصل ماهیته کرک
جنسده مشارک کندن تمیز ایده و کرک وجود خارجیه ده مشارک کندن تمیز ایده دیمکدر اما اختلافلرین بونکا
بنادر که متقدمین در که امرین متساویین بین ماهیته ترکب ایده بلمز متاخرین در که امرین متساویین بین ماهیته
ترکب اوله بلور حتی که وقوع بولمز ابتدا حکم فی الجنس قیدی بو اراده کوتوردی تعریفنه که و برسم اوله بجوز زیاده
کتوردی بو مذهب متاخرینه اشارتدر و اوله بجوزکه اکتفا بالممیز قیدنه وهو الفصل
بو ذاتی فصل در فصل ایکی قسمدر فصل قریب و فصل بعید و فصل قریب اولدر که شیئی جنس قریبنده
مشارک کندن تمیز ایده وبر قسم فصل بعید اولور بانه یلیه که فصل کلی در کلی در که تعالی حمل
اولنور علی الشیء شیئه او زرینه فی جواب ای شیء هو فی ذاته ای شیء هو فی ذاته جوابنده
کلی جنسدر بلا خلاف و بحوکه تعالی علی الشیء کلی در جزئیده اطلاق اولنور جنسه مونس اولنور جنسی
اولدی فی جواب ای شیء هو فصل فی ذاته فصل فی جواب ای شیء هو دیمکله جنس نوعی جنسدن چیقدی بو که جواب ماهوده
مقول اولدی و علی الجون فی ذاته دیمکله خاصه چیقدی بو که عرض جوابنده مقول اولدی و علی الجون و اما العرض
ذاتیک تقسیمندن فارغ اولدی شروع ایلدی عرضینک تقسیمنه عرضی دخی ایکی قسمدر برسی اولدر که حقیقة واحده یه خاص
اوله برسی اولدر که حقایق مختلفه اوله اول که خاصه در ضاحک کبی عرض عامدر ماشی کبی کلیاتک
بش قسم اولدی بو اعتبار ایله در اما مصنف تقسیمنه بنا ایدی و ایدر فاما ان یمتنع انفکاکه
عن الماهیة یعنی اونک انفکاکی ماهیتدن ممتنع اولور یا اولماز اول عرض لازم ثانی عرض مفارق

زم

ماهیتدن انفكاكی ممتنع اوله ماهیة لذاتها اقتضا ایتدوكی اعتبار جهتیله اولن سوجه خارجدن مثلا ثلاثیة فردیة
كلكن كبی اربعیة زوجیة كبی لازم كلكن كبی بولا خارجدن لازم كلور بونلرده لازم كلور بونكا لازم ماهیة دیرلر
یا بوجه كه ماهیة موجود ایكی خارجدن انفكاكی ممتنع اوله مثلا حبشیه سواد لازم كلكن كبی اما كه ذهندن لازم كلز
بجونكه اگر ذهندن لازم كلك لازم كلور حیوان ناطق سواد اولنمع مع هذا كه بیلیه دوكل یا خود كه ماهیة بوجه
خصوصی الزمدن انفكاكی ممتنع اوله مثلا حیوانه كلیة لازم كلكن كبی بو ذهنده لازم كلور خارجده كلز
بجونكه كلیة جزئیة ذهن حالدور بونلر بكشنكه نوعه لازم ماهیة وجود دیرلر وهو العرض اللازم
بو عرض لازمدر اولا یا خود كه ماهیتدن انفكاكی ممتنع اولمیه فهو العرض المفارق
بو عرض مفارقدر بجونكه امكان مفارقت اولدوغی ایچون انلر انفكاكی فنی ده یا سریعا اولور مثلا
حمرة الخجل صفرة الوجل كبی یا بطیئا اولور شباب كبی یا اصلا اولمز اما كه عقل جایز كور اوله مثلا حركة ....فلك
فوق دائم كبی بولا انك مفارقتی عقل جایز كور اما كه واقعده فلك ایله الحركة فوق دائم ایله فقیر دنهایة
عقل جایز كور وكل واحد منهما بو عرض لازمدن عرض مفارقدن بر ییسی اما
ان یختص بحقیقة واحدة یا حقیقة واحدیه خاص در حقایقه عام اولور دیه بحكم
معه حقیقة له اعم در حقیقة نوعیة دن حقیقة جنسیة دن بجونكه اگر الحق مراد حقیقة نوعیة اوله ایله
كه مثاله مونیك مؤید در لازم كلور كه خاصه جنس خارج قلمه پس اعم الدوغی عرض لازم عرض مفارق
هر بیسی حقیقة واحدیه خاص اوله من حیث انه خاصة قیدی حیثیة انكجون ذكر اوندوكه مثلا

مبتنک

مبتنک ایكی جنسیه دار خاصه لغی حیث نظر بری عرض عام لغی نوعنه نظر خاصه لغی بولنسندن حقیقة واحدیه خاصه عرض
عام لغی بولندن حقایق عام در پس فنیه جنسیة ذكر ایند وكه تا كه بونك عرض عام لغی بر ایله خاصه لغی ما بیننده فرق
اولسون بو وقف هو الخاصة بو حقیقة واحدیه خاص اولان خاصه در كالضاحك بالقوة
وبالفعل للانسان بالقوة خاصیه لازمه مثال بالفعل مفارقه مثال خاصه داخی نادر خاصیه
حقیقیه در خاصیه اضافیه در خاصیه حقیقیه اكا درلر كه ذی الخاصه نك جمیع ماعداسنه كوره خاصه اوله مثلا
ضاحك كبی انسانه كوره یعنی انسانك جمیع ماعداسنه كوره خاصه سیدر اضافیه اولدور كه ذی الخاصه نك بعض
ماعداسنه كوره خاصه اوله مثلا ماشی لغی كبی انسانه كوره یعنی جمیع ماعداسنه كوره اولمیه بلكه بعضنه كوره
اوله مثلا ماشی كه انسانك خاصه سیدر نباتاته كوره جماداته كوره مطلق دوكل بجونكه انساندن اولان حیوانده
ده اولور والحاصل اودر كه خاصه عام دوندوكه بجو متقدمین ایله متاخرین اختلاف ایتدیلر متقدمین
دیركه رسم ایله مرسوم ماهیتده مساوات لازم دوكل متاخرین دیر كه رسم ایله مرسوم ماهیتده مساوات لازمدر بس
بجونكه مصنف داخی متاخریندن در رسم كرد رسم بالشامل اولدوغی زعم ایدر مرسومن بجونكه اضافیه ده
یا در حقیقیه ده یا در پس حد رسوم والخاصة عام كركدر پس انك ایكون خاصه نك الدوغی منافیدان
حقیقیه دن تا كه رسم مرسوم ماهیتده مساوات اولسون بو وقف رسم خاصه تعریف ولو بانها كلیة كه
بو خاصه كلیة كلی در كه تقال حمل اولنور على ما یاره افرادنه كه یختص حقیقة
واحدة فقط ایكی مر حقیقة واحدة تحته اوله قولا عرضیا مقول اولنور

قول عرضی لک ایله کلیه جنس دریاز اید احتلافه بناءً نظر کجدی تحت واحده دیمک کرک ایله جنس و عرض عام و فصل بعید بو
مجموع بحدی بکونکه بولار حقیقة واحده نک و حقایق مختلفه نک کندن اولان افراده مقول اولدوقلاری ایچون
قوله عرضیا دیمکله بلکه نوع بحدی فصل قریب بجدی بکونکه بولار ذاتی لق ایله مقول اولدوقلاری
ایکون فاما ان یعم عرض لازم عرض مفارق ایکیسی عام اولور حقایق
بر یا ه حقیقة فوق واحدة ایله حقیقت که فوق واحد اوله فوق واحدی کثر یکه ایله
بولنکه اشارت ایلدوکی درکه حقایق جمیعه بو جمیعدن مراد ما فوق الواحد فهو بو عرض لازم
عرض مفارقه له حقایقه علم اوله العرض العام عرض عامدر کالمتنفس بالقوة
وبالفعل للانسان وغيره من الحيوانات متنفس بالقوة
عرض عام لازمک مثالی بالفعل عرض عام مفارقک مثالی و هی قسمی عرض عام نوعی
اولور بابنده بیله که عرض عام کلی در کلی دیرکه یقال حمل اولونور علی افراده
اوزینه که تحت حقایق مختلفه حقایق مختلفه نک تحتنده ولا قولا عرضیا
مقول اولور قول عرض ایله کلی جنس یازاید تحت حقایق مختلفه دیمک ایله نوع بجدی
خاصه نوع فصل قریب خاصه جنس بجدی بکونکه بولار بر یا افراده مقول در اولر
حقیقة واحده نک تحتنده مندرجدر قول عرضیا دیمک ایله جنس بجدی فصل بعید بجدی
بکونکه بولار ذاتی لق ایله مقول اولدوقلاری ایچون القول الشارح

ه فوق که مصنف رحمه الله فارغ اولدیسه تو ابتک مبادی سندن شروع ایتدی مقاصده که قول شارح اولدوغیچون
اکر قولدن مراد قول ملفوظ ایسه حدین مراد حد ملفوظ اولور اکر قولدن مراد قول معقول ایسه حدین مراد حد معقول
اولور نوعیدر ادق در معرف قول دیدی بکونکه قول مرکبدر اما معرفدن مرکب اولدوغی ایچون بلکه بالبعض یا بسیط یا بالبعض
رسم ناقص بعضن یا بنده اوله که بنا معرف دورت قسمدر حد تام رسم تام حد ناقص رسم ناقص تالی که بنا معرف آتیدر
قسم اولور حد تام رسم تام حد ناقص معرد حد ناقص مرکب رسم ناقص معرد رسم ناقص مرکب غایة دیدی ایسه شرح
ایدر کبون بکونه معلوماره ایله که جمیع ما عداسندن تمییز ایدر مطلق ما عداسندن جمیع اولسون یا بعض
اولسون قول شارح دیه بیلیر زیرا کمون تصوره سبب الاکتساب یتصور التی ابانبه اولوربه المعیر عن ماعداه یعنی جمیع
ما عداسندن مذهب متاخرین بنا مطلق ما عداسندن مذهب متقدمینه بنا الحد قول یدل علی ماهیة
هیئة الشیء یعنی ذلالت ایدر شینک ماهیته یعنی که ماهیته کندیه زیاده قیدی وق که رسم خارج قلنور
دیو بکونکه رسم داخی شینک فی الجملة ماهیته دال در کمند اعتبار اولنان مجموع ذاتیاتدر پس بو تکمایا
لازم کلدی که بو تعریف ایچون حد تمامک او ملیش اولور و هو مرکب دینیلمه بو بیان قول دال اولور وظاهر
ان تعقل جملة استیفاسیه اولور بو دخی جایزدرکه کنهند حلاف ظاهر اولوب ایله مجرد ذاتیات آتیق کرک جمیع ذاتیات
اولسون کرک بعض ذاتیات بو تکمایا مطلق حدک تعریفی اولمیش اولور و هو الذی یتر کت الحد تامک تعریفی
رتن اولور بو صورتده و هو الذی حد تقدیرینه و زبیده دیه بوکه قالحد التام و هو الذی من بو
جملة استئنافیه اولور فهو بو قول دال یعنی ظاهره بنا بو بیانی قول دال دوشر رد بو تکمایا تعریف حد

وحد تامدر الذی اولدر که بر شیئک مرکب اوله عن جنس الشیء وفصله القریب یعنی
بر شیئک جنس قریبیله فصل قریبندن مرکب اوله وهو الحد التام یعنی بر شیئک جنس قریبیله فصل قریبندن
مرکب اولانه حد تام دیرلر زیرا که حد منسوبدر بو وجه اعتبار ایله اولدوغی ایچون حد دیدیلر تام دیدیلر زیرا که
مجموع ذاتیات مذکور اولدوغی ایچون والحد الناقص حد ناقص وهو بو حد ناقص الذی
اولدر که بر شیئک مرکب اوله عن الجنس البعید یعنی جنس بعیدندن وفصله القریب
اول شیئک فصل قریبندن کالجسم الناطق بالنسبة الی الانسان جسم
ناطق کبی انسانه نسبتله جسم ناطق انسانک حد ناقصیدر زیرا که جنس بعید ایله فصل قریبندن مرکبدر
او بعضلر فقط دیدیلر یعنی که بعضلر دیدیلر مثلا ناطق کبی انسانک تعریفنده یعنی بو دیدیلر که
وحد ناقص وهو الذی یترکب عن الجنس البعید وفصل القریب او الفصل فقط مثلا ناطق کبی زیرا که
اعتبار معنا ایله ناطق ذاتی اعتبار المعنی جوهر مرکبدر زیرا که یا جوهر له النطق یا جسم له النطق دیر
یا جسم نامی له النطق دیر بو حد ناقصدر یا حیوان له النطق دیر بو حد تامدر یا اطلاق ایدلسه ثابت له النطق
دیر بو رسم ناقصدر اطلاق ایتمک ایچون ایلدی زیرا که بر شیئک عارضی در عارض شیئک
سید الشریف افندی والتابع تابع پس رسم ناقص اولدی بو جهتدن اوتوری دیدیلر اگر
دیرسه که مذهب بعضه تعریف بالمفرد جائزدر دیدیلر اما اولدی جواب ویررز
وذکر اول مصنفک مذهب بعضلرک مذهبی ایدوکنی بیان ایچون اول حکمته سوز حد منع دیرلر

بو تعریفه

بو تعریفده حد ایلدکلری من قبیل تسمیة الموصوف باسم الصفة در زیرا که موصوفک تعریفنده مستعمل اولان صفتدر
حد وصفتنک اسمی ایدی اندن نقل ایدوب معرفه ادی قویدیلر بو وجهدن اوتوری حد دیدیلر
حاد اولدوغی ایچون حد عل فیه اندن ناقص دیدیلر زیرا که مجموع ذاتیاته مشتمل اولدوغی ایچون تام
فالرسم التام رسم ایکی قسمدر رسم تام واردر رسم ناقص واردر وهو بو رسم تام الذی
اولدر که بر شیئک مرکب اوله عن جنس القریب یعنی جنس قریبندن وخواصه اللازمة
اول شیئک خاصهٔ لازمه سندن کالحیوان الضاحک فی تعریف الانسان
حیوان ضاحک کبی انسانک تعریفنده خاصهٔ لازمه ایله قید ایتدی احتراز ایتدی خاصهٔ مفارقهدن ضاحک
بالفعل کبی انسانک تعریفنده زیرا که بو صورتده رسم ایله مرسوم مابیننده مساوات اولمز لازمدر زیرا که
علامة المرسوم ... مثلا مرسوم که انسانه زیرا که خاصیة لازمه ایله خاصهٔ مفارقه
تا بو رسم لازم آلمق کرک تاکه رسم ایله مرسوم مساوی اوله زیرا رسم علامتدر ایله رسم لازم
موضوعه ... اولدوغی ایچون رسم دیدیلر تام دیدیلر زیرا که حد تامه مشابه اولدوغی ایچون
بر جنس قریب وضع اولنوب خاصه ایله قید ایلدکده فالرسم الناقص رسم ناقصدر
بو رسم الذی اولدر که بر شیئک مرکب اوله عن عرضیات یعنی عرضیاتندن که تختص جملتها
اول عرضیاتک جملهسی خاصه اوله یعنی مجموعی اوله من حیث هو المجموع اول مجموعک هر بری فرداً فرداً
اولمیه مثلا طائر وجود کبی خفاشه کون طائر اوله مجموعی خاصه در زیرا که ایکیسی فرداً فرداً دوری غیری

لطیف

اعتبار مجرد اول خاص اوله مثال مذکور کیمی کقولنا رمز بوتوتمرکبی که فی تعریف الانسان
انسانک تعریفنده انه یونانی ماش علی قدمیه بیله دیمک ایله مدور الاظفار حجدی قبلا
طیور کیمی بادی البشرة بیله دیمک ایله مستوی البشرة بالنوع حجدی مستقیم القامة
دیمک ایله مثل القامة یعنی اکری بو اوصاف اربعنک مجموعی انسانه تابع ضحاک بالطبع
دیمک ایله شناسده حجدی اکر سؤال اولونسه که ضحاک بالطبع اولادن معنی نه در چونکه انسانی جمیع معدن
بوممیزتا بیوره احتیاج که اولاری کیبو دیمز جواب بو دروز که اجزا تعریفک بعض نسکک بعض شیدن
اغنا سن بعض اعتبار ایتمیند زرا اکر اعتبار ایدلرسه لازم کلوردی که تعاریفده الحق تمیزه اکتفا
ایدی مع هذا که بیلدو کل اولای ضحه فقط دیدی ضحاک کیمی انسانک تعریفنده چونکه اعتبار معنا در
ضحی کنک ابن معنا سی مرکبدر بچونکه ضحیوان ایه الضحک در که رسم تام اوله یاشی ایه الضحک دریا جواب ایه
الضحک یا جسم تام ایه الضحک در بولار رسم ناقصه در چونکه بالاعتبار مرکبلیدر انک ایچون کبیر
تعریف بالمفرد جایز کورن مذهبه ابتدی تعلیم بویه در که مصنفک مذهبی اولمدوقی ایچون اوله فقط
کتو مثل اوله نهایه بونک سؤال اداولوره رسم دیدی که عرضیاتدن مرکب اوله جسم ضاحک
تعریفنک داخل اولیدر مع هذا که عرضیاتدن مرکب دکل دیه روزکه تعلیبه بنا ذکر ایدلمیش اوله یعنی عرضی ذاتی
اوزرینه غالب کوروب تعریف ایتمش اوله یا غالبه بنا اوله یعنی غالبی چونکه عرض ذاتی مرکب اولوب
اولنکا بنا اوله اکر سؤال ایله سن که سنک بو تعریفک ماشی ضاحک داخلدر بلا تاویل ماشی نطق

وضاحک

میوه من ازدیاری درد یاری میرم

در دیاری ازدیاری در دیاری میرم

وضاحک با طبع لارداخلدر تاویل ایله اولور که المرکب من الجنس والخارج خارج یعنی دیمک اولور که ماشی
ضاحک مثلا اجزا اعتبار یله من حیث هو المجموع خاص در مع هذا که عرض عام نه متوقف اوله جنسیر
بچونکه تعریف عرضی ناطلاع بالکنه یا امتیاز جمیع ما عدا در عرض عام ایله بریسی حاصل اولمز جواب بو در که
تعریف یعنی ایکی قاپنده منحصر اولمق ماخوذ سنده در اما مقصود بیان بو یکی منحصر دکل بچونکه کاه اولور که
شی عرض عام ایله بیلمک مقتضی اولور که عرض عام ایله بیله دریکاه اولور که شی جهت اخواتی ایله بیلمک مقتضی اولور که
بیله در او قیل کندن مثال الانسان ماشی نوع معروف دن مثال ماشی ضاحک بو جهت اخواتی ایله بیله دیوبشن
مثال در بچونکه بچو ضاحک دیمکدن اب ماشی ضاحک بو جهت اخواتی ایله بیله در دیمکدن اولوز
ماشی ضاحک دیمک اقوادر که بو جز متوقف دو بنده وجه ضبط بودر که معرف یا ذاتیدن مرکب اولور یا عرضی
مرکب اولور لاندن صکره مجموعی ذاتیدن مرکب اولور یا بعضیسندن مرکب اولور اول حد تام ثانی حد ناقص عرضی
دن مرکب اولسه اندن صکره یا جنس قریب ایله خاصه لازمه دن مرکب اولور یا خود مطلق عرضیدن اول رسم تام ثانی
رسم ناقص در رسم دیدو کلک وجه بچه دیکی نقص دیمک وجه بودر که حد تامه مشابه در کل ضد هذا القضایا
نصور ایندن فارغ اولدی مصرع ایله بی تفصیله نک مبادیسی مقاصدی اوزرینه مقدم قلدی موقوف علیه
اولدوغی ایچون دیدی که القضایا قضایا جمع در قضیه نک قضیه قول کی قول که یصح ان یقال
صحیح اوله دیمک لقائله اول قولی تک قائلنده دیمکه انه بو قائل صادق فیه بو قولک صادقدر او
کاذب فیه بو قولده کاذبدر یعنی قائل اول قولک تجرد مفهومنه نظر صادق اوله یا تجرد مفهومنه نظر کاذب

اوله ایله مفهوم که بعض امردن قطع نظر ایتدیکن بیدوک ایمان قضیه اوله که بعض امردن قطع نظر اولمه صدق وکذبه احتمال
یوقدر مثلا السماء فوقنا والارض تحتنا کبی مجرد مفهوم داخی ثبوت شی لشی در قضیه حملیه ده ثبوت شی
علی شی در شرطیه متصله ده ثبوت منافات ویعنی کل شی لشی در قضیه حملیه ده ثبوت شی لشی منفصله
لعاقبه دکلدر من عین معاسه در بجونکه اکر او در نعاسته اوله اکه دیمک کورک ایدی قضیه ده
ملفوظه ومعقوله اطلاق اولور علی سبیل الاشتراک حقیقة یا احدهما حقیقة اوله آخر مجاز اوله احدن
معقوله تعلق اولدیغیچونکه منطقیون معناردن بحث ایدیلر آخرده استعمال مجاز که من قبیل تسمیة الدال باسم المدلول
قول داخی قضیه کبی بلا فرق هم اکر قضیه دن قضیه ملفوظه مراد اولسه قولدن ملفوظ مراد اولور اکر قضیه دن معقول
اوله قولدن معقول مراد اولور حاصل کلام قضیه معرف قول جنس منزلنده در جمله مرکبات داخل اولور انجق آه
فصل منزلنده در بو قولنه قضیه چیقدی غلام زید کبی یعنی ما بین اسما تام اولمیان انشائیات چیقدی کر طلبی
اولسون امر کبی نهی کبی غیر طلبی اولسون صیغ عقود کبی وفروع کبی بجونکه قضیه محتمل صدق وکذب درکه بونلر صدق وکذبه احتمال
یوقدر بجونکه صدق وکذب اخبار اولان برده اولور حکم اولان برده اولور بولانک هیچ بری بونده یوقدر پس
موندا دیولدی که بر خبرک صدق وکذبه احتمالی یوقدر المثنی بجونکه بر خبرک صدق وکذبه احتمالی اولورکه قضیه اولور اول
مبتدا خبرلکه استثناع اوله اولکا بو معنایه خبر دیمزلر **وهی** بو قضیه **اما حملیة** یا حملیه قضیه حملیه اولدرکه اولنک
طرفین مفرد اوله یا بالفعل یا بالقوه بالقوتک معناسی بو دیمکدر که اول برمفرد ایله تاویل ایتمک صحیح اوله بالفعل دن مثال
کقولنا زید کاتب بالقوه دن مثال زید عالم یضاده زید یستعلم والحیوان ناطق ینتقل بنقل قدمیه

اول که

اول که منالک لیک تاویل بند امضاء لذلک ثانی که منالک تاویل منداک قضیه ایسه حملیه در اوکادر که
بر امر یک ثبوتیه حکم ایلیه سن بری نک اوزرینه **فاما شرطیة متصلة** قضیه شرطیه
متصله ومنفصله تقسیم ایلوب ایلمیوب اولا قضیه حملیه ایله شرطیه یه تقسیم ایلمیوب ایتمک کرک ایدی
صکره متصله ومنفصله یه تقسیم کرک ایدی پس مصنف مقسم ذکر ایتمیوب قضیه شرطیه متصله اولدرکه
طرفین مفرد اولمیه نه بالفعل نه بالقوه بلکه ایکی قضیه دن مرکب اوله **کقولنا ان کانت الشمس طالعة**
فالنهار موجود بو قضیه شرطیه متصله درکه طرفین مفرد دکلدر نه بالفعل نه بالقوه بلکه ایکی قضیه
دن مرکب اولوبدر اکر دینلسه که بجون جایز دکلدر تاویل ایتمک [illegible] که بو ادام فهم لذلک [illegible] که
تاویل بالمفرد اول برده جایزدرکه قبل التاویل اول قضیه نه معانی افاده ایلیه بعد التاویل ده اول
معانی افاده ایلیه بو بونک معناسی قبل التاویل [illegible] تحقق [illegible] متحقق اولانه انهار
متحقق اولور بعد التاویل بو معنا اکرم حملیه معناسی اولور پس طرفین اری بونک نه بالفعل مفرد اولور
نه بالقوه بلکه قضیه دن مرکب در اکر دینلسه که قضیه اولدرکه ما بین [illegible] نسبت اوله داخی شرط اولا
[illegible] اوزرینه کلمک لک [illegible] نسبت سلبیه [illegible] بجون قضیه دن مرکب در [illegible] جواب [illegible]
قضیه دیمک بالقوه القریبه الی الفعل اعتباریله در یعنی حرف شرطی حذف ایتسک بجونکه قضیه اولور بو قضیه
دیمکدر قضیه شرطیه تکذ معناسی بو دیمکدر بر امر یک تحقق ایله حکم [illegible] تحقق [illegible] **واما**
شرطیة ومنفصلة قضیه یا شرطیه منفصله در بو داخی اوکادرکه قضیتین

طیه

رجه

نسخ

ايله حكم

ثبوت نافی ايله حكم ايده سن يا سلب ثبوت ايله نافی ايدرسن برامر خارجمی تحقق شبيه ايله اوكه دن مثال كقولنا العدد اما
زوج او فرد نافی كه دن مثال البن التمه تمامن يكون هذا الان كاتبا او ربار ل كه كاتب اولمسون زركن يعنی فرد مخصوص
اوچ كبی دورت بش كبی ويعبر لا علی التعيين يا زوج ولور يا فرد عدد مطلق نوع بچونكه عدد مطلق فرد ولور جزء
فالجزء الاول جزء اول من الحملية قضية حمليه دن بيبی موضوعا موضوع تسميه اولونور والثانی
محمولا جزء ثانيه محمول تسميه اولونور اولدن مدعی اوليه بالطبع درياجوق كه محكوم عليه اول ايروزكه
ضرتسيه داخل اولسون بچونكه موضوع بونده تعذر موضوع دنده موضوع ديدار بچونكه يا موضوع اوريته حمل اولونه فی الكل
متاخرين ايله متقدمين اختلاف ايديورار قضيه حمليه نك اجزاسن متاخرين بركه درت جزء دن مركب
موضوع ومحمولدن نسبه حكميه نك تقيين بو نيه اولدوغی ركه مورد ايجاب سلبيه مثلا زيد كاتب ديرسه كمانه
زيد ديری نسبه حكميه خبريه دركه وقوع لا وقوع اولدوغی در متقدمين يانيده اوچ جزء دن مركب در موضوع
ومحمولدن بر نسبه تامه خبريه دركه وقوع لا وقوع اولدوغی روا كل الحربه بكه هر جزء تصور
اركه بر تصور بر علم متعلق اولور حكمنك تصور نك غيری فوق شارح ايله اولور حكمنك نتيجه ايله
اولور حكم ده متاخرين ياننده ادراك ان النسبة واقعة او لا متقدمين ياننده وقوع لا وقوعنك
ادراكی در ادراك دوكل تصور اولدن بر ده بر تصديق اولور تصديق اماميا ياننده واتباع امام
ياننده تصورات اربعنك علم ايله حكم دير مذهب ثانيه بنا يا تصورات ثلثنك علم ايله حكم ده
مذهب ثانيه بنا متقدمين ياننده بچو حكمنك فرد ايدر والجزء الاول من الشرطية

جزء اول

جزء اول من الشرطية دن يسمی مقدما تسميه اولونور والثانی ما لی اجزاء ثانيه تالی تسميه
اوله اول يمكن بالطبع در تالی دن بالطبع در ناكه فالنهار موجود دن كانت الشمس طالعة دن اول دوكه
ديو تالی ده تالی بدر ايكونكه تالی لو ثويد ر ثبوت به دير ايود اجی متقدمه طالع اولدوغی ايچون تالی بر قضيه
شرطيه دن اوجی مقدم تالی ی تابيد نسبه ده واحكم دوالنسبه ده نسبه اتصال ديرار شرطيه متصله
چه سالبه اولسون چه موجبه نسبه انفصال ديرار منفصله چه سالبه اولسون چه موجبه حكمنه اتصال ديرار متصله
انفصال ديرار منفصله القضية قضيه اما موجبة يا موجبه در قضيه موجبه اولدوكه بر شی
ثبوت ايله برشی حكم او زرينه حكم ايليه سن كقولنا زيد كاتب فاما سالبة قضيه سالبه اولدوكه برشی
اوزرينه برشی حكم ثبوتنك سلب ايله حكم ايده سن كقولنا زيد ليس بكاتب وكل واحد منهما اما موجبه
سالبه دن هر برسی اما مخصوصة يا مخصوصه در قضيه مخصوصه اكا ديرار كه انك موضوعی شخص
معين اوله كما ذكرنا اركه برد ابلد وك مثلا كه زيد كاتب كبی واما كلية مسورة
يا خود كه قضيه كليه مسوره مصنف بم ابوب ايليد مناسبت بولدی كه او لا قضيه يا مخصوصه مخصوصه ليه نوع ايليد
حكره كليه مسوره محصوره مسوره نفس تم الميد قضيه مخصوصه كليه اكا ديرار كه بر به او قرنيه او نداكلا مذكور كقولنا
كل انسان كاتب بو موجبه دن مثالدر بو نكا محصوره ديرار ايچونكه افراد حصر اولنديغی ايچون كليه ديديلر
تمام افراد حصر اولندوغی ايچون سور دير اراده بوريشمل اولدوغی ايچون سور ديرار اداتی نوريلمسی ماخوذدر كه
بلد بلدی حاطه ابر لفظ كل ده وغير ذلك سور ديدی لو الاداة احاطه ايدوكی ايچون ولاشیء من الانسان بكاتب

ولا واحد من الانسان بكاتب بو ایكی سالبه دن مثال و اما جزئیه مسوره قضیه محصوره جزئیه مسوره دركه
جزئیه مسوره انكا دیرلر كه كمیته اولان بعضا ذكر اولنه كقولنا بعض الانسان كاتب و واحد من
الانسان بكاتب بو ایكیسی موجبه دن مثال و بعض الانسان لیس بكاتب و لیس بعض
الانسان بكاتب و لیس كل الانسان كاتب بو اوچ سالبه دن مثال و اما ان لا یكون كذلك یعنی بیان اولنمز
یعنی موضوعی شخص معین اولمیه و محصوره اولمیه و یسمی مهملة بو قضیه مهمله دیرلر كه كمیتی ذكر اولنمیه
كوندن اهمال اولندوغی ایچون كقولنا الانسان كاتب موجبه دن مثال الانسان لیس بكاتب سالبه
دن مثال الانسان كاتب قضیه مهمله اولماقی بوكا بنا در كه الف لام زائد اوله اما استغراق ایچون اوله
قضیه محصوره كلیه مسوره اولور و اگر عهد خارجی ایچون اوله محصوره اولور قضیه … اولدركه … قضیه
طبیعیه … مستعمله فی العلوم اولمدوغی ایچون بو مذكور اولان … قضیه حملیه مثال …
قضیه شرطیه … شخصیه و محصوره و مهمله … محصوره … حكم زمان معین
ده اوله محصوره … حكم كلی زمانده اوله یا بعض زمانده اوله مهمله اولدركه حكم … زمان … و مثال
قضیه شرطیه محصوره متصله موجبه ان جئتنی الآن فاكرمك مثال قضیه شرطیه محصوره متصله سالبه
لیس ان جئتنی الیوم فاكرمك مثال قضیه شرطیه محصوره منفصله موجبه زید فی هذا الآن اما كاتب او غیر كاتب
مثال قضیه محصوره منفصله سالبه زید لیس فی هذا الآن اما ان یكون كاتبا او نائما مثال قضیه شرطیه محصوره
متصله الكلیه مسورة موجبه كلما یا مهما یا متی كانت الشمس طالعة فالنهار موجود مثال قضیه شرطیه محصوره

منفصله

منفصله كلیه محصوره مسوره موجبه دائما اما ان یكون العدد زوجا او فردا مثال قضیه شرطیه محصوره منفصله كلیه مسوره
سالبه لیس البتة اما ان یكون هذا الانسان كاتبا او تركیا مثال قضیه شرطیه محصوره متصله جزئیه موجبه قد یكون اذا كان
الشیء حیوانا كان انسانا مثال قضیه شرطیه محصوره متصله جزئیه سالبه قد لا یكون او لیس كلما یا لیس حتی یا لیس
مهما ان كان الانسان ناطقا فالحمار ناهق مثال قضیه شرطیه محصوره منفصله جزئیه موجبه قد یكون اما ان یكون الشیء
حیوانا او نباتا مثال قضیه شرطیه محصوره منفصله جزئیه سالبه قد لا یكون او لیس دائما اما ان یكون الانسان
ناطقا فالحمار ناهق مثال قضیه شرطیه مهمله متصله موجبه ان كانت الشمس طالعة فالنهار موجود مثال
قضیه شرطیه مهمله متصله سالبه لیس ان كان الانسان ناطقا فالحمار ناهق مثال قضیه شرطیه مهمله منفصله موجبه العدد
اما زوج و اما فرد مثال قضیه شرطیه مهمله منفصله سالبه لیس اما ان یكون الانسان كاتبا او اسود مجموعها اداة
فالمتصلة اما لزومیة قضیه شرطیه متصله یا لزومیه در قضیه شرطیه متصله لزومیه انكا دیرلر
كه حكم اتصالده بر علاقه … اوله و علاقه … یا علت معلول اوله … یا متضایف … علت معلول … مذكوره
یا مقدم تالی ایچون علت اوله كقولنا ان كانت الشمس طالعة فالنهار موجود یا تالی مقدم
ایچون علت اوله مثلا ان كان النهار موجودا فكانت الشمس طالعة … ایكیسی … ایچون معلول
اوله مثلا ان كان النهار موجودا فكانت الارض مضیئة … ایكیسی …
تعقلی … مثلا ابوة و بنوة … ان كان زید ابا لعمرو فكان عمرو ابنه و اما

لنا

اتفاقیه یاخود قضیهٔ اتفاقیه در قضیهٔ اتفاقیه اولدر که حکم بالاتصال ونفیی علاقهیه مبنی اولمیه کقولنا
ان کان الانسان ناطقا فالحمار ناهق بودر انسانک ناطق اولمقی ایله حمارک ناهق اولمقی
مابیننده علاقه یوقدر بلکه اتفاقیدر شویله که اتفاق انسانی ناطق ایدوب حمار ناهق و المنفصلة
اما حقیقیة قضیه منفصله یا حقیقیه در منفصلهٔ حقیقیه اولدر که صدقنده وکذبنده عناد اوله
کقولنا العدد اما زوج واما فرد عدد مخصوص یا جفت در یا تکدر بونک صدقی دخی هم زوج وهم
هم فرد اولمق بوبتکن ممکن دکل یعنی بر عدد مخصوص هم زوج هم فرد اوله بلمز بونک کذبی دخی زوج اولمق
فرد اولمقدن [illegible] ده عناد وار چونکه ممکن دکل اما که سالبه سی رفع عناد دور یعنی صدقنده ده کذبنده ده
مثلا دیرسن که لیس البتة اما ان یکون هذا الانسان کاتبا او ترکیا بونک صدقی که انسان کاتب اولمق وترکی
ترکی ده اولمقدر کذبی که [illegible] کاتب اولماقده ترکی ده اولمقده دیرسن عنادی یوقدر وهی
مانعة الجمع والخلو معا قضیه منفصلهٔ حقیقیه هم مانعة الجمع در هم مانعة الخلو در و اما مانعة
الجمع فقط یاخود که قضیه منفصلهٔ حقیقیه اجتماعی مانعة الجمع اوله یعنی صدقنده عناد اوله کقولنا
هذا الشیء اما حجر او شجر بر شی مخصوص یا حجر در یا شجر بونک صدقی که بر شی مخصوص هم حجر ده هم شجر ده
اولمقدر بونده عناد وار چونکه ممکن دکل که بر شی هم حجر هم شجر اوله اما کذبنده عناد یوقدر اما که
سالبه سی رفع عنادی اولور صدقنده کذبی باقی قالور مثلا دیرسن که لیس البتة اما ان یکون

هذا الشی لا حجرا او لا شجرا بلکه حجر ده دکل شجر ده دکلدر اما کذبنده عناد وار چونکه کذبی بودر که هم حجر اوله
هم شجر واما مانعة الخلو فقط یاخود که [illegible] مانعة الخلو اوله یعنی که کذبنده عناد اوله
کقولنا زید اما ان یکون فی البحر واما ان لا یغرق زید یا دکزده در یا غرق
دکل بونک صدقنده عناد یوقدر چونکه زید دکزده اولوب غرق اولمامق ممکندر اما کذبنده عناد واردر
چونکه کذبی بودر که زید دکزده دکل و غرق اولمق ممکن دکل بونک سالبه سی رفع عنادیدر کذبنده صدق
باقی قالور مثلا دیرسن که لیس البتة اما ان یکون فی البحر واما ان یغرق بونک صدقی که زید دکزده
اولوب غرق اولمقدر بونده عناد وار اما کذبی که زید دکزده اولوب غرق اولمامقدر بونده عنادی
یوقدر وقد یکون المنفصلة ذات اجزاء ولوکه منفصلات اولور ذات اجزاء یعنی
ایکیدن زیاده جزؤلو اوله کقولنا العدد اما زائد او ناقص او مساو
یاخود دورت اجزا اوله مثال العنصر اما نار او هواء او ماء او ارض یاخود که بش
اجزا اوله مثال الکلی اما جنس او نوع او فصل او خاصة او عرض عام بونکده اجزاسی
اجزا اولمامق بحسب الظاهر در اما بحسب الحقیقه ایکی جزء در چونکه العدد اما زائد او لا
[illegible] بو توضیح [illegible] ایدر بو عدد [illegible] اید[illegible] مساوی

فنن

اجمال

معنای اصطلاحیسی دخی لغوی معنادر ولکن بو که اگر لغوی جمع اولنسه زائد و ناقص لک صورتی کثیر اما مساوی اوله
بالمز زیرا که لازم کلور که سنک لغتده مساوی اوله معنای اصطلاحیسی بودر که عددک کسورندن
جمع اولان اگر زائد ضعف عدده دیمکدر اوزندن اول عدده زائد دیرلر اگر ناقص کیم عدده ناقص دیرلر اگر مساوی
در مساوی دیرلر کسور دخی نسع در نصف ثلث ربع در خمس سدس سبع ثمن تسع عشر در
عشر اثنی عشر عدده زائد دیرلر زیرا که بونک کسورندن جمع اولان ابعه اوزنده زائد اولدی زیرا
کسورکه نصفدر که التی ثلث درت ربع اوچ سدس ایکی بر مجموعی اون التی
اوزاون ایکیدن اثنی عشر عدده زائد اولدی ستة عدده مساوی اولدی زیرا که بونک کسورندن
جمع اولان اوزرینه مساوی اولدی زیرا بونک کسوری نصفدر که اوچ ثلثدر که ایکی سدس
ن
سدر که بر مجموعی التی اوزره التی ستة مساوی اولدی اربع عدده ناقص دیرز زیرا بونک کسورندن
جمیع اولان اوزندن ناقص اولدی زیرا کسوری که نصفدر ایکی ربع در بر مجموعی اوچ اولدی
درت بش اربع عدده ناقص اولدی و الحاصل ستة نک اثنی عشر نک عددی عدد ناقص در مثلا
خمس بمی سبع ثمنی اثنی عشر دلک التناقص مصدر یا بابنک بو تعریفندن فارغ اولدی
احکامنه شروع ایلدی احکامده عکس مستوی عکس نقیض در تناقص در تلازم شرطیه در
ده تناقص ایله عکس مستوی بی ذکر ایدر عدادن کتورمز و هو تناقض اختلاف
بو

القضیتین ایکی قضیه نک مختلف اولماقی در ایکی موردنک اختلافی جهتی بر قضیه ایله بر موردنک اختلاف
مثلا که زید عمرو لیس بقائم بالایجاب و السلب ایله اختلاف اوله ایجاب ایله سلب ایله حملیه
ایله شرطیه نک اختلافی جهتی متصله ایله منفصله نک اختلافی جهتی لزومیه ایله اتفاقیه نک اختلاف
جهتی معدولیه ایله محصله نک اختلافی جهتی معدوله ده انکار دیرلر که حرف سلب انلرک جزء اوله محصوله
ن
مثلا زید لا عالم یا موجودندن اولا الاحی جاز کمی یا ایکی سندن و امثال الاحی لا عالم کمی ایجاب و سلب دیمک
لکن ایله معدوله ایله محصله مابیننده اولان اختلاف دخی جائز دیمکدر که بعض اجازت ایدرلر منع جائز دیمکدر
تناقضی قضیتین مابیننده اولان اختلافه جائزدر معهود که دیرلر که اول قضیتین نک ارتفاعی جائز اولمیه
اجتماعی جائز اولمیه سن چونکه بو ایکی نسنه ک ارتفاعی جائز اولور موضوعی معدوم اولان اولان سن
ایکی ایچون جائزدر مثلا زید کاتب که محصله زید لا کاتب که معدوله در موضوعی اعنی زید معدوم اولسه
لا کاتب ده دیه بلمزسن کاتب ده دیه بلمزسن زیرا که بولارک ایکیسی ده قضیه موجبه در قضیه
موجبه ده ایسه وجود لازم در او لا که ناکاتب دیه بلمزسن لا کاتب دیه بلورسن چونکه موضوع
زید که معدوم اولدی نه کاتب نه لا کاتب دیه بلمزسن پس قضیتین نک ایکیسی مرتفع اولدی پس
ایکی ایچون بو اولر که مابیننده اولان اختلافه تناقض دیمزلر اما تناقض ده موضوع معدوم اولسه
قضیتین ایکیسی مرتفع اولمز مثلا دیرسن زید کاتب زیرا که سلب ایچون وجود لازم
اولماز اگر کاتب دیه بلمزسن قضیتین نک ایکیسی مرتفع اولمادی بلکه بری لیس الکاتب

القضیتین

بحيث نقيضى اول ايجاب سلب ايله اولان اختلاف اقتضا ايليه بيله ديمكدر كه اقتضا ايلمين

مثلا زيد ساكن زيد ليس بمتحرك كبي كه بونلرده اكرچه اختلاف قضيتين بوار اما احدهمانك صدقى اخرنك

كذبنى اقتضا ايلمز بلكه ايكيسى ده صادقدر لكن انه بعينه احدهمانك صدقى اخرنك كذبى

لصورته اقتضا ايتديكى ديمكدر لكن ايله مساوات محمول واسطه سى ايله مقتضى اولان تجدى وخصوص

ماده ايله اولان تجدى خصوص ماده ايله اولانلك مثالى مثلا ديرسك كه كل انسان حيوان ولا شئ من الانسان

بحيوان موجبه اهمل اختلاف دلر قضيه ده ايجاب ايله سلب ايله اما احدهمانك صدقى آخرنك كذبنى

اقتضا ايدر وبعض الانسان حيوان وبعض الانسان ليس بحيوان بيع لا خصوص

ماده ايله اولاندر چونكه اگر لصورته اوله ايدى لازم كلوردى كه ايكى كلى مابينده كه ايجاب سلب ايله

اختلاف اوله احدهمانك صدقى اخرنك كذبنى اقتضا ايده ور ايكى جزئى مابينده كه ايجاب سلب ايله

اختلاف اوله احدهمانك صدقى اخرنك كذبنى اقتضا ايده مع انه بيله دكل مثلا ديرسن كه

كل حيوان انسان ولا شئ من الحيوان بانسان كلى در كه ايكيسى ده كاذبه در ايجاب سلب ايله مختلف

در اما كه احدهمانك صادق اخر كاذب دكل ايكى جزئى دن مركب اولانك مثالى مثلا

بعض الحيوان انسان وبعض الحيوان ليس بانسان ايكيسى جزئى در كه ايكيسى ده صادقدر

احدهما صادق آخر كاذب دكل مساوات محمولك مثالى مثلا ديرسن زيد انسان

زيد ليس بناطق بيع ايكيسى نك مابينده اولان اختلاف احدهمانك صدقى اخرنك

كذبنى

كذبنى اقتضا ايدر مساوات محمول واسطه سى ايله چونكه انسان ايله ناطق مساوى

در برلريرلرده كه انسان اولدى ناطق ده اولور ديركه ناطق اولدى انسان ده اولور پس احدهمانك

سلب اخرنك سلب قوه سنده در احدهمانك ايجاب اخرنك ايجاب قوه سنده در پس اكر زيد انسان

دلر پس بناطق ديدكلك كاذب اكر زيد ليس بناطق اكر زيد ديدكلك كاذب پس بو اختلاف احدهما

صدقنى اخرنك كذبنى اقتضا ايدر مساوات محمول واسطه سى ايله پس بو ده تجدى چونكه لذاته

ان يكون احدهما صادقة والاخرى كاذبة مقتضى اوله احدهمانك صدقى اخرنك

كذبنى كقولنا زيد كاتب زيد ليس بكاتب فلا يتحقق ذلك تناقض فيتحقق اوامر

الا بعد اتفاقهما قضيتين نك تناقضى حكمنده في الموضوع موضوعلرى اكر

متفق اولمزسه تناقض اولمز مثلا زيد قايم عمرو ليس بقايم بونلر تناقض ديمزلر والمحمول ده

اتفاق كرك اكر متفق اولمزسه تناقض ديمزلر مثلا زيد قايم زيد ليس بقاعد والزمان

زماننده متفق كرك وقس على ذلك مثلا زيد قايم في الليل زيد قايم في النهار بونلر تناقض

ديمزلر والمكان مكاننده متفق كرك اگر اولمزسه تناقض ديمزلر مثلا زيد ابن عمرو

زيد ليس بابن بكر يعنى بونلر تناقض ديمزلر اتفاق اولمادوغى ايچون چونكه زيدك ابن اولمغى

نسبتى بر شى نظر اولمدى ايچون عليه كه بر سن عمرو كوره اولدى بر سن بكره كوره اولد

والقوة والفعل قوه وفعل ده متفق كرك اگر تناقض ديمزلر مثلا الخمر مسكر في الدن

اولمه

بالقوة المتحرك بالفعل ... قلملر بو نوع اراده ایدرسن کبری سنده شخص و الجزء
فی الفعل بوقوه ده فعلده متفق کرک اکر اولمز ایسه تناقض یوقدر والکل والجزء کلده متفق کرک
اکر اولمز ایسه تناقض یوقدر مثلا الزنجی اسود بعضه الزنجی لیس باسود کلده والشرط شرطده متفق
کرک اکر اولمز ایسه تناقض یوقدر مثلا الجسم مفرق للبصر بشرط کونه ابیض الجسم لیس بمفرق للبصر بشرط
سواد ده پس شایدکه تحققدن صوکره وحدات ثمانیه شرطلمشدر اولکی یوقدرکه وضع
نسبه حکمیه شرط اوله چونکه انکله مغایر اولان برده ونکنک غیر داخل اولوب وحدات ثمانیه تا بولمدی
ایلین بلکه تناقض متحقق اولمز مثلا که زید کاتب بالقلم الترکی زید لیس بکاتب بالقلم
الواسطی بودر انکه مغایر اولدوغیچون تناقض متحقق اوله دوکل مع انه وحدات
ثمانیه تا بولیدی پس داخل اولمق لازم کلور مع انه که تناقض یوقدر پس نسبه حکمیه نک وحدتی
نی شرط ایتمک کرک که تا که بو خارج قاله چونکه نسبه حکمیه بونده متحد دوکل چونکه نسبت
قلم ترکی ایله کاتب و قلم واسطی ایله پس متحد اولمدی و نقیض الموجبة الکلیة موجبه
کلیه نک نقیضی مخصوصی بلدوردی اما مخصوصی بلدرمک ایستر که اوچ وحدات
ثمانیه شرط اولان یکی موضوعده شرط دیر شرط اخر ایله شرط آخر کمیته ده اختلاف
کمیته اولدوغیچون اذا هی السالبة الجزئیة سالبه جزئیه اولور و نقیض
السالبة الکلیة سالبه کلیه نک نقیضی انما هی الموجبة الجزئیة

موجبه

موجبه جزئیه اولور کقولنا کل انسان حیوان و بعض الانسان لیس بحیوان
بو نقیض موجبه کلیه در و لا شیء من الانسان بحیوان و بعض الانسان
حیوان بو نقیض سالبه کلیه در اکر سائل سؤال ایدرکه سز دیدیکز که محصورات ده وحدات
ثمانیه شرطیه در بر شرط ایله وحدات ثمانیه نک بری ده اتحاد موضوع ایدی بو در موضوع
موضوع متحد دوکل چونکه بری بعض انسان در بری کل انسان و دریدیوز که موضوع متحد
کرکدر دیمش ایدی یعنی که عنوان موضوع متحد اوله یعنی حقیقة موضوع بودر موضوع عنوان
عنوان متحد در چونکه ایکیسنده حیوان ناطق در اما که محصوراتده لفظ موضوع متحد کرک
فالمحصورات یعنی که موجبه کلیه نک نقیضی سالبه جزئیه سالبه کلیه نک موجبه جزئیه در دیدی و لیس
فالمحصورات اه بورده فاتفریع چون در اما بعض نسخه ده والمحصورات در بو نکتا
بنا مضر نکته بو والمحصورات قول تکرار اولمق لازم کلور چونکه محصوراتک سن بیانینه شروع ایتدک
المحصورات لفظی برده دیدیکن که والمحصورات اه لازم کلور برده محصوراتک بیانینه ابتدا
ابتدا ایدرکن ... فی المحصورات نسخه سنه بنا مونی مقدم قلمق کرک ایدی و نقیض الموجبة
الکلیة اه اوزرینه تا که تکرار لازم کلمیه اما فا ایله اولدیغی بابا اولی بو تکلف ایله لازم کلمز
و تکرارده لازم کلمز لا یتحقق التناقض تناقض متحقق اولمز بینهما بونکده
ضمیر ... محصورات ضمننده که محصوراتدن عاید یا تناقضک تعریفنده که فی تنبیه بعض محصوره

بابنده تناقض متحقق اولمز الا بعد اتحاد فيهما فصلين بك اختلاف فندن صكره
يا محصورين بك اختلافندن صكره في الاسمية يعني كليه وجزئيه ده لان الكا
للكلين بوكه كليتين قد يكذبان كاه اولور كه كاذب اولور كه ايكسي كقولنا
كل انسان كاتب بالفعل ولا شيء من الانسان بكاتب بالقوة والجزئ بالفعل صح
ئيتين قد يصدقان كاه اولور كه ايكسي صادق جزئيتين بك كقولنا بعض الانسان
كاتب بعض بالفعل وبعض الانسان ليس بكاتب بالفعل بس بو اطلادر اوتروه
اختلاف كميه لازمدر العكس احكام قضايا ياد ندر عكس بوده بر نفس تبديليه بر نفس
تبديل ايله حاصل اولان قضيه دير بوراده مراد اولان عكس كه نفس تبديل اوله اودر
بوكه تعريف ايتك اولدوغي ايجون اما كه نفس تبديل ايله حاصل اولان قضيه نك تعريفن
ذكر ايتمديه موافقنك تعريف بودر اخص قضية لازمة للقضية بطريق التبديل موافقة لها
في الكيف والصدق وهو بونكله ان تصير الموضوع سك فلما قلقنكلار موضوع يعني
عنوان موضوع محمولا محمول قلماق لقنكدر والمحمول محمول قلماق لقنكدر موضوع عنو
ان موضوع قلماق لقنكدر باعنوان محمول ده دكمك جايزدر يا قايم مقام موضوع محمول قلمس قايم
مقام محمول موضوع قلمس قايم مقام محمول موضوع قلمس ايله الدوق كه شرطيه ده ايرون
ديو عكس بوكه شرطيه ده موضوع محمول اطلاق اولنمز بلكه مقدم تالي در ار عنوان ايله اولـ

ايله دوكل بوكه موضوعدن مراد افراد اولور يعني ذات اولور محمولدن مراد مفهوم اولور يعني كه
وصف اولدوغي ديرس موضوع محمول قلمس محمول موضوع قلمس لازم كلور ذات صفت
محل ايليه بو ايسه جايز دوكلدر بس بو اطلادن اوترو ايله ديدوك مع بقاء الايجاب والسلب له
ايجاب سلب بجاله باقي اولدوغي اصلين ايله بجاله نك معناسي بودر كه اكر اصل موجبه ايسه عكس ده
موجبه اوله اكر اصل سالبه ايسه بوده سالبه اوله اولدن مثال كل انسان ناطق بعض الناطق
انسان ديرس كه اصل موجبه بوده موجبه ايلدن مثال لا شيء من الانسان بحجر ولا شيء من
الحجر بانسان ديرسكه اصل ده سالبه عكس ده سالبه والتصديق والتكذيب بحاله
تصديق تكذيب بجاله باقي اولدوغي ايله يعني اكر اصل صادق ايسه بوده صادق اوله مثلا
ديرس كه كل انسان حيوان بعض الحيوان انسان والتكذيب بحالها نك ظاهرندن ايله كورونور كه
اكر اصل كاذب ايسه بوده كاذب اولور مع انه ليده وكل بلكه اصل كاذب ولازم بوصادقه
اولور مثلا ديرس كل حيوان انسان بو كاذب عكسنده ديرس بعض الانسان حيوان بو صادق ديرس وزكه
والتكذيب قلم ناسخدن سهو واقع اولوبدر بولا عكس مستوي ابدي اما كه عكس نقيض قدماري
متقدمين بابندن اودركه موضوعنك نقيضني محمول محمولنك نقيضني موضوع قلمسن بقاء كيف ايله
بقاء صدق ايله كيف كه ايجاب سلبدر اكر دنسك كه كيف باقي اوله دوكل بوكه اصل بودركه كل
انسان حيوان عكس كل لا حيوان ليس بانسان اصل موجبه عكس سالبه ديرسن كيف باقي اولمادي مكر دبه حرف سلب

جزء وجدنا مثلا دیرسن که کل انسان حیوان عکسنده دیرسن که کلما لیس بحیوان لیس بانسان اولا که منا جز
بانتز اولدرکه محمولنک نقیضنی موضوع موضوعک نقیضنی محمول قلمه‌سن مخالفة کیف ایله بقا صدق
ایله مثال کل انسان حیوان عکسی که بی ما لیس بحیوان لیس بانسان الموجبة الکلیة موجبه کلیه
لا تنعکس تنعکس کلیة منعکس اولمز یعنی کلیة کلا منعکس اولمز یعنی اطرادا چونکه جایز در
محمول اعم اوله موضوعدن عکس البتة لازم کلور اخص ایله اعم اوزرینه حکم ایدرسن بو اینه جایزدر کل
اذ یصدق کل انسان حیوان بودر موضوع اخص محمول اعم ولا یصدق کل حیوان انسان — قولنا یا
بودر موضوع اعم محمول اخص بو اینه جایز دوکل بر یرده جایز اولمادوغی یچون کلیه منعکس اولمدی
بل تنعکس جزئیة بل که بوجه کلیه موجبه جزئیه منعکس اولور چونکه قضیه موجبه ده ملاقی عنوان
ذات واحد یعنی موضوع ایله محمولنک عنوانی شی واحده ملاقی اولمق واجبدر پس ملاقی عنوان
ایسه مصحح جزئیه در یعنی طرفین جزئیه اراده ایتمک تصحیح در موضوعدن محمولدن کلا اذا
اذا قلنا کل انسان حیوان یصدق بعض الحیوان انسان ای انسان وبعض الحیوان
انسان در دیرسن صادق اولدوغی یچون فانا نجد شیئا موصوفا بالحیوان وبالا
نسان فیکون بعض الحیوان انسان والموجبة الجزئیة ایضا موجبه جزئیه
موجبه کلیه کبی تنعکس موجبة جزئیة منعکس اولور بهذه الحجة بو حجت ایله یعنی که
ملاقی عنوانین مصحح جزئیه اولدوغی یچون والسالبة الکلیة سالبه کلیه تنعکس کلیة کنفسها

منعکس

منعکس اولور اطرادا وذلك یبین فی نفسه بو سالبه کلیه کلیه منعکس اولدوغی بین
نفسی یعنی صادق اولدوغی یچون بو نکته بیانه فانه اذا صدق فانه اذا صدق قولنا
لا شیء من الانسان بحجر زیرا نکه بو صادق اولمسه صدق لا شیء من الحجر بانسان
یچون که اگر بو صادق اولمسه نقیضی جایز اولور بو ایسه جایز دوکل بو که جایز اولدی لازم
کلور بو عکس که بعض الانسان حجر در بوده جایز اوله بو ایسه باطل در پس لازم کلدی که بزه لا شیء من الحجر
بانسان صادق اوله والسالبة الجزئیة سالبه جزئیه لا عکس لها لزوما یعنی — یچون
عکس یوغضرورتا لانه یصدق بعض الحیوان لیس بانسان ولا یصدق
عکس صادق دوکل عکس که بعض الانسان لیس بحیوان در زیرا ممکندر بعضی یرارده
عکس اولور مثلا دیرسن که بعض الحجر لیس بانسان وبعض الانسان لیس بحجر القیاس تصدیقات مبادیدن
فارغ اولدی شروع ایلدی مقاصده دیدی که هو قول بر قولدر که مؤلف مرکب
من اقوال قوللردن متی سلمت نه زمان که مسلم کوسترلوره عنها او قوللردن
لازم کله لذاتها لذاتها لازم کله قول آخر بر قول آخر قیاس معقوله وملفوظه اطلا — ق
اولنور علی سبیل الاشتراک حقیقة یاخود احدیمیده حقیقة آخرده مجاز اوله احدیمیدن معقول
المق اولیدر که آخرده استعمال مجاز اوله که تسمیة الدال باسم المدلول قبیلندن پس اگر قیاس معقول
مدعی اولور قول قیاس معقولک جنسی اولور اگر ملفوظ مدعی اولور قیاس ملفوظک جنسی اولور

اسه قول حینئذ . قول مؤلف دیدی اکر رسایل سؤال ایدوب دیسه که قول مؤلفده برانه احتیاج که بر ده
مؤلف کتوروب بر دیه سو که اکر مؤلف کتورمسه ایدی بیله دن الله یک قول من قبیل الیو نشر
متبادر بولیدی که قیاس مطلق قوللردن بر قوله منع نه که بیله دوکل پس مؤلف اوتو رسته بیله
دیدی قوللدن مراد ما فوق الواحد در تا که ایکی قوللدن ده مرکب ولانه ایرسون یوسن قول دیمک
ایله حجتی قول واحده اعتراض که علیکم السؤال والمسؤول متی سلمت فقد مخلد بوتی کتو
ملک ایله بوسانت ایله وکل سکه نقض الامر ده تسلیم لازم دوکل بلکه تسلیم مخاطبه نظر اولور اکر مخاطب
مسلم کوریه قیاس اولور کورمزه اولمز پس بونکا لازم کلدی که هر قضیه کاذبه که اول مخاطب تسلیم
تسلیم کوره اول ده حق اوله مثلا مثال زید حمار فکل حمار جماد فزید جماد بو دیکاذبه در که مخاطب تسلیم
کوروب بر زعم عناد دیمک ایله استقراء غیر تام تحقیقی مثلی بحدی مطلق استقراء اوله در که بر کلیه
مستقردن استدلال ایتمکدن بر کلی اوزرینه حکم ایتمک ایله کلی که جزئیات متحمل اوله بوداخی ایکی قسم
بری تام بری غیر تام اولکه اول ایکادر که جمیع جزئیات مستقرادن استدلال کتیرن
کلی اوزرینه حکم ایتمکلک ایله غیر تام اولدر که بعض جزئیات مستقردن
استدلال کتیج اوزرینه حکم ایتمکلک ایله اولور کلی مثال کل عنصر
متحیز لانه اما ماء او نار او هوا او ارض وکل واحد منها متحیز
فالعنصر متحیز الواحد یعنی العدد لانه اما زوج او فرد وکل واحد منها

یعنی

یعنی العدد فالواحد یعنی العدد غیر تام مدن مثال کل حیوان یحرک فکه الاسفل عند المضغ لانه اما انسان
او فرس او بقر او غنم وکل واحد منها یحرک فکه الاسفل فالحیوان یحرک فکه الاسفل بو حجتی بونکا غیر تام در ر
بونکه جمیع جزئیات مستقرادن استدلال اولنمدی ایکون اکر جمیع جزئیات استقرا اولنسه بدی حکم ایتمز (دی)
بونکه تمساح یحرک فکه الاسفل نیز پس کل حیوان دیه بیلمز دوپس ایشک ایچون غیر تام در تمثیل
انکادر که بر جزئی آخر اوزرینه استدلال ایتمکدن حکم ایتمک ایکی بینه علت حکمده مشترک اولدوقلری ایچون
مثلا دیرسن که النبیذ حرام لانه کالخمر فی الاسکار وکل ما هو کالخمر فی الاسکار فهو حرام فالنبیذ حرام بو در ر (جزئیه)
خمر در انک ایله استدلال اولنوب بر جزء آخر که نبیذ اولدیغیدر علت حکمده مشترک اولدوقلری ایچون علت حکم ده
ایکی سنده مسکر لکدر بو حجتی بونکا طلبه که خمرک حرام لقی لذاته اولسون مسکری اولدوغی
ایچون اولمسون پس حکم ابن بیلمزسن که حرام در دیو پس ایشک ایچون حجتی لذاته دیمک لکن قیاس
مساوات حجتی بودخی اوکادر که صغراده محمولک متعلقی کبرده موضوع اوله سن مثلا الالف
للباء والباء مساو للجیم فالالف مساو للجیم لان مساو المساوی مساو وقیاس مساوات ده وکاج قول آخر
لازم کلور که مقدمه اجنبیه صادق اوله اول مقدمه اجنبیه دخی مساو المساوی مساو در آنه مقدمه الطفیه
لازم کلمیه قول آخر لازم کلمز مثلا دیرسن الاثنین نصف للاربع والاربع نصف للثمانیه فالاثنین
نصف الثمانیه دیمک اولمز ایچونکه مقدمه اجنبیه که نصف النصف در بو صادق اولمادوقیچون لازم
کلمز قول آخر ده مراد نتیجه اولدیغیدر مؤنکا مطلوب ده دیرلر بو نتیجه ده آخر دیدی ایمونک آخر کلمه معنای

بودر که قیاس اقترانیه ده حد متقدمتین کیم برصغرادر بر کبری انک برسی و تسمیه قیاس استثنا
ئیه اولمیه شرطیه اولمیه وضعیه اولمیه یعنی قیاس استثنائیه ده مثلا بالفعل رفعیه یا
ولصوریله نتیجه اولمیه **وهو اما اقترانی** قیاس یا اقترانی در قیاس اقترانیه اول نکادر ارکه
نتیجه یا نقیض نتیجه بصورته قیاس مذکور اولمیه اما بماده مذکور اوله **کقولنا کل جسم مؤلف**
وکل مؤلف محدث فکل جسم محدث بودر که فکل جسم محدث نتیجه در بصورته مذکور
اولمیه در **واما استثنائی** قیاس یا استثنائی در قیاس استثنائی اول نکادر ارکه نتیجه یا نقیض
نتیجه بصورته قیاس مذکور اوله **کقولنا ان کان الشمس طالعة فالنهار موجود لکن الشمس**
طالعة فالنهار موجود فالنهار موجود نتیجه در بصورته مذکوردر بودخی شرطیه ایله صغری
مرکب اولور واصغرده اول نکادر ارکه متقدمک عینی اوله مثال مذکور کبی بودخی نتیجه مذکور اولمازدن
مثالده یا رافعه ایله شرطیه دن مرکب در کقولنا ان کانت الشمس طالعة فالنهار موجود لکن النهار
لیس بموجود فالشمس لیست بطالعة بو نتیجه در بونک نقیض نتیجه مذکور اولیر که الشمس طالعة اولور غیده
رافعه ده اول نکادر ارکه تالینک نقیض اوله یعنی تالی نک رفعیله فالنهار موجود تالی در لکن النهار لیس بموجود
رافعه در اقترانیه اقترانی دیدیلر چونکه اقتران لغتده یا وقوع و ملاقاة در بونک دخی حدودی بربرینه
مقارن اولدیغیچون دخی شنشا اولمق ایچون اقتران دیدیلر استثنائیه استثنائیه دیدیلر
چونکه اداة استثنا مشتمل اولدیغیچون اداة استثنا لکن اولدیغیدر **والمکرر بین مقدمتی**

نحو نکره مر

مقدمتی القیاس فصاعدا وقیاسک ایکی مقدمه سی ما بینینده مکرر اولان یا ایکی دن زیاده نک
مابینینده مکرر اولانه **تسمیه حدا اوسط** حدا وسط تسمیه اولنور بو حد دیدیلر طرفده واقع اولدیغی
ایچون وسط دیدیلر واسطه اولدیغیچون مقدمه لری بربرینه ربط ایلمکده ایکی مقدمه نک ما بینینده مکرر اولان
مثال کل جسم مؤلف وکل مؤلف محدث فکل جسم محدث ایکی دن زیاده نک ما بینینده مکرر اولان اول ایکی
دن زیاده دخی قیاس مرکباتده در اول بو دخی ایکی قسمدر بری موصولة النتایج دیگری مفصولة النتایج در اول
که انکادر ارکه بر یا ره مقدمه یه بدن مرکب اوله انک مقدمتیندن بری نتیجه لرین اول نتیجه یی بر مقدمه اخری ایچون صغری
صالرسن مثلا دیه سن هر انسان وکل ناطق فرزند ناطق در ناطق موکل ناطق ضاحک فرزند ضاحک در وکل
ن ضاحک متعجب فرزند متعجب ثانی که اول نکادر ارکه بر یا ره مقدمه دن مرکب اوله ده انک مقدمتین اخیره سندن بر نتیجه اله
قلانک نتیجه سن حذف ایده سن مثلا دیه سن که هر انسان وکل انسان ناطق وکل ناطق ضاحک وکل ضاحک متعجب فرزند
متن متعجب وکل ضاحک متعجب ایکی مقدمتین ده که ایکی نولادن نتیجه لرین قلاندن حذف ایده سن **وموضوع**
المطلوب مطلوبک موضوعنه **تسمیه حد اصغر** حد اصغر دیدیلر طرفده واقع اولدیغیچون اصغر دیدیلر صغری طرفده
واقع اولدیغیچون قلیل اولدیغیچون قلیل الافراد ده اصغر دیدیلر قلیل الاجزا اشتباهی چونکه اصغر قلیل الاجزاده
دیدیلر استعمال اولنور **ومحموله** مطلوبک محمولنه **تسمیه حد اکبر** حد اکبر دیدیلر حد دیدیلر طرفده واقع ده اولدیغیچون اکبر
کثیر الافراد اولدیغیچون کثیر الافراد ده اکبر دیدیلر کثیر الاجزا اشتباهی چونکه اکبر کثیر الاجزاده استعمال اولنور
والمقدمة التی اول مقدمه که **فیها الاصغر** او ذی اصغر اوله **تسمیه صغری** اول نکا صغری دیرلر چونکه ذات

صغری اوله و عینجون یعنی مشتمل اوله دوغیجون والتی فیها الاکبر یعنی کبری اولنکا کبری دیرلر چونکه
ذات اکبر اوله دوغیجون صغری کبری یک تانیثی باعتبار المقدمه در وهیئة التألیف من الصغری
والکبری یعنی شکلا یعنی اول هیئته که صغری کبری ایله جمع اولوب اولنکا شکل دیرلر شکل دیمک نشئه
المعقول بالمحسوس در چونکه شکل اجسامه استعمال اولنور کرکلر ابعاد اجسامک ذاتی
مقداری حدود احاطه ایلیسون کرک صدود احاطه ایلسون موفق ظلول کی بارده اولورسن والاشکال
اربعة اشکال دورت در چونکه لان حد الاوسط چونکه حد اوسط حد اوسط که مقدمتین مابینه
اولاندر ان کان محمولا فی الصغری وموضوعا فی الکبری اکر صغری ده محمول کبری ده موضوع اولورسه
فالشکل الاول اکا شکل اول دیرلر بدیهی الانتاج اولدوغیچون یعنی نظم طبیعی اولدوغی
ایچون بوداخی مطالب اربعه ینی نتیجه ویرور مطالب اربعه داخی موجبه کلیه در مثلا دیرسن که کل جسم
مؤلف وکل مؤلف محدث فکل جسم محدث وسالبه کلیه در مثلا دیرسن که کل انسان حیوان ولا شئ من الحیوان
جسم ابیض حجر فلا شئ من الانسان بحجر موجبه جزئیه در مثلا دیرسن که بعض الانسان حیوان وکل انسان
وکل انسان ناطق فبعض الحیوان ناطق سالبه جزئیه در مثلا دیرسن که بعض الحیوان انسان ولا شئ
من الانسان بحجر فبعض الحیوان لیس بحجر بو شکل اولک شرطی ایجاب صغری وکلیة الکبری در ضروبی منتجه
سی دورت در وان کان بالعکس اکر صغری ده موضوع کبری ده محمول اولورسه فهو الشکل الرابع
او شکل رابع دیرلر بو داخی جزئیتین نتیجه ویرور وشرطی ایجاب مقدمتین مع کلیة الصغری یا اختلاف

باختلاف مع

مقدمتین بالایجاب والسلب مع کلیة احدیهما ضروب منتجه سی سکزدر مثلا دیرسن که کل انسان حیوان وکل ناطق انسان
فبعض الحیوان ناطق بو نتیجه ویرور ایماکه شکل اوله رد اولنمز دیدیلر لکن بلا واسطه عکس ترتیب ایله سن
یعنی صغری کبری ایدرسن فتوبه سن کبری صغری ایدرسن بو مثال نمکون ایله دیرسن که کل ناطق انسان وکل
انسان حیوان نتیجه ویرور که کل ناطق حیوان یعنی بونی عکس ایله رد ایله دیرسن که بعض الحیوان ناطق نحو که عکس
قضیه قضیه لازم کلور کلدو کیچون ایله ایدرسن موزی که تا که شکل رابع نتیجه ویرسون بو وان کان موضوعا
فیهما اکر که حد اوسط صغری ده کبری ده ایکیسنده موضوع اولورسه فهو الشکل الثالث او شکل
ثالث دیرلر بو داخی جزئیتین نتیجه ویرور وشرطی ایجاب صغری وکلیة احد المقدمتین ضروب منتجه سی التی در مثلا
دیرسن که کل انسان حیوان وکل انسان ناطق فبعض الحیوان ناطق دیرسن تا که شکل اوله رد ایدرسن شکل اوله رد
ایله لکن ایله اولور که عکس صغری ایدرسن کل انسان حیوان دن کل حیوان انسان دیرسن مسلم تا بو نتیجه
نتیجه ویرور که بعض الحیوان ناطق یعنی ایله ایدرز که تا که شکل ثالث ایچون نتیجه ویرسون بو وان کان محمولا فیهما
اکر حد وسط صغری ده کبری ده محمول اولورسه فهو الشکل الثانی بو کا شکل ثانی دیرلر بو داخی سالبتین ویرور وضروب
کلی اولسون جزئی اولسون شرطی اختلاف مقدمتین بالایجاب والسلب مع کلیة الکبری مثال کل انسان حیوان
ولا شئ من الفرس بحیوان ولا شئ من الانسان بفرس بو نتیجه ویرور ایله لکن بو شکل اوله رد ایدرسن شکل اوله
رد ایله اولور که عکس کبری ایدرسن اما انسان لیق ایله نتیجه ویرور اکر صحیح دیمه سن نتیجه ویرور برکلکی ایله
اما شکل رابع دن شکل ثانیه بلا نتیجه المو ولو تا بن برکلکی ایله یعنی نادر آدم نتیجه که بلو

لکن نام لندن آلمق فی الجمله امکانکوردن آسان دیر چونکه اوله مشابهتی واشکل ثانی مر غایه مشابهتی واما شکل
رابعیمک هیچ یوقدر پس اکا کیکون اندن نتیجه آلمق ترک دغایة بلاد شکل ثانیه ثانی دیدیر چونکه اکنجی مرتبه ده
واقع اوله وعینجون چونکه شکل اوله اشرف مقدمتین ده مشابه اولدیجی اکون اشرف مقدمتین دان اخی صغری
اولدوغندیر چونکه مطلوبک موضوعن مشتمل اولدیغنچون یعنی موضوع مطلوب شکل اولده موضوع نو شیدر
شکل ثالثده ده موضوع ثالثه ثالث دیدیر چونکه اوچنجی مرتبه ده واقعدر چونکه شکل اخص مقدمتین ده
مشابه دیر یعنی ادون مقدمتین ده که کبری در الذی غیر رابع انک اکجون انکه وندرکه محمول مطلوب مشتمل در رابع
دیدی دیر چونکه دوردنجی مرتبه ده واقع اوله یعنچون چونکه شکل اوله هیچ بر وجه ایله مشابهتی یوقدر پس اوک لا مرتبه اعلا به
شکل اول واقعدر اوندن ادون ده شکل ثانی واقع اولیدر اوندن ادون ده شکل ثالث واقع ولوبدر بولاردن رابع
واقع اولیدر چونکه هیچ وجه ایله مشابهتی یوقدر پس انکیچون نتیجه آلمق موضع متعذر غایة بلاد فهم ده بو اشکال اربع
هی الاشکال المذکورة فی المنطق اول اشکال اربعه درکه مذکوردر منطقده و الشکل الرابع منها بعید عن الفهم جدا
اشکال اربعه دن فهمدن بعید در غایتده چونکه مشابهتی اولمدوغیچون فهم ثالث اکی فهمدن بعیددر اما که رابع غایة
بعید در والذی لعقل سلیم وطبع مستقیم لا یحتاج الی رد الثانی الی الاول یعنی احتیاج یوقدر شکل اوله رد ایلمکه
چونکه شکل اوله غایتده مشابهتی ولدوغیچون پس انکیچون احتیاج یوقدر بلکه بلا رد نتیجه آلور و انما ینتج الشکل
شکل ثانی نتیجه ویرز الا که بر وجه عند اختلاف مقدمتیه بالایجاب والسلب مقدمتین مختلف اولانر نتیجه لازم
کلور یعنی که کاه سالبه نتیجه ویرر کاه موجبه نتیجه ویرر صورتن اختلاف نتیجه ایو موجبه عقیم دیر چونکه قیاس خروجی اولوبله

اول نتیجه

اوزرینه اولیرکه نتیجه کاه موجبه ویرر کاه سالبه پس نتیجه قیاسه لزاتها لازم کلمدی چونکه کر لذاتها لازم کلسه ایدی
اقتضا ذات اندن تخلف ایتمزدی پس کرکدی که نتیجه تیجه نتیجه انکی برصورت ویریدی پس بلدوک که لذاتها نتیجه لازم
کلمدی بیج مع هذا که نتیجه قیاسه لذاتها لازم کلمک کرکسین چونکه لذاتها لازم کلمدی پس نتیجه اولمدی پس قیاس
عقیم اولدی پس شرط ایمش اختلاف مقدمتین مقدمتین موجبه اولانسه کاه موجبه نتیجه ویرر سهو دیدک کاه سالبه
مثال کل انسان حیوان وکل ناطق حیوان فکل انسان ناطق بو موجبه در مثال نتیجه سی سالبه اولنک مثال کل
انسان حیوان وکل فرس حیوان فلا شی من الانسان بفرس مقدمتین سالبه اولانر نتیجه کاه موجبه کاه سالبه اولانک
مثال لا شی من الانسان بحجر ولا شی من الناطق بحجر فکل انسان ناطق بو نتیجه موجبه در وکا شی من الانسان بحجر ولا شی
من الفرس بحجر فلا شی من الانسان بفرس بو نتیجه سالبه در مونکه بر شرط اخر دیده که کلیة الکبری یدی موافق اولماز
چونکه علتنه یکی بن اوله ویعنچون یعنی کلیه کبری ولمه عقیم قیاس لازم کلور پس الکتفا ایدیدی و اشکل
الاول هو الذی جعل معیار العلوم یعنی میزان علوم قونلده پس وارد قلدوق شکل اول ظهنا بو مقاصد
البجعل دستور ا اما که دستور قلنه دستور یعنی معنای وار دستور وزیر اعظمه دیر اردده وال فقره
دیرلرکه اوندن امور مملکت نازلمیش اوله بر ده قانون قاعده یه دیر لر بو مقامده بو معنی مدعی در و ینتج منه المطلو
تاکه اخذ اولونه اوندن مطلوب مطلوب فضربه المنتجه اربعه احتمال عقلی اوندن آلتی ایدی چونکه دوت احتمال صغری ده
وار بری موجبه کلیه سالبه کلیه موجبه جزئیه سالبه جزئیه دوت داخی کبری ده وار دیر پس دوت دوت ده
ضرب ایلیدو اون آلتی اولور ایجاب صغری یعنی ایله یعنی ایجاب صغری بی شرط ایلمک ایله سکزی چیقدی کلیة الکبرا

یقمدی

دیمک ایله دورت حجدی قلدر دورت الضرب الاول بودر که ایکیسی ده موجبه اوله نتیجه موجبه کلیه اولور
مثال کل جسم مؤلف وکل مؤلف محدث فکل جسم محدث الثانی ایکنجی بودر که اول موجبه کلیه ثانی
سالبه کلیه نتیجه سالبه کلیه اولور نیچونکه قاعده در که نتیجه اخس مقدمتین تابع اولور مثال کل جسم مؤلف ولا شیء
من المؤلف بقدیم ولا شیء من الجسم بقدیم بودر سالبه اخس در که نتیجه اوکا تابع اولوبدر والثالث اوچنجی
بودر که صغری موجبه جزئیه اوله کبری موجبه کلیه اوله نتیجه ده موجبه جزئیه اولور نیچونکه نتیجه اخسه تابع
اولور اخس که جزئیه در مثال بعض الجسم مؤلف وکل مؤلف محدث الرابع دردنجی بودر که صغری موجبه جزئیه
اوله کبری سالبه کلیه اوله نتیجه داخی سالبه جزئیه اولور نیچونکه نتیجه اخس مقدمتین تابع اولور اخس که
سالبه اولدوغی در مثال بعض الجسم مؤلف ولا شیء من المؤلف بقدیم فبعض الجسم لیس بقدیم والحاصل
نفهم والقیاس الاقترانی اما من حملیتین کما مر ایلکه مثال کیدی مثلا کل جسم مؤلف وکل مؤلف محدث
فکل جسم محدث واما من شرطیتین کقولنا ان کانت الشمس طالعة فالنهار موجود بو صغری وکلما کان النهار
موجودا فالارض مضیئة بو کبری نتیجه ان کانت الشمس طالعة فالارض مضیئة نیچونکه ملزوم ملزوم ملزوم در
یعنی که طلوع شمس وجود نهاره لازم کلور وجود نهاره لازم کلور وجود نهار اضائه ارضه لازم کلور پس
طلوع شمسه اضائه لازم کلور واما من منفصلتین کقولنا کل عدد فهو اما زوج او فرد بو صغری وکل زوج
فهو اما زوج الزوج او زوج الفرد بو کبری فنتیجه کل عدد فهو اما فرد او زوج الزوج او زوج الفرد اکر عدد
انقسام متساویین قبول ایلدی ویا زوج دیرلر اکر قبول ایتمدی ایسه فرد دیرلر اکر زوج متساویین

حادث بو
سالبه کلیه بو

منقضو

منصف بر کره قبول ایتدی و زوج فرد دیرلر مثلا عشره کبی بو ایکی بر کره تنصیف قبول ایلر که بش
اولدی اگر که بر دخی ایکی تنصیف قبول ایلسه یعنی ایکی کره تنصیف قبول ایله که انتهاسی واحد اوله انکا زوج الزوج
دیرلر مثلا ثمانیه کبی اکر دخی ایکی تنصیف قبول ایله که انتهاسی فرد اوله انکا زوج الزوج والفرد دیرلر مثلا اثنی عشر کبی بو
ایکی کره تنصیف قبول ایلر و ایکی کره فرد قبول ایلر ... انتهاسی واحد اولمدی بلکه فرد اولدی اگر سؤال
ایلسه که ... بر کره زوج ... جواب ... واما من
حملیة ومتصلة کقولنا کلما کان هذا انسانا فهو حیوان وکل حیوان جسم نتیجه کلما کان هذا
انسانا فهو جسم نیچونکه لازمک بر افرادی صادق اولان ملزومه صادق اولور لازم که حیوان در ملزوم که
انسان در نیچونکه انسانه حیوانیت لازم کلور حیوانک ایسه هر افرادی صادقدر جسم پس انسانه صادقدر جسم واما من
حملیة ومنفصلة یعنی بر حملیه ایله بر منفصله دن مرکب اولور کقولنا کل عدد اما زوج او فرد وکل
زوج فهو منقسم بمتساویین نتیجه کل عدد اما فرد او منقسم بمتساویین نیچونکه احد
معاندیه مساوی اولان آخره معاند اولور واما من متصلة ومنفصلة کقولنا کلما هذا انسانا
فهو حیوان وکل حیوان فهو اما ابیض او اسود نتیجه کلما کان هذا انسانا فهو اما ابیض او اسود
نیچونکه لازمک ماصدقنک انقسام ملزومک انقسام مستلزم در واما القیاس الاستثنائی وقت که مبحث قیاس
اقترانیه دن فارغ اولدی شروع استثنائیه بو ده حالی ویا کون ایا شرطیه متصله اولور یا شرطیه منفصله حقیقیه
اولور یا مانعة الجمع یا مانعة الخلو اولور بو قیاس استثنائیه داخی دایما ایکی مقدمه دن مرکب اولور بر او صغری شرطیه

بله

بولور یا اوله اید شرطیه اولسون مقدمسنک عینیله یا اوله نقیض تالیه برر فالشرطیة

الموضوعة فیه شرطیه المذکور اوله قیاس ان کانت متصلة و داعی موجبه کرک و رفعیه

کرک بجوز انفاقیه منتجه [illegible] ایله نتیجه و برور . فاستثناء عین المقدم ینتج عین

عین الثانی مقدمسنک عینی استثنا ایلسه عین نتیجه و یرور لقولنا ان کان هذا

انسانا فهو حیوان لکن [illegible] فهو جیوان بجونکه ملزومک وجودندن لازمک

وجود لازم کلور بو اصح و اصنو ایله شرطیه دن شانه د و موجبه د و رفعیه

تمت تمت تمت تمت تمت تمت تمت تمت تمت تمت

تمت الکتاب بعون الله الملک الوهاب علی ید اضعف الطلاب

واحقر الثواب المذنب المعتاب المستحق للاثم و العقاب

المحتاج للامر و العذاب محمد بن حاجی

بن ملا حلی بن ملا ایوب غفر الله

جانکر نوعی بلوکات اللهم

اغفر له فانه بالغفران

غفر الله له و لوالدیه و [illegible]

هر کیم دیله رحمت چوق قانته [illegible]

فاتحه اوقیه مونی یازنه

البته البته بعد از خاندن جواب کاغذ زود بنویسید مطلع باشم

نه اسب را از رشت فرستادم تهران رسیده یا نه بنویسید

مادر جان تو دانی قدر خود نه فهم به هم ... را که اینجا به

اگر از برای شما آه نو داری زن به تو باید سه رنگ چشم نان روزت

نه اینجا چه میدانند هر وقت شما سر زد به ما نگاه بکنه

و شما هم نگاه کنم مادر جان در وقت آمدن از شما مانت

بیردم منه باشه در وقت نماز از خدا اینکه دعا دارم

زیاده مطلب ندارم [illegible] هر قدر کاغذ بنویسم بگویید

به یک جا جانه کار دارم اگر اینجا صحبت شما